50. Perjantaina 10 päivänä syyskuuta 1999

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 1586

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 veroasteikkolaiksi 1655

Hallituksen esitys HE 38/1999 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys HE 39/1999 vp

4) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 2000 ..... „

Hallituksen esitys HE 41/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkkinavirastosta ..... „

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Aula, Erlund, Gustafsson, Ihamäki, Jaakonsaari, Kalli, Kautto, Kokkonen, Koski, Koskinen Jari, Kääriäinen, Lax, Lintilä, Lipponen, Markkula, Markkula-Kivisilta, Myllyniemi, Niinistö, Nordman, Perho, Pietikäinen S., Rajamäki, Rehula, Rosendahl, Saarinen, Siimes, Sjöblom, Soininvaara, Takkula, Tiusanen ja Uotila.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rosendahl, Markkula, Lax ja Tiusanen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

10.9. edustajat Myllyniemi, Niinistö, Perho ja Siimes.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

10.9. edustajat Gustafsson, Ihamäki, Jaakonsaari, Kalli, Kautto, Koski, Jari Koskinen, Kääriäinen, Lax, Lintilä, Markkula-Kivisilta, Nordman, Rajamäki, Rehula, Saarinen, Soininvaara, Takkula ja Uotila.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 45—51.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 304, 314, 318, 320, 321 ja 324.

Edustajien istumajärjestys

Puhemies: Keskiviikkona 1 päivänä kuluvaa syyskuuta pidetyssä täysistunnossa ilmoitettiin ed. Erlundin perustaneen Grupp Erlund — Ryhmä Erlund -nimisen eduskuntaryhmän. Eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n mukaan kansliatoimikunnan on tehtävä ehdotus edustajaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Tämän johdosta kansliatoimikunta ehdottaa eduskunnan 31 päivänä maaliskuuta 1999 hyväksymää istumajärjestystä muutettavaksi siten, että Grupp Erlund — Ryhmä Erlund -niminen eduskuntaryhmä sijoitetaan Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmän ja Svenska riksdagsgruppen — Ruotsalainen eduskuntaryhmä -nimisen ryhmän väliin.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Ulkoasiainvaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Jäätteenmäki vapautusta ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—5) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Karttunen-Raiskio: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva budjettiesitys on tämän eduskunnan ensimmäinen, ja sen mukana siirrymme 2000-luvulle. Tämä talousarvio on oikean suuntainen, sillä se katkaisee lisävelkaantumisen, ja rahaa jää hieman jopa velan lyhentämiseen.

Talousarvioesityksessä painotetaan selkeästi turvallisuutta ja tulevaisuutta. Turvallisuuspuolella poliisimäärärahojen tuntuvat lisäresurssit tulevat tarpeeseen, sillä vakava rikollisuus, esimerkiksi huumausainerikollisuus, on nousussa ja kohdistuu yhä enemmän nuorisoon. Huolestuttavinta on nuorison asenteiden muuttuminen enemmän ja enemmän huumausainemyönteiseksi. Esimerkiksi vuonna 95 heroiinikuolemia oli koko valtakunnassa vain yksi. Jo vuonna 97 heroiinikuolemia oli 15. Tänä vuonna heroiiniin on kuollut jo 80 henkilöä. Heroiinista johtuvia kuolemia voi olla jopa paljon enemmän, sillä esimerkiksi lääkkeiden, alkoholin ja huumeiden yhteisvaikutuksesta johtuvia kuolemia ei lasketa huumausainekuolemiksi.

Schengenin säännösten soveltaminen lopettaa matkustajien tarkastukset Suomessa Ruotsin ja Norjan välisillä maarajoilla, Suomen, Ruotsin ja Saksan välisessä lauttaliikenteessä sekä kaikilla suorilla lennoilla Suomen ja muiden Schengen-valtioiden välillä. EU-maiden viranomaisten on toimittava mahdollisimman tiiviissä yhteistyössä, jotta tämän vapaan liikkumisen mukanaan tuoma turvallisuusuhka jäisi mahdollisimman pieneksi. Sisärajatarkastusten lakkauttaminen lisää myös huumeiden liikkumista, ja poliisille on nopea tietojen vaihto muiden Schengen-valtioiden välillä erittäin tärkeää.

Poltettavaa ja suoneen ruiskutettavaa heroiinia salakuljetetaan maahan mitä uskomattomimmilla tavoilla, ja yksittäisten matkustajien taskuissa rajan yli kuljetettavia pieniä huumeeriä jää paljastumatta. Vain osa huumekaupasta saadaan pysäytettyä rajoille.

Nuorten ja lasten rikollisuuden ehkäisyhän on yksi kriminaalipolitiikan painopisteistä, ja sen hoitamiseksi tarvitaan kaikkien tarvittavien viranomaistahojen yhteistyötä: koulut, kodit ja kunnat, elinkeinoelämä ja kansalaisjärjestöt. Nuorille tarkoitettuja kriisi-, katkaisu- ja jatkohoitopaikkoja tulee lisätä ja monipuolistaa.

Huumeidenkäytön tunnistaminen, siihen varhainen puuttuminen ja toimivan hoitoonohjauksen toteutuminen edellyttävät ammattitaidon parantamista. Sosiaalipalveluidenkin osalta huumeiden käyttäjille on oltava tarjolla oikeat hoitopalvelut, jopa pakkohoito, että käyttö saadaan katkaistuksi. Vaihtoehtoisesti voidaan laskea, mitä tulee maksamaan narkomaanin elämänkaari hoitoineen ja kaikenlaisine ympäristöön kohdistuvine rikoksineen.

Tällä hetkellä huumeongelmaisen on itse osattava taistella hoitoonpääsynsä puolesta, sillä hoitopaikkoja olisi kyllä riittävästi, mutta kaikki kunnat eivät halua antaa laitoshoitoon tarvittavia maksusitoumuksia, joten potilaat ohjataan avohoitoon laitoshoidon sijasta. Tällä hetkellä arvioidaan, että suonensisäisten huumeiden käyttäjiä olisi 20 000 tai jopa 40 000. Terveys- ja sosiaalihuollon valtionosuus on tarkoitettu kaikkien hoitojen tukemiseen. Jotta kunnat satsaisivat huumevieroitukseen, tulisi nämä määrärahat korvamerkitä nimenomaan kyseiseen tarkoitukseen.

Poliisin yhdeksi painopistealueeksi on kirjattu lähipoliisitoiminnan tukeminen ja kehittäminen. Talousarvioesityksessä sanotaan, että poliisitoiminnan painopistealueena olevan lähipoliisitoiminnan tukemiseksi ja kehittämiseksi lääninhallitukset huolehtivat siitä, että poliisin ja erityisesti sosiaali- ja terveysviranomaisten, kouluviranomaisten sekä muiden viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyö painottuu rikosten ja häiriöiden taustalla olevien syiden selvittämiseen ja tapahtumien ennalta ehkäisemiseen. Tätä toimintaa parhaimmillaan olisi määrärahojen riittävä kohdistaminen koulupoliisitoimintaan, sillä onhan ennaltaehkäisy aina edullisinta, miellyttävintä ja järkevintä rikoksen torjuntaa.

Kuntien koulupoliisitoiminnassa on huimia eroja. Esimerkiksi Turun alueella tilanne on melko hyvä. Koulupoliisi voidaan kutsua luokkaan aina tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään yhdeksi kahdeksi tunniksi per vuosi. Koulupoliisi osallistuu kouluvuoden tärkeimpiin tapahtumiin ja on mukana muun muassa keväisin lähettämässä oppilaat kesälomille. Mielestäni koulupoliisin pitäisi olla kaikissa Suomen kouluissa oppilaille tuttu ja saatavilla aina tarpeen tullen esimerkiksi koulussa tapahtuvien varkauksien selvittämiseksi tai kun luokassa ilmenee huumausaineongelma.

Arvoisa rouva puhemies! Budjetti on kuitenkin hyvin tiukka, joten Varsinais-Suomen osalta huolestuttavin asia on E18-moottoritien Paimio—Muurla-välin rakentamisrahojen putoaminen tämän vuoden 150 miljoonasta markasta 100 miljoonaan. Hyvät liikenneyhteydet ovat elinkeinoelämän kehityksen perusta. Tukholma—Turku—Pietari—Helsinki-yhteys on osa Pohjolan kolmiota. Jotta hanke valmistuisi vuonna 2003, vuosien 2001—2003 määrärahojen tulisi nousta jatkossa 200 miljoonan markan tasolle.

Budjettikeskusteluissa on puhuttu paljon muun muassa maan sisäisestä muuttoliikkeestä pääkaupunkiseudulle ja muuttopaineista johtuvien ongelmien kärjistymisestä siellä. Jotta yritykset ja sitä kautta työpaikat ja työntekijät voisivat pysyä kotiseudullaan, on liikkumisen ja kuljetusten toimittava mahdollisimman ripeästi ja joustavasti. On outoa, että iso moottoritieprojekti pysähtyy säästösyistä, kun sen mahdollisimman nopea valmistuminen säästäisi merkittävästi investointirahaa ja tuottaisi sitten valtion kassaan uutta rahaa näiden nopeampien yhteyksien myötä.

Jos E18-hankkeen Muurla—Lohjanharju-osuudelle ei voida taata tarvittavia varoja sen aikataulussa valmistumiseksi, on tiehankkeelle etsittävä muita rahoitusmalleja esimerkiksi yksityisestä rahoituksesta.

Ed. L e p p ä : Arvoisa rouva puhemies! Olen huomioinut sen, että kukaan muu tähän mennessä ei ole tuonut budjettikirjaa tänne puhujakorokkeelle, joten ajattelin sen nyt tuoda. En toki lue sitä aivan kokonaan, mutta kuitenkin joitakin siteerauksia haluan sieltä tehdä.

Arvoisa puhemies! Kun vuoden 2000 budjettia valmisteltiin, olivat odotukset kovat. Oli odotukset siitä, toteuttaako hallitus ohjelmansa henkeä, kirjauksia ja tavoitteita oikeudenmukaisesta ja eheästä Suomesta ja sen rakentamisesta. Kun budjetti sitten oli valmis, ilmoitti valtiovarainministeri sen olevan niin hyvä, niin tasapainoinen ja sisällöltään kaikkien tahojen hyväksymä, ettei sitä saanut muuttaa piiruakaan. Ei ollut muka oppositiokaan esittänyt mitään tuosta linjasta poikkeavaa. Kun viesti kiiri tästä budjettikeskustelun alkutaipaleesta maakuntiin, sain sieltä puheluja pari kappaletta. Noissa puheluissa kysyttiin: Mitä te, hyvät kansanedustajat, teette siellä eduskunnassa, jos ette saa kerran mihinkään puuttua? Lomauttakaa itsenne ja palatkaa asiaan seuraavan kerran, kun vuoden 2001 budjettikehystä täällä rakennellaan.

Tämä oli siis se kuva, joka välittyi kentälle budjettikeskustelun alkutunnelmasta. Ihmette-

len ääneen, ettei muun muassa keskustan esille nostamia kysymyksiä ja linjanvetoja pidetty minkäänlaisessa arvossa, ei edes kohteliaisuudesta. Uutena edustajana tuntuu siltä, että harvainvalta ja virkamiesmäisyys ajavat ohi demokratian. Myös keskustelun kulkuun kannattaisi tehdä muutoksia ja parannusehdotuksia, ja niitä on hyvin monessa puheenvuorossa, varsinkin eilenyönä, tullut esille. On tämä sen verran puuduttavaa keskustelua ollut.

Arvoisa rouva puhemies! Budjetissa on toki paljon hyvääkin. Valtion velkaa maksetaan vihdoin takaisin, pitäydytään voimakkaasta kasvusta huolimatta tiukalla linjalla ja samalla halutaan turvata kansantalouden kakun kasvu, panostetaan osaamiseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen, lisätään turvallisuutta tuottavia elementtejä, muun muassa poliisin voimavaroja, kiinnitetään huomiota työllisyyden hoitoon. Hyvä niin.

Mutta sitten tuleekin se keskustan linjan vuoro. (Ed. Nepponen: Mikä se on?) Budjetista puuttuu, arvoisa edustaja Nepponen, lähes kokonaan se hallitusohjelmassa oleva kohta, jossa todetaan, että hallitus tukee kehitykseltään heikoimpien alueiden, kuten Itä- ja Pohjois-Suomen, kehittämistä. Tämän linjan takana ovat seisoneet ed. Nepponen ja monet muut hallituspuolueiden edustajat mielipiteineen tässä budjettikeskustelussa, puhumattakaan niistä lukuisista kannanotoista, mitä te olette esittäneet maakunnissa ja niiden lehdistössä. Jälleen kerran syksyn kuluessa tullaan näkemään ja kokemaan, kuinka monilla ja kenen housuilla istutaan missäkin ja kenen housut mitäkin kestävät. Tämä on erittäin mielenkiintoinen vaatetusteollisuuteen liittyvä kysymys.

Muuttoliikkeestä johtuvaa valtion menojen nousua ei keltaisesta kirjasta voi lukea. Väitän, että kokonaisuuden kannalta olisi edullisempaa panostaa aluetalouden vahvistamiseen ja hoitaa itse sairautta eikä vain seurauksia. Me olemme ilmeisesti niin varakas maa, että me voimme toisaalla tyhjentää, purkaa, jättää kylmilleen ja oman onnensa nojaan ja toisaalla toimia juuri päinvastoin.

Vaikeuksia tulee pääkaupunkiseudullekin siitä, että tänne virtaa muualta nuorten koulutettujen väkien joukko, joka samalla syrjäyttää työmarkkinoilta täällä jo kiikun kaakun työn raossa olevia ihmisiä, asuntojen hinnat nousevat jne. Näistä on lukemattomia esimerkkejä.

Aiheellisesti kuitenkin on kysytty, mitkä ovat sitten ne keinot, joilla halutaan ja saadaan muutos nykyiseen muuttoliikkeeseen ja keskittävään politiikkaan. Me emme tietenkään voi käydä maakuntien porteille ketään estämään, mutta esimerkiksi Itä-Suomi-työryhmän ehdotukset ovat valmis asiakirja näistä toimista. Ei muuta kuin toteuttamaan sitä! (Ed. Zyskowicz: Ja mistä rahat?) — Rahat, arvoisa ed. Zyskowicz, tulevat siitä, että me kehitämme aluetaloutta. Me vahvistamme myös muualla osaamista, taloudellisuutta ja työpaikkoja kuin muutamassa kasvukeskuksessa. Siitä tulevat ne rahat, joilla korvataan Itä-Suomi-työryhmän tapaan esitetyt muuttoliikkeen asiat. (Välihuutoja) — Tulen hetken kuluttua niihin. Tämä on myös ihan realistinen rahoitusnäkymä.

Näihin keinoihin muuten, ed. Zyskowicz, ovat jostakin syystä yhtyneet, ei onneksi teidän ryhmänne kovinkaan paljon, mutta tutkijat Suomessa, hyvin laajasti yrityselämän vaikuttajat, kirkko jne. Luulisi, että hekin jotakin ymmärtävät tästä asiasta. (Ed. Zyskowicz: Eivät ne välitä siitä, mistä rahat tulevat!) — Kyllä ne välittävät!

Minä otan yhden esimerkin omasta maakunnastani tähän. Meillä Etelä-Savossa ei ole omaa yliopistoa, jonne tulisi rutkasti hallituksen esittämiä tutkimus- ja koulutuspanostuksia. Kuitenkin nämä ovat panostuksissa, koulutuksen, opetuksen ja osaamisen vahvistamisessa ykkössijalla niin täällä kuin myös meidän maakunnassamme. Erinomainen asia!

Johtopäätös tästä kuitenkin on se, että näitä resursseja tulisi kohdistaa myös alueellisesti, konkreettinen esitys. Silloin voimme vahvistaa meille tärkeitä ammattikorkeakoulumahdollisuuksia ja paikata oman yliopiston puutetta. (Ed. Zyskowicz: Miltä yliopistolta ja koululta otetaan rahat?) — Emme ota miltään pois näitä vaan saamme aikaan alueellisen jakoperusteen. (Ed. Zyskowicz: Silloinhan se on jostakin pois!) — Se on silloin jostakin pois, mutta sitä ei varmasti tässä salissa osaa kukaan sanoa, mistä se on pois, mutta, ed. Zyskowicz, onko oikein, että Etelä-Savo kuihtuu ja muu maa vaurastuu meidän maakuntamme kustannuksella? Onko oikein? (Ed. Zyskowicz: Ei ole!) — Hyvä, erinomainen vastaus, olemme samaa mieltä.

Ed. Kääriäinen esitti puheenvuorossaan Lippos-sopimuksen tekemistä. Tämä on aivan erinomainen asia. Tällä sopimuksella tasapainotettaisiin kehitystä koko Suomessa ja otettaisiin tasaveroisesti huomioon niin kasvukeskusten kuin menettävienkin alueiden edut. Tämä sopimus olisi sitä aitoa ja oikeaa yhteisymmärrystä ja yhteistyötä, jota me kaikki varmasti tässä salissa

myös haluamme, eli tässä jälleen peräänkuulutetaan kokonaisuuden lähtökohtaa.

Arvoisa puhemies! Liikennehankkeista haluan ottaa esille ihan vain muutaman: Viitostien jatkorakentamisen tarpeellisuuden, alempiasteisen tieverkon kunnossapidon ja perusparannuksen sekä yksityisteiden avustusten korottamisen. Nämä kaikki lisäävät budjetin menoja, se myönnetään. Ne tulevat kuitenkin takaisin toimintamahdollisuuksien parantumisen ja elinkeinoelämän vilkastumisen kautta.

Erinomainen asia budjetissa on kanavahankkeen sisällyttäminen siihen ja sen tutkiminen budjetin rahoituksella.

Yrittäjyys-hankkeen käynnistämisellä on myös todellinen kiire, ja sille toivon hallituksessa pikaista esilletuloa. Tämän hankkeen toteuttamisen yhteydessä on myös selvitettävä se, mihin sen yrittäjäpotentiaalin toimintamahdollisuudet ovat jääneet, joka kuuluisan laman kourissa jäi sen jalkoihin, jolla ei ole mahdollisuuksia tällä hetkellä jatkaa yrittäjän ja työllistäjän uralla. Samalla on selvitettävä myös työnantajamaksujen, erilaisten välillisten työvoimakulujen ja byrokratian vähentämistä.

Yrittäjyyskoulutus on myös varautumista huomisen työllisyyteen. Se ei tarkoita pelkästään puhdasta oppia yrittäjyyden saloista, vaan sisältää myös aimo annoksen yrittäjyysasenteita ja kasvua yrittäjyyteen.

Täällä on moneen kertaan mainittu maatalouden saavan reilun miljardin lisäyksen tulotukiinsa. Harvoin on vain mainittu, että tuo raha, tuo tuen lisä, menee kokonaisuudessaan maataloustuotteiden hintojen alenemisen korvaukseen. Se ei ole siis mitään tulolisää tuottajille.

Maatalouden kansallista tukea sen sijaan leikataan 67 miljoonaa markkaa eikä luopumistuen jatkosta luvata mitään varmaa. Sukupolvenvaihdoksia ei ainakaan tähän mennessä ole helpotettu, eikä näköpiirissä hallituksen esityksiä ole, ja se, mikä täällä toissapäivänä, vai oliko se jo sitä edellinen päivä, pisti korvaani, oli pääministeri Lipposen lausuma, jossa hän sanoi: "Viljelijätalouksien tulokehitys esimerkiksi palkansaajiin verrattuna ei ole ollut suinkaan heikompi 90-luvulla."

Arvoisa pääministeri, teidän laatimassanne budjettikirjassa on sivuilla 253 ja 254 ne prosenttiluvut, joilla viljelijöiden tulokehitystä mitataan. Pyydän, että tekin tutustutte tähän keltaiseen kirjaan ja luette sen. Täällä on lukuja: 14,2 prosenttia; 17 prosenttia; 30,5 prosenttia; 19,2 prosenttia. Arvoisat kansanedustajat, kaikki nämä luvut ovat miinusmerkkisiä. En ymmärrä, miten voidaan puhua silloin viljelijöiden tulojen noususta. Jos tämä nousu pitää paikkansa, minäkin itse viljelijänä tulen lähettämään hallitukselle jälkikäteen laskun, jotta saan kiinni äsken luettelemani prosenttiluvut. (Eduskunnasta: Kuinka monta palkansaajaa on ollut työttömänä, mitä se vaikuttaa tuloihin?)

Esittämäni ja myös keskustan esittämät linjaukset lisäisivät talousarvion menoja. Mutta niin kuin äsken jo sanoin, nuo rahat tulisivat takaisin muuttoliikkeen suunnan muuttumisena, työttömyyden vähenemisenä ja parantuneena aluetaloutena. (Ed. Zyskowicz: Olipa konkreettinen rahoituskeino!) — Ed. Zyskowicz, sanoin jo, että pyydän teitä tutustumaan Itä-Suomi-työryhmän asiakirjaan. Siellä on niitä konkreettisia keinoja ja nimenomaan lähdetään siitä, että työllisyys paranee, kun aluetalous paranee. Onko järkeä siinä, että meiltä lähtee jatkuvasti nuorta väkeä pois, meidän omat puuvaramme, luonnonvaramme, jäävät hyödyntämättä, kysyn vain. (Ed. Zyskowicz: Ei ole järkeä, mutta ei ikiliikkujaakaan ole olemassa!) — Ei olekaan, se myönnetään, se myönnetään.

Mutta, arvoisat edustajat, tämän kokonaisuuden huomioon ottaminen, puhun kokonaisuudesta, toisi sitä tulevaisuudenuskoa, jota me kaikki tässä talossa haluamme ulospäin esittää ympäri Suomen.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat, tätä tulevaisuudenuskoa ja tulevaisuuteen suuntautumista me kaikki toivomme.

Ed. Rosendahl merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a r k i m o : Arvoisa rouva puhemies! Arvoisat kollegat! Uuden vuosituhannen ensimmäinen budjetti on ylijäämäinen ja antaa mahdollisuuden valtion velan lyhentämiseen. Valtion velan lyhentäminen on erittäin tärkeää, koska emme voi jättää lapsillemme tätä velkataakkaa ja sen hoitovelvoitteita. Tiukka taloudenpito on välttämätöntä, mutta meidän on mietittävä myös asioiden tärkeysjärjestystä.

Vuoden 99 talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti, että liikunnan osuutta veikkausvoittovarojen jaosta lisätään vuoden 2000 talousarviossa. Budjettiesityksessä tämä valitettavasti ei näy. Kuitenkin eduskunta on joka kerta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä 90-luvulla lausunut tai päättänyt, että seuraavana

vuonna liikunnalle palautetaan, mitä siltä on käsiteltävänä olevassa budjetissa viety.

Kun talousarvioesityksessä Veikkauksen tuoton arvioidaan kasvavan 76 miljoonaa markkaa vuonna 2000, on liikunnan määrärahalisäys vain 3,3 miljoonaa markkaa. Liikunnan osuutta veikkausvoittovaroista pitäisikin tasaisesti mielestäni nostaa 2 prosenttiyksikön verran siten, että se neljän vuoden kuluttua olisi 28 prosenttia per vuosi.

Hallitusohjelmassa on useita liikuntakulttuurin edistämistä koskevia kohtia, kuten lasten ja nuorten liikunnan edistäminen. Ohjelmakohdat eivät valitettavasti ole johtaneet riittäviin muutoksiin tai painotuksiin liikuntabudjetissa. Liikunnallisiin iltapäivätoimintoihin ja seurojen lapsilähtöisen toiminnan tukemiseen esitetään 10 prosentin korotusta. Tämä on markoissa vain muutaman sadantuhannen markan lisäys samaan aikaan, kun lisäyksen kokonaistarve olisi kymmenkertainen.

Mitä kilpaurheilulle jaettaviin rahoihin tulee, olen ministeri Lindénin kanssa samaa mieltä siitä, etteivät tulokset muun muassa yleisurheilussa automaattisesti parane sillä, että jaetaan enemmän rahaa lajeille. Jos tulosta ei synny, ongelmat ovat jossakin muualla kuin rahan puutteessa. Jo kokemuksesta tiedän, että suuri budjetti joukkueurheilussa ei välttämättä tuo menestystä vaan muun muassa valmennuksella on paljon suurempi merkitys.

Arvoisa rouva puhemies! Olen työskennellyt paljon liikunnan ja urheilun parissa. Tiedän, että liikunnalla on valtava merkitys nuorten kehitykselle ja kasvulle. Urheilu lisää lasten sosiaalisia kykyjä sekä auttaa heitä sopeutumaan yhteistoimintaan. Järkevä suunniteltu toiminta, olkoon se sitten urheilu, partio tai mikä tahansa muu harrastustoiminta, pitää parhaiten lapset poissa rikollisuuden ja päihdeongelmien parista.

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten kehityksen kannalta epäterveitä ilmiöitä, kuten syrjäytyneisyyttä ja muita lasten ja nuorten kehityksen kannalta epäterveitä ilmiöitä, vältetään lisäämällä lasten harrastustoimintaa. Uusimpien tutkimusten mukaan suomalaisista lapsista vain joka kolmas liikkuu riittävästi.

Koululiikunnalla onkin mielestäni ratkaiseva merkitys lasten ja nuorten peruskunnon ylläpitäjänä. Se on tärkeää myös koulutyön kannalta lisäten oppimisvireyttä ja parantaen oppimistuloksia. Tutkimusten mukaan myös suomalaisilla pikkulapsilla on tavattu hälyttävästi tuki- ja liikuntaelinten sairauksia, masennusta ja ylipainoa. Onkin väitetty, että päiväkodeissa liikuntakasvatus on lähes unohdettu. Päiväkotien pihoilla ei usein ole tilaa esimerkiksi erilaisille peleille. Olisikin tärkeää kiinnittää huomiota myös päiväkotien liikuntakasvatukseen. Päiväkoteihin tulisi palkata mielestäni liikunnanopettaja aivan kuten kouluihinkin.

Tammikuussa opetusministeriö ja Nuori Suomi ry käynnistivät lasten liikunnan kehittämisohjelman, jonka tarkoituksena on lisätä lasten liikkumista. Nuori Suomi ja liikunnan aluejärjestöt jakavat hakemusten perusteella rahaa lasten liikunnalliseen iltapäivätoimintaan.

Yhteensä paikallisille hankkeille jaetaan tänä vuonna lähes 6 miljoonaa markkaa. Tämän ministeriön ja Nuoren Suomen yhteisen projektin avulla haetaan osaratkaisua lasten ja nuorten yksinäisiin iltapäiviin. Lisäksi opetusministeriön nuorisoyksikkö osoittaa tänä vuonna 1,5 miljoonaa markkaa nuorisotoimen ja -toiminnan kehittämiseen, lasten ja nuorten paikalliseen iltapäivätoimintaan. Tarve olisi kuitenkin sielläkin suurempi. Tähän mennessä on iltapäivätoiminnan järjestämiseksi tullut yli 2 000 hakemusta, yhteismäärältään yli 12 miljoonaa markkaa. Se kertoo kerhojen valtavasta tarpeesta ja välttämättömyydestä. Opetusministeriön painopiste on siis ollut oikea, joskin riittämätön.

Toivon, että arpajaislain tulevassa käsittelyssä harkitsemme tarkoin, mitkä ovat edunsaajat, jotka todella tarvitsevat rahoitusta veikkausvoittovaroista, ja miksi heidän prosenttiosuutensa tulisi muodostua.

Arvoisa rouva puhemies! Aluepolitiikasta on tässä salissa puhuttu paljon ja hyvin kitkerinkin sanoin. Muuttoliike kasvukeskuksiin, erityisesti pääkaupunkiseudulle, tuo paineita myös liikuntapaikkarakentamisen suhteen. Monesti kritisoidaan muun muassa pääkaupunkiseudun saaneen suhteettomasti kyseessä olevaa rahaa ja jatkossa halutaan suunnata sitä muualle maahan. Hyvä niin. Tosiasiassa, kun paine koulujen ja päiväkotien rakentamiseen täällä kasvaa, kasvaa myös lähiliikuntapaikkojen tarve. Muun muassa Kirkkonummea voidaan pitää jääurheilun mustana pisteenä. Yli 30 000 asukkaan kunnalla ei ole jääurheiluhallia, ja uimahalliakin siellä vasta rakennetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 2001 budjettia valmisteltaessa on pidettävä huolta siitä, että veikkausvoittovaroja ohjataan lisää liikunnan ja nuorisotoiminnan tarpeisiin. Valtion ja kuntien ei tule kuitenkaan mielestäni kantaa vastuuta toiminnasta yksin, vaan yhteistyötä on ke-

hitettävä edelleen niin kolmannen sektorin kuin yksityisenkin sektorin kanssa.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tässä voisi alussa todeta sen, jotta ...

Puhemies: Ed. Esa Lahtela, pieni hetki. Minä muistutan arvoisia edustajia, että vastauspuheenvuoro ei ole mikään subjektiivinen oikeus, vaan niitä myönnetään puhemiehen harkinnan mukaan. Tämän talon ajankäytön kannalta, kun tämäkin istunto keskeytyy aivan pian, jonka jälkeen jatkamme työskentelyä, en myönnä vastauspuheenvuoroja tässä tilanteessa. — Ed. Esa Lahtela voi jatkaa.

Puhuja: Kiitos, rouva puhemies. Alussa voisi todeta, jotta monen päivän aikana puhutut ovat sellaisia, että yhdyn kaikkiin hyviin asioihin ja huonoja, mitkä kansalaisia kohtelee kaltoin, tulen vastustamaan. Se olisi oikeastaan pääasiallinen sisältö tässä puheessa. Mutta sen lisäksi, kun aikaa on vielä, ennen kuin tämä istunto pysäytetään, niin on joitakin ajatuksia vielä.

Me suomalaiset voimme onnitella itseämme siitä, jotta on takana kuitenkin se kylmä taival, mitä 90-luvulla on eletty ja taloudelliseen ahdinkoon ajauduttu, ja näyttää siltä, että siitä pikkuhiljaa voidaan selviytyä. Se näkyy tänä vuonna ensimmäisen kerran tulevassa talousarviossa ja tietysti kuluvana vuonna siinä, jotta nyt jopa voidaan pienessä mitassa käydä sitä suurta velkaa lyhentämään.

Jotkut täällä salissa jo viime kaudella totesivat, että näitä velkoja ei koskaan tarvitse maksaa pois. Jos se olisi Suomen virallinen kanta, se tietäisi aika kurjia oloja sinällään, koska uskottavuutta me emme suomalaisina voi menettää. Niin omassa taloudessa kuin kunnan taloudessa tai valtion taloudessa on huolehdittava siitä, että vakaus ja uskottavuus tarkoittavat sitä, että olemme valmiit kantamaan vastuut ja velvoitteet, mitä on otettu. Siinä mielessä sellaista vaihtoehtoa ei tule olemaan, että saisimme jotakin anteeksi. Velkasaneerausta ei valtiontalouden osalta ainakaan suomalaisessa yhteiskunnassa kannata odottaa, koska sitä muiden taholta ei saataisi.

Korkea velan taso on otettava huomioon jatkossakin tulevina vuosina, koska se vie meiltä huomattavia summia, tänä vuonna 27—28 miljardia, korkoihin. Se menee ihan vääriin taskuihin, se menee sijoittajien taskuihin. Onneksi tosin tässä on käynyt sillä tavalla, että painopiste on muuttunut talousarviossa sillä tavalla, että se yhä enemmän menee kotimaisille sijoittajille ja suurin yksittäinen on eläkekassat, joilta on vipattu rahaa ja maksettu ulkomaalaisia lainoja pois. Se on tietysti hyvä suunta. Se turvaa osin meidän eläketurvaamme, ja se raha jää pyörimään kotoisille tantereille. Siinä mielessä suunta on ollut oikea ja sitä tulee jatkaa niin paljon ja pitkään kuin pystytään.

Iso periaate hallitusohjelmaa hyväksyttäessä ja vaalien alla eri poliittisten puolueiden lupauksissa oli se, että leikkausten tie on ohi eli ei tarvita enää uusia leikkauksia. Talous näytti olevan kasvamaan päin, niin kuin nytkin näyttää eteenpäin olevan, jolloin voitaisiin jopa tehdä pieniä korjaustoimenpiteitä sillä tavalla turvaverkkoihin, että korjataan sitä, mitä tässä vuosikymmenen alun ja koko vuosikymmenen aikana on tapahtunut. Äänestin myös itse silloin hallitusohjelman puolesta sen takia, koska tällainen lausuma annettiin.

Nyt sen sijaan tulevassa talousarviossa on joitakin kipupisteitä, jotka voi luokitella leikkauksiksi. Odotan, jotta valiokuntatyössä ja eduskunnassa pitää se linja, mistä hallitusohjelmassa on sovittu.

Täällä on puhuttu ministerien suulla, niin ministeri Niinistön kuin pääministeri Lipposen ja monen muun ministerin, että budjettia ei saa avata. Kuitenkin eduskunta on semmoinen elin, jolla on ylin päätäntävalta. Tänä kesänä erityisesti valmistelujärjestys oli vielä siitä erityinen, että EU-kiireisiin painottuen valmistelu tehtiin sillä tavalla, että meillä ei ollut mahdollisuutta hirveän paljon hyvissä ajoin sanoa, että nämä ovat ehdottomasti ne linjat. Ei ollut aikaa mutustella, mitä tehdään joidenkin asioiden osalta. Hallitus sitten toi nopeassa aikataulussa budjettiriihessä puituaan nämä asiat läpi.

Niitä kipupisteitä on opiskelijoiden asumistukikysymys. Minusta siitä pitää pystyä keskustelemaan ja hakemaan järkevä ratkaisu sillä tavalla, että jos uudistuksia tehdään, ne eivät kohdistu köyhimpiin, heikoimpiin ihmisiin. Se ei voi olla sillä tavalla eriarvoistava tekijä, että jos köyhän lapsi on lahjakas ja haluaa opiskella, se voi taloussyihin perustuen jäädä toteutumatta. Ei nojata vanhempien varallisuuteen eikä tienesteihin, vaan silloin yhteiskunnan on oltava mukana siinä, jotta kaikilla on tasa-arvoiset mahdollisuudet kehittää itseään niin halutessaan.

Hallituksen työskentelyssä kävi jotenkin niin kuin — sehän on ryhmätyötä — Kiteellä, kun pelataan pesäpallo-ottelu taas ja katsotaan, tuleeko kultaa vai miten käy tänä vuonna. Siinähän

on hutunkeitto, ja nehän painavat päänsä yhteen ja supisevat ja kaikki karjahtavat yhteen ääneen. Hallitus tekee vähän samalla tavalla, ja kun se on ryhmätyötä, heidän pitääkin tehdä niin. Mutta eduskunnan pitää tajuta se, jotta me kuitenkin olemme sitä porukkaa, joka viimeisen sanan sanoo. Olemme vähän kuin tuomareita siinä, mitä budjetille tehdään.

Toinen on terveyden- ja sairaanhoidon asiakasmaksut. Siitä asiaryhmästä on käyty jo laajasti keskustelua, uhkista ja epäkohdista ja peloista, mitä voi tapahtua, jopa sillä tavalla, että on arveltu, että se voisi muuttaa asiakaskäyttäytymistä. Minusta siinä on sosiaali- ja terveysvaliokunnalla erityisen painava asema käydä asiat läpi jo etukäteen, mitä tehdäänkin, sillä tavalla, jotta vääristymiä ei tapahtuisi. Ennen kaikkea olen sitä mieltä, että tämä sotii sitä ajattelua vastaan, että ei leikata. Tämä kohdistuu joka tapauksessa pahimmin heikoimpiin, köyhimpiin ihmisiin, joilla ei ole maksukykyä. Siihen kuuluvat opiskelijat, työttömät ja pienellä eläkkeellä olevat tai pienipalkkaiset ihmiset.

Siinä mielessä odotan, että valiokunta vielä joissakin asioissa voi käydä tarveharkintakeskustelua, onko mahdollista tehdä niin, että niiltä, joilla on varaa maksaa, otetaan enemmän, mutta köyhiltä päinvastoin vaikka kevennetään, jätetään kokonaan maksut pois. Vaikka terveyskeskusmaksupuoli on mennyt nurin päin: Jossain vaiheessahan se oli maksutonta, mutta pikkuhiljaa on maksuja tullut, ja nyt näyttää, että se paisuu ja kohta on useita kymppejä kertaa kohti. Ajatuksen pitäisi kuitenkin olla, jotta jokainen ihminen tässä maassa saa terveydenhuollon varallisuudesta riippumatta. Sellainen jalo ajatushan tässä on ollut. Porvaripuolella on tietysti vähän toisen näköiset ajatukset. Siellähän yksilönvapaus tarkoittaa sitä, jotta kellä on varaa ostaa, niin ostaa.

Yksityistieavustukset eivät sinällään ole leikkauksen kohteena, mutta niitä on pienennetty joka vuosi. Kolmen vuoden aikana eduskunta on omassa keskuudessaan niitä lisännyt. Hallitus ei ole tuonut oikeastaan mitään esitystä. Viime vuonna tosin toi, mutta eduskunta vähän lisäsi yksityistieavustuksia, ja tänä vuonna sitä näköjään taas on kutistettu viimevuotisesta eduskunnan tahdosta. Viime vuonnahan tälle vuodelle eduskunta talousarvioon kirjoitti 45 miljoonaa, ja onko se nyt 36 miljoonaa tällä hetkellä?

Näkisin, että eduskunnan pitäisi nämä taas nostaa vähintään siihen summaan, mitä yksityistieavustukset tälle vuodelle olivat, mahdollisesti vielä vähän lisäten, koska tällä hetkellä yksityistieavustuksia ei ole voitu jakaa. Niillä on voitu vain korjata ennalta-arvaamattomia vahinkoja, ja tiekunta on voinut anoa jokaiseen tapaukseen erikseen avustuksia ja saanutkin suhteellisen hyvin.

Yksityistieverkko on sinällään merkittävä kuljetusväylä ensinnäkin raaka-aineiden osalta. Puhtaat elintarvikkeemme ja puuraaka-aineet kuljetetaan niitä pitkin. Myös jokamiehenoikeuksien kannalta, niiden toteutumisen kannalta, ne ovat merkittäviä väyliä, että voidaan mennä sieneen, marjaan, metsästämään ja kalastamaan. Siinä mielessä myös jatkossa pitää olla niin, että yhteiskunta osallistuu tieverkon kunnossapitoon. Ei voi odottaa, jotta harveneva maaseudun porukka itse ne maksaa ja muut pelkästään kulkevat teitä pitkin osallistumatta kustannuksiin. Sen takia se on minusta yhteinen kansallinen tahto ja siihen pitää myös tässä eduskunnassa löytyä tahto, että palautamme avustukset vähintään siihen samaan summaan, mikä se tällekin vuodelle on ollut.

Kuljetustuki yllättäen — sanon yllättäen, koska viime vuonna siitä käytiin laaja keskustelu — nyt lopetetaan vedoten siihen, jotta laki on määräaikainen, se on eduskunnan tahto. Minusta se ei ole mikään perustelu. Viime vuonna käytiin hyvin laaja keskustelu budjetin yhteydessä ja silloinhan oli sama tilanne eli lopetusuhka; kuljetustuki olisi loppunut kokonaan.

Eduskunta suuressa viisaudessaan näki tarpeelliseksi aluepoliittiseksi toimenpiteeksi tämän pienen, vaatimattoman summan, joka on kokonaisuutena 16,3 miljoonaa. Se on hyvin tarkasti kohdennettu ensinnäkin pk-yrityksiin ja matkan pitää olla yli 266 kilometriä ennen kuin sitä saa. Sen sijaan jos katsoo Ruotsia, niin siellä on huomattavasti väljemmät ehdot. Tukea annetaan myös isommille yrityksille, ja määrällisesti se on noin 15-kertainen Suomen kuljetustukeen verrattuna. Jos katsoo saman alan yritystä Suomessa tai Ruotsissa, jotka sijaitsevat pohjoisella haja-asutusalueella, ruotsalaiset saavat kilpailuetua suomalaisiin verrattuna, jos tässä käy niin, että kuljetustuki loppuu. Ed. Karjalainen on tästä tehnyt lakialoitteen, ja itse olen tehnyt talousarvioaloitteen samasta aiheesta.

Toivon, että tässä salissa löytyisi poliittinen tahto, jotta voisimme kuljetustuen, vaikka saman suuruisena, 16,3 miljoonaa, säilyttää, jolloin 230—240 yritystä, jotka sitä saavat, voisivat jatkaa toimintaansa välittämättä siitä, jotta ei tarvitse heti laittaa lappua luukulle, vaan monessa

tapauksessa se on kilpailukysymys, voidaanko jokin tuote toimittaa kilpailukykyisesti etelään tai jopa ulkomaille. Se on monesti pienestä kiinni.

Yksi omituisuus, joka tässä vielä on mukana ja jota hallituksen esitystä ihmettelin, kuinka nopeasti se tuli, on talletusten verollepano. Siitähän jo lähetekeskustelu käytiin. Minusta sellaisia talletuksia, jotka eivät kata inflaatiota edes koron osalta, ei pitäisi laittaa verolle. Sehän on silloin miinusmerkkistä tuloa. Ei miinusmerkkisestä tulosta voi verottaa ihmistä. Kun ajatellaan, että sillähän kuulemma hallituksen esityksen mukaan saataisiin makaavia rahoja sijoituspörssiin enemmän liikkeeseen, vilkkaampaan käyttöön, niin minusta se on aika hassu ajattelutapa.

Tavallinen ihminen, kuolevainen, joka ei sijoituspelistä ymmärrä mitään, säästää ne rahansa jääkaappia ja joitakin pieniä hankintoja varten, ja jos sitten pitäisi vielä joihinkin osakkeisiin sijoittaa, niin on se jotenkin pöljästi ajateltu. Minä en ole kovin innokas koko jutun kannattaja. Näkisin, että sekin voitaisiin pikkuhiljaa haudata ja todeta, että tällä ei ole edes valtiontaloudellista merkitystä ja tämä voi tuottaa jopa ongelmia ja vaikeuksia siinä, että ihmiset eivät välttämättä edes enää tuo makaamaan niitä rahoja pankkiin, vaan pitävät sukanvarressa. Se on jo huonompi homma sitten.

Eläkeläisten savamaksu ei minusta kuulu tupopöytään. Se meidän pitäisi osata päättää itse. Aikanaan se kyllä syksyllä tuleekin tänne, kävipä tupossa, kuinka käy. Toivon mukaan tupo tulee. Mutta kyllä tässä eduskunnassa joutuu jokainen niitä ajatuksiaan kasailemaan, mitä on puhunut. Hallitusohjelmassa sanotaan, että hallitus tulee jatkamaan eläkeläisten savamaksun alentamista, ja sen pitää tapahtua jo tänä syksynä, koska ei voi jättää sitä viimeisiin vuosiin, vaan tehdään joskus joulun alla äänestyksessä sellainen sopiva alentaminen vaikka penni kerrallaan, jos isompaan varaa ei ole.

Sitten vihonviimeiseksi lopuksi eduskunnan lisätilasta tulen tekemään talousarvioaloitteen. Se on jo tehty. Minusta tilaa ei tarvita ja se 5 miljoonaa, mikä siinä on suunnitteluun esitetty, joutaa häippäistä pois. Avustajat tuonne maakuntaan eikä tänne Helsinkiin. He ovat siellä ostovoiman käyttäjinä ja kuluttajina ja lähellä niitä ihmisiä, jotka meihin ovat luottaneet. Jos joku tarvitsee täällä avustajaa sen takia, että on liikkumisvaikeuksia, minusta on kohtuullista, että hän anoo kansliatoimikunnalta, että pitää saada avustaja tämmöiseen toimintaan. Mutta muuten tämmöisellä riskijalkaisella voi olla avustaja maakunnassakin.

Liikenneministeri H e i n o n e n : Arvoisa puhemies! Lyhyesti: Ed. E. Lahtela otti esille myös tärkeän asian liittyen yksityisteiden valtionapuihin ja niiden tasoon ja viittasi siihen, että yksityisteiden valtionapu tulisi saada vähintään samalle tasolle, jolla se on tämän vuoden budjetissakin. Totean, että näin käytännössä on, koska vaikka määräraha tuon momentin osalta on 9 miljoonaa markkaa alhaisempi kuin tänä vuonna budjettiesityksessä, se johtuu kuitenkin siitä, että siellä on ollut 9 miljoonan markan kokonaisuus, joka on liittynyt Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelmiin. Koska ne ohjelmat nyt loppuvat, sen takia se 9 miljoonan potti momentilta poistuu, mutta käytännössä yksityisteitten valtionavun kannalta määrärahataso pysyy samana.

Toinen kysymys on, onko se taso riittävä. Kun asiaa Tielaitoksen toimesta parhaillaan selvitetään, mikä se laajempi kokonaistarve olisi, niin sitä kautta tietysti saadaan vähän parempaa tietoa asiasta. Ajatuksena alhaisemmalla määrärahatasolla muutama vuosi sitten oli myös se, että kunnat osallistuisivat myös enemmän yksityisteiden ylläpitoon, ja näyttäisi siltä, että niin ei ole tapahtunut. Se on tietysti yksityisteiden käyttäjien osalta ongelmallinen tilanne.

Samalla tässä yhteydessä budjettikeskustelussa on useassa puheenvuorossa viitattu tienpidon määrärahatasoon. Tienpidon määrärahataso on myös kokonaisuudessaan sama kuin tämän vuoden budjettiesityksessä. Hallituksella on tarkoitus vielä tämän syksyn kuluessa käsitellä sitä, miten meidän tieväylästömme kunto ja arvo kyettäisiin säilyttämään ja minkälaisia panostuksia se tarkoittaisi määrärahatasoon. Samassa yhteydessä on myös tarkoitus käsitellä sitä, miten Tielaitoksen organisaatiota kehitetään, jotta se olisi mahdollisimman tarkoituksenmukainen niiden toimintojen kannalta, joita Tielaitos tänä päivänä suorittaa.

Toinen kysymys kuin Tielaitoksen määrärahataso on se, miten niitä rahoja käytetään, ja se on vähintään yhtä tärkeä asia mielestäni. Täällä on useissa puheenvuoroissa esitetty ajatuksia siitä, että pitäisi selvittää ja kokeilla uusia rahoitusmalleja. Itse asiassahan meillä on selvityksessä ja kokeilussa olemassakin jo uusia rahoitusmalleja. Meillä on yksityisrahoitusmallin kokeilua yhdessä hankkeessa ja toisessa hankkeessa taas koko-

naisrahoituksen rahoitusmalleja kokeilussa. Ainakin toistaiseksi kokeilujen tulokset ovat olleet erittäin hyviä. Yksityisrahoituksen osalta tie valmistuu käyttäjilleen noin vuoden etuajassa ja näyttäisi siltä, että myös kokonaisrahoituksen käyttäminen tarkoittaa sitä, että tuon tien rakentamisen kustannukset jäävät selvästi alemmalle tasolle, kuin millä perinteisesti tien rakentaminen on ollut.

Mielestäni hyvin tärkeä asia olisi se, että meillä uusien tienrakentamisen kehittämishankkeitten osalta päästäisiin asteittain tilanteeseen, jossa rahoitettaisiin kokonaisrahoituksella kaikki uudet kehittämishankkeet, koska tällä hetkellähän ensi vuoden budjettiesityksessäkin on se ongelma, että keskeneräisiä hankkeita on huomattavasti enemmän, kuin mihin määrärahataso antaisi edellytyksiä. Se johtaa siihen tilanteeseen, että kesken olevia hankkeita joudutaan lykkäämään, ja se ei tietysti kansantaloudellisesti ole kovin järkevää. Toivon, että tämä näkökulma otetaan huomioon myös, kun eduskunnassa eri tiehankkeita käsitellään.

Ongelma on ollut viime vuosina se, että tiehankkeita on tullut lisäyksinä eduskuntavaiheessa huomattavasti suuremmalla painoarvolla, kuin millä rahaa on lisätty budjettiin. Esimerkkinä on eräskin vuosi, jolloin tiehankkeita lisättiin valtion budjettiin noin 200 miljoonan markan edestä ja rahoitus lisääntyi ainoastaan 50 miljoonalla. Siitä syntyi sen kaltainen yhtälö, joka ei aivan helposti toteudu. Sen takia näen kansantaloudellisesti äärimmäisen tärkeäksi ja järkeväksi sen, että meillä tiehankkeiden rahoituksessa siirrytään asteittain kokonaisrahoitukseen, jotta nuo hankkeet kyetään mahdollisimman nopeasti ja myös kansantaloudellisesti tehokkaasti rahoittamaan.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! "Lähde siitä, että periaatteessa kuka tahansa voi tehdä mitä tahansa. Yksityisen ihmisen mahdollisuudet ovat yhtä aikaa olemattomat ja rajattomat." Runo oli Irma Kerppolan. Tältä minusta on tuntunut istuntosalissa tällä viikolla budjettikeskustelussa. Minä toivon todellakin, että joissakin kysymyksissä me kansanedustajat, jotka emme ole olleet budjettiriihessä mukana, voisimme toimia yhteistyössä. Muistaisimme opiskelijoita, eläkeläisiä, sairaita, lapsia.

Arvoisa rouva puhemies! Koulujen perusparannuksiin ja laajennuksiin osoitetut varat ovat ministeri Raskinkin keskiviikkoisen toteamuksen mukaan riittämättömät. Vain 22 prosenttia lääninhallitusten esittämistä välttämättömistä hankkeista on saanut rahoituksen. Jos Itä-Suomessa on toistasataa kouluhanketta pyrkimässä mukaan perusparannushankkeiksi valtionosuuksia jaettaessa, tilanne on tosiaan katastrofaalinen, kun vain ihan muutama näistä saa rahaa. Rahaa ei löydy lähellekään asukaslukuun suhteutettua osuutta.

Useilla kunnilla ei ole itsellään ilman valtionapua mahdollisuutta lähteä kunnostamaan koulujaan. Koulujen peruskorjaus- ja laajennushankkeita on lykätty kuntatalouden ahdingon vuoksi koko 90-luvun ajan. Monesti kyseessä olisi vielä se keskuskoulu, johon siirrettäisiin kyliltä lakkautetuilta kyläkouluilta oppilaita tulevaisuudessa, ellei ole jo siirretty. Kun valtionapua ei tule, tehdään kunnissa hätäratkaisuja ja siistitään päältäpäin vähäisen. Korjaillaan esimerkiksi homeongelmia, mutta saattaa olla, että asbestilevyt jäävät sieltä poistamatta. Ilmastointi voi jäädä hoitamatta 30—40 vuotta vanhoissa kouluissa. Sitten ihmetellään, kun lapset ja opettajat ovat väsyneitä ja oppimisteho laskee jo aamupäivällä. Näitä teollisuushalleissa toimivia ala-asteita löytyy maakunnista siinä, kuin varmaan parakkeja täältä pääkaupunkiseudulta.

Koulujen sähköistykseen ei riitä pikahoidon yhteydessä rahaa. Kun muualle maahan ei tahdo riittää perustamisrahoja muuttovirran pääkaupunkiseudulle tuomien ongelmien vuoksi, jää atk-opetus ala-asteella monesti lapsipuolen asemaan, jos siihen on mahdollisuuksia ollenkaan.

Professoritasolla kerrotaan, kuinka tietoteknologinen lukutaito on nykypäivän lukutaitoa tai itse asiassa tietoteknologinen lukutaito merkitään yhtäläisyysmerkillä vallan kanssa. Nyt ollaan jälleen eriarvoistamassa maan eri osissa asuvia, tällä kertaa lapsia ja nuoria.

Arvoisa rouva puhemies! Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2000 sanotaan: "Nopeasta talouskasvusta huolimatta työttömyys on pysynyt edelleen korkeana." Kaikissa maakunnissa ei ole yliopistoja tuomassa työpaikkoja, asukkaita, rahavirtoja, innovaatioita, kehittämis- ja tutkimusmäärärahoja sinne kasvukeskuksiin sekä ympäröivälle maaseudulle ja siellä sinnitteleviin yrityksiin. Pelkkä ykköstuki ei riitä panokseksi esimerkiksi Etelä-Savoon tai Kainuuseen. Meillä menee suuret summat rahaa osaamisen ja infrastruktuurin kehittämiseen. Sitten ei tahdo rahaa riittää muuhun. Toivommekin, että ammattikorkeakoulun kautta löytyisi mahdollisuus kanavoi-

da tutkimus- ja kehitysmäärärahoja soveltavan tutkimuksen alalla ja että pk-yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden määrärahoja voitaisiin jakaa paremmin alueellisesti.

Voi olla, että tietoteollisuudessa suurin tarve ja rahallinen panostus tarvittaisiin markkinointiin ja kansainvälistymiseen. Maalaiskunnissa nopeasti työllistävät kohtuullisen pysyviä työpaikkoja luovat pienyritykset monesti vain tarvitsevat niitä seiniä. Monissa kunnissa ei enää taloudellisessa ahdingossa elettäessä tahdo riittää varoja yrittämisen tukemiseen. Kuitenkin työ on eräs syy muuttoliikkeelle ja ainakin paluumuuton aiheuttaja yleensä.

Maakunnittaisia suunnitelmia tulisi koordinoidusti tukea, jotta huima tietoteollisuuden kasvu ja siinä osaajien puute saataisiin kohtaamaan. Täsmäkoulutustahan voidaan järjestää ihan mihin vain, jos yrityksille tarjotaan porkkanoita sijoittautumiselle maakuntiin.

Kokonaisuus tuntuu tänä kehysbudjettien aikakautena olevan monesti hukassa. Jos kasvukeskusrakentamiseen menee huimasti rahaa, miten paljon sillä voitaisiinkaan tukea ihmisiä, jotka haluavat pysyä kotiseuduillaan. Osoitetaan kunnille rahaa vaikka sosiaalipuolen palkkamenoihin, jotta voidaan palkata lisää terveydenhoitoalan henkilöstöä niin sairaaloihin kuin kouluterveydenhuoltoon ja mielenterveyspalveluihinkin, eli säästetään työttömyystuessa ja muussa sosiaaliturvassa. Ei pakoteta kuntia mukaan työllistämistukirumbaan, jossa saadaan 80 prosentin teholla työtään tekeviä, ammattilaisia tosin, vaan annetaan muutamille vakituinen paikka ja taataan ainakin yksi onnellinen perhe. Tällä tuotetaan ihan oikeita työpaikkoja naisvaltaiselle alalle. Naisistahan usein on kiinni, miten väkiluku maakunnissa lisääntyy.

Toinen työtä yritteliäille naisille luova keino on kotityövähennyksen laajentaminen koko maahan, myös Itä- ja Pohjois-Suomeen. Yritystukimallin on jo todettu olevan paljon tehottomampi työllistäjä. (Jatkuu)

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Komi, pyydän anteeksi, mutta minun on nyt pakko keskeyttää istuntotauon vuoksi. Edustaja voi jatkaa tauon jälkeen.

P u h e m i e s : Täysistunto keskeytetään suuren valiokunnan kokousta varten ja sitä jatketaan kello 15.30.

Täysistunto keskeytetään kello 14.01.

Täysistuntoa jatketaan kello 15.30

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Keskustelu jatkuu:

Ed. K o m i (jatkuu): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia tästä puolentoista tunnin lisäajasta. Sain miettiä uudestaan nämä asiat ja päätin, että kerronpa tässä toiseenkin kertaan osan näistä painavista asioista.

Eli puutuin ennen keskeyttämistä koulujen perusparannuksien laajennuksiin osoitettuihin määrärahoihin ja siihen, että ne ovat riittämättömiä. Sitten mainitsin siitä, että kun työttömyys on pysynyt edelleen korkeana nopeasta talouskasvusta huolimatta, joka paikkaan ei riitä rahaa, muun muassa maakuntiin, joissa ei ole esimerkiksi yliopistoja. Nyt esimerkiksi Etelä-Savossa ja Kainuussa pelkkä ykköstuki ei riitä panokseksi siellä.

Sitten viittasin tähän, kuinka kokonaisuus tuntuu näin kehysbudjettiaikakautena olevan hukassa, ja ehdotin, että osoitetaan kunnille rahaa vaikka sosiaalipuolen palkkamenoihin, jotta ne voisivat palkata lisää terveydenhoitoalan henkilöstöä sairaaloihin, kouluterveydenhuoltoon, mielenterveyspalveluihin jne. Näin saataisiin ihan oikeita työpaikkoja naisvaltaisille aloille.

Toinen työtä yritteliäille naisille luova keino oli kotityövähennyksen laajentaminen koko maahan, myös Itä- ja Pohjois-Suomeen. Yritystukimallinhan on todettu olevan paljon tehottomampi työllistäjä kuin kotityövähennys. Tässä yritystukimallissa palvelujen ostaja on joutunut myös maksamaan enemmän tunnilta, 29—40 prosenttia enemmän kuin vähennyksen piirissä asuva kansalainen. Eli kokeilu on jo nyt osoittanut kotityövähennyksen tarpeellisuuden ja ratkaisu tulisi tehdä hyvin nopeasti sen laajentamiseksi ja tason korottamiseksi. Tämä toimisi todennäköisesti myös harmaata taloutta vähentävästi.

Työministeriö lupaa suosia yrittäjyyttä, ja esimerkiksi naisyrittäjälainat jatkuvatkin. Oikein

hyvä juttu! Nyt odotetaan lisää tekoja hallitukselta. Toivon, että esimerkiksi sosiaalivakuutusmaksujen ja -etuuksien yhteyttä parannetaan. Samalla maatalousyrittäjien ja yrittäjien sairauspäivärahan maksamisesta verotettavien ansiotulojen mukaan voitaisiin siirtyä osuvampaan käytäntöön, MYEL- tai YEL-työtulojen mukaan maksatukseen.

Kun meitä keskustalaisia syytetään siitä, että me emme esitä mitään vaihtoehtoja, toistan, mitä ed. Ala-Nissilä totesi muutama päivä sitten sivukulujen porrastamisesta matalapalkkaisemmilla aloilla ja muista yrittäjyyden edistämistoimista, joita keskustan eduskuntaryhmä on aikaisemmin esittänyt.

Uskon, että oppisopimuskoulutuskin on hyvä vaihtoehto koulutuksessa silloin, kun yrityksessä on jonkin erikoistyön tarve ja siihen halutaan täsmäkouluttaa ihmistä. Mutta jos yritykset käyttävät näitä oppisopimuslaisia vain tuen vuoksi ja vaihtaen heti uuteen, kun oppisopimuskausi loppuu, kyllä alkuperäinen tarkoitus on silloin mielestäni kadonnut. Työantajalle tulisi mahdollisuus tähän halvempaan työvoimaan tavallaan juuri palkan sivukuluja alentamalla. Voitaisiin tukea myös arvonlisäveron alennusta palvelu- ja työvaltaisilla aloilla, päästä siinä pätkätyöllistämisessä vähän vähemmälle.

Arvoisa rouva puhemies! Valtion velan lyhentäminen on tarpeen, mutta se pitää tehdä harkiten ja suunnitelmallisesti samalla arvioiden velan määrän optimitaso.

Kiitän toki hallitusta harkinnanvaraisesta rahoitusavustuksesta, 300 miljoonaa markkaa kunnille, mutta kuntien verotulokehitystä tulee kuitenkin arvioida huolellisesti tupon yhteydessä. Meillä on pikkuisen taas ongelmana se matematiikan taitotaso suomalaisessa yhteiskunnassa. Me puhumme keskiarvoista, ja se on hyvin harhaanjohtavaa. Kun sosiaalipuolella yritetään pikkuhiljaa päästä henkilökohtaiseen tarkasteluun, harkinnanvaraisuuteen, sama tulee tehdä kuntien kohdalla. Keskiarvohan ei kerro mitään todellisuudesta. Ovatko valtionosuusperusteet kohdallaan? Onko valtio liikaa vetäytynyt vastuusta haja-asutusalueita suurelta osin sisältävistä kunnista? Niitten menot esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon kotipalveluissa ovat jo etäisyyksistä johtuen huomattavasti suuremmat.

Toivon, että hallituksen taholta taattaisiin rahaa myös lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin kaikkialla Suomessa.

Kun monet terveyden- ja sairaanhoidon maksut nousevat, voi joku löytää siitä jotain hyvääkin. Ehkä 10 prosentin korotus hammashuoltomaksuihin tarkoittaa sitä, että tullaan vähän tarkemmin paikalle eikä jätetä varattuja vuoroja käyttämättä. Tällä saadaan ainakin toimintaa tehostettua. Tätä 10 prosenttia ja vuosi -linjaa ei vain voi jatkaa useita vuosia peräjälkeen.

3 500 markkaa terveydenhuollon asiakasmaksujen vuotuiseksi katoksi on hyvää tarkoittava ajatus, jota ei ilmeisesti ehditä kunnolla valmistella, kun alun perinhän tämä oli tarkoitus tuoda vasta vuodelle 2001. Tuohon mennessä olisi ehditty suunnitella kokonaisvaikutukset, käytännön toteutus ja mahdollisuudet yksinkertaistaa asiakasmaksujärjestelmää kokonaisuudessaan. Olikohan nyt budjettiriihessä vähän kiire saada kuntatulojen vähennyksille kompensointia ja samalla pääministeri Lipposen termein pakottaa keskustalaiset kuntapäättäjät nostamaan maksuja juuri kunnallisvaalivuonna?

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvioon on yleensäkin alueellisesti hankala paneutua, koska rahojen jako tasa-arvoisesti jää suurelta osin virkamiesten vastuulle. Eteläsavolaisena olen kuitenkin tyytyväinen vesijohtohankkeisiin, ja Kyrönsalmen siltahanke on saanut jonkin verran rahaa, ja rautateitäkin parannetaan.

Nyt sitten, kun poliisin määrärahoja on talousarviossa korotettu, tuntuu, että sen keksijän arvolle on yllin kyllin omijoita ihan ministereitten ohellakin.

Toivottavasti hallituspuolueet kilpailevat myös luopumistuen jatkon säilyttäjän mitalista.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on leikattu kansallista tukea budjettiesityksessä 67 miljoonalla markalla. Ministeri Hemilän tiukasti arvovaltaansa sitoma lfa-tuen laajentaminen koko maahan ja sen tason nosto todennäköisesti toteutuvat. Tähän vaadittava lisäraha on otettu muista ohjelmakohdista. Ympäristötukea karsitaan 17 prosenttia, ja metsitys- ja luopumistukijärjestelmään ei sitten rahaa löytynytkään.

Hallitusohjelmassa luvattiin edistää sukupolvenvaihdoksia ja jatkaa luopumistukea. Mielestäni viljelijälläkin on oltava oikeus jäädä niin sanotulle varhais- tai työkyvyttömyyseläkkeelle eli luopumistuelle. Keskimääräinen ikä on ihan se sama 59 vuotta kuin muillakin palkansaajilla muissa ammattiryhmissä.

Mielestäni elämänlaadusta on puhuttava myös luopuvan maatilayrittäjän kohdalla. Hänellä on oltava oikeus elämiseen muutenkin kuin kipupillereiden varassa elävänä vanhuksena rankan fyysisen työuran jälkeen. Jos luopumistuesta

luopuminen estää maatilan siirron seuraavalle sukupolvelle kymmeneksi vuodeksi, niin monessa tapauksessa juna on jo ajanut ohi. Mahdollisen jatkajan elämäntilanne tuskin enää nelikymppisenä on sellainen, että ostetaan tila ja ruvetaan siitä sitten kehittämään.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, mietin vain, mihin ne ensi vuonna luopumistuelle aikoneet viljelijät laitetaan: syytingille, niin kuin ennen vanhaan, vai kortistoon. Monet heistä tulevat silloin vain siirtymään tuesta toiseen. Kuolevista kylistä maalattaisiin jatkossa herkkiä tauluja. Miksei? Näinä kauniiden raamien aikoina sehän ei olisi enää maa- ja metsätalousministeriön ongelma.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Uuden vuosituhannen ensimmäinen budjetti on linjoiltaan oikean mallinen. Budjetti on ylijäämäinen, ja suomalaisten yhteistä velkaa lyhennetään 6 miljardilla markalla.

Tie yli 400 miljardin markan velan maksamiseksi pois on vielä pitkä ja kivinen. Meillä pitää olla selkärankaa kantaa vastuuta siitä, että hoidamme taloutemme kuntoon. Tämän taloudellisen tilanteen raameissa meidän on hoidettava yhteiset asiamme parhaalla mahdollisella tavalla. Se vaatii meiltä kaikilta pinnistelyä ja ponnistuksia, ymmärrystä ja joustavuutta.

Koska kansanedustajia on kehotettu pysymään rajoitetun puheajan raameissa, noudatan suositusta. Haluaisin tietenkin puhua ajatuksistani budjetin eri hankkeista ja määrärahoista. Kymmeneen minuuttiin en saa niitä mahtumaan. Muutaman asian aion mainita, monet asiat joutuvat jäämään käsittelemättä tällä kertaa.

Koululaisten iltapäivähoito ei ole lakisääteistä. Monet lapset viettävät yksinäisiä iltapäiviä. Onneksi eri järjestöt ovat ottaneet asian hoidettavakseen. Haluan, että koululaisten iltapäivähoitoasiaa ei unohdeta ja että asiaa kehitetään eteenpäin. Meidän täytyy turvata lapsillemme mahdollisuus aikuisen valvontaan ja ehkä muiden lasten seuraan iltapäivisin koulun jälkeen ainakin ensimmäisellä ja toisella luokalla koulussa. Senkään jälkeen lapset eivät ole vielä valmiita kantamaan kasvatusvastuuta toisistaan.

Ryhmäpuheenvuoroista vain yhdessä rohjettiin ottaa esiin sotaveteraanien asiat. Siinä puheenvuorossa otettiin kantaa myös vuonna 1926 syntyneiden ongelmalliseen tilanteeseen. Sotiemme veteraanien joukko harvenee. Mielestäni sen rahan, joka tänä päivänä menee sotiemme veteraaneille, tulisi pysyä ainakin samalla tasolla. Joukkojen harvetessa tulee se raha jakaa jäljelle jääneiden kesken lisääntyvien palveluiden kattamiseksi ja sotiemme veteraanien tukemiseksi heidän viimeisinä vuosinaan. Kyseinen ed. Vistbackan puheenvuoro oli sotiemme veteraanien osalta pitkälti omien ajatusteni mukainen, enkä käy sitä enää toistamaan.

Voisin puhua metsätyön työllistävästä vaikutuksesta; kotitalouksien työllistämiskokeilusta; eläkkeiden pohjaosan leikkaamisen lopettamisesta; arvonlisäveron alennuksen kokeilusta; palkan sivukulujen alentamisesta; lähipoliisitoiminnasta; huumepolitiikasta; kuntien harkinnanvaraisista avustuksista; Järvenpää — Lahti-moottoritiestä; Kerava — Lahti-oikoradasta; maanpuolustuksen, niin vapaaehtoisen kuin lakisääteisen, rahoituksesta; perheväkivallan ehkäisystä; työn verotuksesta; ja siitä, että niiden, jotka asuvat maaseudulla, tulee saada verohelpotuksia auton käyttökuluihin; ja monesta muusta.

Tärkeintä on kuitenkin budjettimme henki. Ihmisille pitää saada työtä. Lääkärinä tiedän, että henkisen ja ruumiillisen terveyden kannalta on tärkeää, että ihmisillä on työtä. Säännöllinen päivärytmi ja työ on terveyden ja menestyksellisen elämän perusedellytys. Meidän on pystyttävä laatimaan Suomen lait niin, että ihmisille löytyy mielekästä tekemistä. Siksi esimerkiksi vastikkeetonta rahaa ei tule jakaa. Rahan antaminen kotiin ilman mielekästä tekemistä on lääkärin näkökulmasta pitkään jatkuessaan hallittu heitteillejättö. Me emme saa antaa ihmisten syrjäytyä työelämästä ja sen tuomista sosiaalisista kontakteista. Yksinäisyys tuo mukanaan ongelmia.

Toisaalta, kuka terve ihminen työtä kaipaa, jos suinkin tulee toimeen sillä rahalla, mitä valtio antaa? Kirpputorit, kauppojen maistiaiset ja oma puutarhapalsta esimerkiksi antavat jatketta tuloille. Kyllä terve ihminen ilman työtä pärjää.

Hallittu heitteillejättö on lopetettava ja ihmisille on järjestettävä työtä. On niin paljon tekemätöntä työtä, yksinäisiä vanhuksia, sairaita, metsätöitä, kaupungin kunnostustöitä, lumenluontia jne. Miksi ei luoda järjestelmää, jossa jokainen suomalainen saa tuntea olevansa mukana rakentamassa uutta Suomea uudelle vuosituhannelle?

Meillä pitää löytyä tahtoa ja rohkeutta tarttua kipeisiin asioihin. Hallitus on näyttänyt jo rohkeasti oikeaa suuntaa. Oppositiokin on yrittämisen ja työnteon kannalla. Hallitun heitteillejätön on loputtava ja järjestyksen on muututtava niin, että työtä saavat tehdä kaikki.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Haluan kysyä puheenvuorossani, mitä tämä budjetti antaa tulevaisuudelle.

Minusta tärkein tulevaisuutta koskeva uudistus tässä budjetissa on maksuttoman esiopetuksen järjestäminen. Esiopetus ja pikku koululaisten iltapäivähoito ovat niitä arkipäivän asioita, jotka aivan varmasti tulevat lisäämään turvallisuudentunnetta lapsille ja vanhemmille, ja nyt minusta olisikin tärkeää, että kunnissa, varsinkin kaupungeissa, ymmärrettäisiin iltapäivähoidon merkitys. Se on keskeinen ennalta ehkäisevä toimenpide, jolla voidaan vähentää lasten kokemaa yksinäisyyttä ja myös sitä pahoinvointia, josta paljon lehdistössä tällä hetkellä kirjoitellaan.

Koulutukseen liittyy myös opiskelijoiden asumistuki, joka minusta on vähemmän hyvin valmisteltu. Minusta keskustelu, joka on noussut opiskelijoiden asuistuen ympärillä, on aivan oikeutettu ja tilanne pitäisi nyt valiokunnassa saada korjatuksi. Minusta olennaista opiskelijoiden asumisessa on se, että kyllä opiskelijan pitää voida myös kesällä asua. Ei ole mitään järkeä siinä, että kesäksi joutuu pakkaamaan kamppeensa ja menemään vanhempien tykö, vaikka olisi jo asumassa aivan itsenäisessä kodissa.

Koulutus on yhteydessä työllisyyteen. Tästä problematiikasta on paljon keskusteltu, ja kauniisti puhumme elinikäisestä oppimisesta. Minusta elinikäinen oppiminen on ehdoton edellytys, jos halutaan joustavia työmarkkinoita, sellaisia joustavia työmarkkinoita, joilla joustavuus käsitetään myönteiseksi asiaksi eikä työnantajan ehdoilla tapahtuvaksi pompotteluksi. Tästä syystä, jotta työmarkkinat olisivat inhimillisesti joustavat, on kiinnitettävä huomiota siihen, miten ihmiset pystyvät siirtymään töistä toisiin, kun tuotanto muuttuu, ja siitä syystä myös ammatillisen aikuiskoulutuksen varojen pitäisi olla riittävät.

Nyt ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahoja on supistettu, ja minusta olisi tärkeää vielä uudelleen katsoa myös asianomaisessa valiokunnassa tämä kysymys, koska tämä on yhteydessä työttömyyteen. Työttömiä täytyy kouluttaa, jotta he pystyvät sijoittumaan työmarkkinoille, mutta yhtä lailla meidän pitää kiinnittää huomiota ei vain työttömyyden hoitamiseen vaan työttömyyden ennaltaehkäisyyn. Koulutus on siinä suhteessa erittäin tärkeässä asemassa, ja erityisesti nyt keski-iässä olevista ja vähän vanhemmista pitäisi koulutus aloittaa.

Eniten minua kuitenkin huolestuttavat ne viestit, joita kantautuu tällä hetkellä ongelmaperheistä ja näiden perheiden lasten tilanteista. Lastenpsykiatriset hoitojonot ovat edelleen monessa paikassa pitkät ja lapset joutuvat odottamaan jopa tutkimuksiin pääsyä kuukausia. Aikuisten psykiatriassa jonkinlaisia tutkimusjonoja voi sietää, mutta lasten kohdalla useiden kuukausien tutkimusodotukset voivat olla todella kohtalokkaat. Jos haluamme tehdä tulevaisuuden budjettia, meidän pitää suunnata voimavaroja nimenomaan sinne, missä sitä tulevaisuutta kasvatetaan, ja silloin me puhumme koulujen tukipalveluista, lasten mielenterveyspalveluista, luokkakoosta.

Toinen alue, jolla toivoisin valtiovallalta jämäkämpää otetta, liittyy taas elämänkaaren toiseen päähän, vanhusten palveluihin. Minusta nyt olisi tärkeää kasata yhteen ne selvitykset, joita on tehty kunnissa vallitsevasta tilanteesta. Tärkeää olisi myös tämän selvityksen pohjalta tehdä johtopäätökset. Minusta on selvä, että jotta vanhukset voisivat olla palvelujen suhteen tasa-arvoisessa asemassa maassamme joka puolella, tarvittaisiin yhteiset valtakunnalliset vanhusten palvelutason kriteerit. Tästä asiasta tein viime kaudella lakialoitteen. Aion uusia aloitteen myös tällä kaudella ja toivon, että siinä asiassa päästäisiin eteenpäin pikkuhiljaa. Meillä on päivähoidossakin olemassa tietyt laatukriteerit. Yhtä lailla vanhuksille, jotka eivät pysty puolustamaan itseään, on turvattava säällinen vanhuus ja ihmisarvoinen elämä.

Terveydenhuollon kustannuksista kirjoitetaan jatkuvasti ja luemme niistä uutisia eri puolilta Suomea. Tiedämme, että lääkemenot kasvavat, ja erityisesti erikoissairaanhoidon kustannuksista ollaan huolissaan. Mutta ehkä olisi hyvä joskus vertailla edes niin kuin lohdutukseksi näitä kustannuksia myös kansainvälisesti, sillä suomalaiset terveydenhuollon kustannukset ovat kuitenkin Oecd-vertailuissa keskitasoa, eli meillä ei millään tavalla törsätä ja tuhlata terveydenhuollossa rahaa taivaan tuuliin. Kaiken lisäksi tällä järjestelmällä me olemme kuitenkin pystyneet tuottamaan tulosta ja tuottamaan myös oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa paremmin kuin monissa muissa maissa. Mutta varmasti meillä on täällä myös tarpeita, joihin pitäisi puuttua.

Esimerkiksi hammashoito on minusta sellainen alue, jolla pitäisi päästä eteenpäin, sillä hampaiden terveys vaikuttaa hyvin monella tavalla ihmisten terveyteen. Tähän saakka hampaita on pidetty vain esteettisenä näkökohtana, mutta vii-

meaikaiset tutkimukset osoittavat, että sydän- ja verisuonisairauksissa hampaiden ja suun terveydellä on olennainen osuus. Se on jopa suurempi kuin tupakoinnin osuus. En kehota polttamaan tupakkaa, mutta kehottaisin hoitamaan hampaita, ja yhteiskunnalla voisi olla siinä suurempi rooli.

Terveydenhuollon osalta olen pahoillani siitä, että budjetissa leikataan evo-määrärahoja 68 miljoonaa markkaa. Evo-määrärahat ovat niitä määrärahoja, joilla yliopistollisissa keskussairaaloissa järjestetään tutkimusta ja koulutusta. Nyt näitä rahoja on sitten siirretty Suomen Akatemian puolelle. Minusta se on sääli, sillä nyt tulee käymään niin, että joko näitä korkeasti koulutettuja tutkimustyössä olevia hoitohenkilöitä ja tutkijoita joudutaan irtisanomaan tai sitten kunnat joutuvat maksamaan siitä, mikä itse asiassa valtiovallalle kuuluu. Toivoisin, että tämä asia saataisiin järjestykseen. Samasta asiasta puhuttiin jo viime vuonna, ja nyt näyttää olevan sama tilanne edessä.

Sitten terveysmaksuista liittyen terveyspolitiikkaan. Minua kyllä ihmetyttää valtiovarainministeriön arvioiden heittelyt. Voihan olla tietysti, että kuntien talous muuttuu hyvin nopeasti ja taloudessa on nähtävästi hyvin nopeasti tapahtunut parantumista ja kasvamista ja siitä syystä luvut ovat olleet jäljessä. Nimittäin kun budjettia laadittiin viime keväänä, silloin meille kerrottiin, että kuntien talous on alijäämäinen 4 miljardia, ja nyt kun valtiovarainministeri Niinistö esitteli budjetin, hän totesi, että kunnissa ollaankin jo plussan puolella. On ongelmallista tehdä budjettia, jos vaihteluväli kuntien osalta on 4—5 miljardia markkaa. Ne eivät ole mitään pikkurahoja.

Kuntien talouden vuoksihan, Kuntaliitonkin painostuksen vuoksi, terveysmaksuja ryhdyttiin valmistelemaan ja ne budjettiin myös tulivat. Nyt kun näiden maksujen yhteydessä on myös maksukatto esitetty säädettäväksi, Kuntaliitto valittaakin, että maksukatto vie liikaa kunnilta. Minulla vain herää kysymys, olisiko parempi, jos ei sitten tehtäisikään mitään.

Toisaalta, jos maksukattoa tarkastelee potilaiden näkökulmasta, niin sehän on toki tervetullut. Ne ihmiset, jotka sairastavat paljon, myös saavat jonkin kohtuullisen katon menoilleen. Ei kai sitä voi pitää oikeana, että jos ihminen sairastaa jotakin pitkäaikaista sairautta, hänen pussistaan menee loputtomasti rahaa terveyden ylläpitämiseen, kun terveet voivat käyttää sen rahan vaikka etelänmatkoihin?

Täällä on puhuttu kannustavuudesta pitkin vuosia ja kannustavuus on yhdistetty lähinnä sosiaaliturvan ja työttömyyden väliseen ongelmatiikkaan. Minusta kannustavuus pitäisi ottaa keskustelunaiheeksi myös terveysmaksuissa ja kannustavuutta pitäisi arvioida suhteessa hoitoon hakeutumiseen. Minusta tärkeä terveyspoliittinen lähtökohta on se, että maksuilla ei tehdä hoitoon hakeutumista turhan vaikeaksi ja aiheuteta turhia kynnyksiä. Siitä syystä terveyskeskusmaksut onkin pidettävä mahdollisimman alhaalla.

Erikoissairaanhoidon toimenpidemaksu on sitten jo enemmän toimenpideluonteinen maksu, eikä se siinä mielessä ole niin suuri ongelma hoitoon hakeutumisen kannalta. Suurin ongelmahan muodostuu erilaisten terveydenhuollon maksujen kasaantumisen kautta. Lääkekulut, fysikaaliset hoidot ja sairaalamaksut tahtovat kasaantua samoille ihmisille. Nämä ihmiset ovat usein pitkäaikaissairaita, usein työttömiä. He ovat yleensä vanhuksia, eläkkeellä tai sairaslomalla. Näistä kaikista eri syistä heillä myös maksukyky on hyvin voimakkaasti alentunut. On ihan eri asia minun käydä terveyskeskuksessa ja maksaa käynnistä, kun palkka kuitenkin juoksee, mutta ihmisillä, jotka sairastavat paljon, myös tulopuoli on vakavasti alentunut.

Jos nyt pohditaan vähän terveydenhuoltoa, maksupolitiikkaa ja rahoitusta, niin minusta maksupolitiikan ydin liittyy siihen kysymyksenasetteluun, haluammeko säilyttää kollektiivisen vastuun vai vahvistaa yksilön vastuuta ja siten myös vakuutuspohjaista järjestelmää. Jos maksupolitiikka riittävän pitkälle viedään, niin sehän meillä sitten pian edessä on, että ihmiset ottavat yksityisiä vakuutuksia, mikä taas murentaa julkisen järjestelmän pohjaa. Siinä mielessä haluan varoittaa maksuilla peuhaamisesta.

Ikäihmiset ovat odottaneet pitkään eläkeläisiin kohdistuvien sairausvakuutusmaksujen alentamista. Minusta olisikin tärkeää, että tämän syksyn aikana saataisiin ratkaistuksi, että sairausvakuutusmaksua alennetaan ja saatetaan siten myös eläkeläisten verotus oikeudenmukaiselle tasolle.

Lopuksi helsinkiläisenä kansanedustajana haluan puuttua muutamalla sanalla muuttoliikkeeseen, kun puhutaan valtavasta muuttoaallosta. Kyllähän se tosiasia on, että valtava muuttoaalto maalta kaupunkeihin ja maalta suoraan Ruotsiin tapahtui 60- ja 70-luvulla, silloin kun minäkin maalla pikkukylässä asustin. Ensin sieltä meni kauppa, sitten yhdistettiin koulut ja sitä tietä kylä pikkuhiljaa tyhjeni.

Tällä hetkellä, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa tullut esille, muutetaan kaupungista toiseen. Pääkaupunkiseudun muuttoluvuissa näkyy myös opiskelijoiden oikeus muuttaa kotipaikkakuntaansa. Tämä on suoraa seurausta siitä, että opiskelija voi nykyään ottaa kotipaikkakunnakseen sen paikkakunnan, millä opiskelee. Kyllähän Helsinkiin muuttaa ihmisiä, mutta muuttoa kuvaava käyrä, toisin kuin puheista saatavan käsityksen mukaan, ei ole kyllä jyrkkä; se on päinvastoin tasaantunut. (Ed. Ala-Nissilä: Ei ole viime vuosina tasaantunut!)

Asuntojen rakentamisen tarve kasvaa, koska lapsia muuttaa kotoa, asuntokanta on pientä, valtaosin myös hyvin vanhaa. Syynä on myös se, että Suomessa on asuttu kaupungeissa hyvin ahtaasti verrattuna moniin muihin maihin. On selvää, että perheet haluavat itselleen tilaa ja väljyyttä, kun siihen nyt laman jälkeen vihdoinkin on mahdollisuus. Siitä syystä olen tyytyväinen, että korkovähennysoikeuskeskustelu on loppu. Minun mielestäni lapsiperheiden kontolle on jäänyt lähes yksinomaan omistusasumisvaihtoehto, jos vanhemmat ovat työssä ja kutakuinkin jonkinlaista palkkaa saavat. Siitä syystä jonkinlaista tukea pitää myös näille perheille tulla. (Ed. Ala-Nissilä: Aivan oikein!)

Kaiken kaikkiaan minusta on tärkeää myös huomata perhepolitiikassa, että asuntopolitiikka on hyvin keskeinen osa perhepolitiikkaa ja vaikuttaa myös merkittävällä tavalla perheiden hyvinvointiin.

Ed. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L e h t o m ä k i : Arvoisa puhemies! Hyvät vahtimestarit! Valtion ensi vuoden talousarviota on nyt tässä talossa käsitelty jo neljättä päivää. Kun uutena edustajana on mukana budjettia käsittelemässä ensimmäistä kertaa, kiinnittää kyllä huomiota siihen, miten valtavasti talousarvion luvut heittelevät sen mukaan, mikä taho täällä kulloinkin on niitä esittämässä. Erilaisiin laskelmiin on kerätty rahoja eri momenteilta, määrärahoja on siirretty momentilta toiselle tai vähintäänkin nimikettä on muuteltu. Tämä kaikki johtaa siihen, että kokonaisuutta ja loppusummaa on vaikea hahmottaa.

Esimerkiksi hallituksen mukaan poliisi saa lähes 100 miljoonaa markkaa lisää rahaa, mutta poliisin mielestä oikea summa on 57 miljoonaa, eikä se riitä. Tänään viimeksi ministeri Heinonen oli täällä vakuuttelemassa, että yksityistiemäärärahat eivät oikeasti vähene, vaikka aivan päinvastaiselta se näyttää. Esimerkkejä näistä määrärahojen erilaisista tulkinnoista on vaikka kuinka paljon. Kikkailu näiden momenttien kanssa on johtanut siihen, että jopa ekonomin koulutuksen saaneen kansanedustajan on vaikea pysytellä tässä keskustelussa kärryillä. Niinpä en yhtään ihmettele sitä, että tavallinen kansalainen on aivan pihalla budjetista ja sen vuoksi heidän mielenkiintonsa tätä käsittelyä kohtaan on pieni.

Aluekehitys ja muuttoliike on ollut yksi eduskunnan budjettikeskustelun käsitellyimpiä aiheita. Muuttoliikkeen syistä ja niistä keinoista, mitkä siihen tepsisivät, on esitetty täällä monenlaisia näkemyksiä. Itse edustan tässä talossa Kainuuta, joka aluekehityksen kaikkien mittareiden mukaan kuuluu synkimpiin alueisiin Suomessa. Poismuutto ei meillä Kainuussa ole mikään uusi asia. Jokseenkin aina meiltä on muutettu jossakin määrin työn ja opiskelun perässä.

70-luvun suureen edelliseen muuttoliikkeeseen verrattuna nyt käynnissä olevassa kehityksessä on se merkittävä ero, että enää meillä ei synnykään porukkaa. Sen vuoksi väestöpohja kotimaakunnassani ja monilla muillakin harvaanasutuilla alueilla on romahtamassa. Suomessa on yhä enemmän niitä neliökilometrejä, joilla nuorin asukas on päälle viisikymppinen. Osuvasti rajaseutupastorimme onkin todennut, että sodat ja nälkävuodet eivät rajaseutujamme tyhjentäneet, mutta hyvinvointi sen tekee. Tässä on mielestäni suomalaisen väestöpolitiikan suurin haaste.

Aluekehittäminen tapahtuu Suomessa nykyään osaamis- ja kasvukeskusten kautta, niin kuin täällä on monesti todettu. Budjetin selvitysosan mukaan painotetaan vastaisuudessa yhä enemmän osaamista ja kaupunkien roolia alueidensa kehittämisen edistäjänä. Osaaminen on kyllä aluekehittämisen perusta, mutta vain ja ainoastaan keskuksiin panostava politiikka ei riitä koko maan asuttuna pitämiseen. Kasvukeskuksen ympärillä on tietty aluepiiri, joka voimakkaasti hyötyy tämän keskuksen kehityksestä, mutta kovin kauas keskuksesta positiivinen vaikutus ei yllä. Helposti käy niin, että seuraava rinki keskuksen lähistöllä tuleekin impatuksi lopullisistakin voimavaroistaan. Sen vuoksi panostuksia on saatava myös kaupunkeja alhaisemmalle tasolle. Osaamista on kehitettävä myös pienillä paikkakunnilla, eikä sitä synny ilman panostuksia. Nyt alueelliset satsaukset menevät teknologian kehittämisrahoina lähinnä suuriin

kaupunkeihin, joissa on korkeaa teknologiaa ja myös paikallisia taloudellisia resursseja siihen sijoittaa. Mutta osaamista ei pienille paikkakunnille saada koskaan, jollei siihen panosteta.

Muuttoliikettä käsiteltäessä mielestäni pitäisi paluumuuton roolia enemmän korostaa ja kannustaa ihmisiä muuttamaan takaisin kotiseudulleen. Sellaisiakin ihmisiä nimittäin on paljon, jotka kerran lähdettyään haluaisivat palata, vaikka jotkut edustajakollegat ovatkin epäilleet, ettei maaseudulla vapaaehtoisesti kukaan halua elää. Keskeistä on tukea valtavirtaa vastustavaa kehitystä kahtaalta: ensinnäkin luomalla työn mahdollisuuksia myös haja-asutusalueilla ja toisekseen tarpeen vaatiessa tarjoamalla pieniä porkkanoita paluumuuttajille. Onhan nimittäin niin, että koulutetut haja-asutusalueelta aikanaan lähteneet nuoret ovat juuri niitä avainhenkilöitä, joita tarvitaan siihen osaamisen laajentamiseen entistä useammille alueille. Ennenhän meillä oli käytössä syrjäseutulisät, mutta paljon hoetun mantran mukaan vanhaan aluepolitiikkaan ei ole enää paluuta. Välillä kyllä näyttää, että tällä hokemalla ja mantralla on jo itseisarvo.

Budjetissa korostetaan yhäkin työvoiman liikkumisen tärkeyttä. Työvoiman liikkumisen parantamisen täytyy tarkoittaa sitä, että esimerkiksi työmatkakustannusten verovähennysoikeutta korotetaan, eikä sitä, että entistä useampaa painostetaan muuttamaan. Muuttoliikkeen ongelmat on tässä salissa moneen kertaan todettu, mutta vaikeuksia näyttää joillakin olevan tunnustaa se, että se aiheuttaa yhteiskunnalle myös valtavia kustannuksia. Sen takia ongelmaan voidaan panostaa ja kannattaa sijoittaa.

Tasapainoisen aluekehityksen periaatetta vastaan sotii voimakkaasti hallituksen suunnittelema kuljetustuen lopettaminen. Kuljetustuki on valtiovallan puolelta pieni panostus, mutta sitä saaville yrityksille se on elintärkeä tuki, joka ei suinkaan vääristä kilpailua vaan hieman tasoittaa pitkien etäisyyksien aiheuttamia rasitteita. Ministeri Tuomioja on tässä salissa todennut, että päätösvalta asiassa on eduskunnalla, mutta mielestäni toimimalla tässä asiassa passiivisesti hallitus itse asiassa aktiivisesti vastustaa kuljetustukien jatkoa. (Ed. Ala-Nissilä: Näin se tekee!) Kuljetustuelle onkin saatava eduskunnassa jatkoa niin lainsäädännössä kuin määrärahoissakin.

Tällaisista asioista, kuten kuljetustuesta, taistellessa tuntuu, että valtiovallan vasen käsi ei tiedä, mitä oikea käsi tekee. Turhaan täällä puhutaan tasapainoisesta aluekehityksestä ja alueiden satsaamisesta, jos kuljetustuen kaltainen hyvään kohdistuva pieni, mutta tärkeä tukimuoto samalla aiotaan lopettaa.

Maataloudestakin tässä salissa puhutaan ja erilaisilla sävyillä riippuen siitä, onko kysymyksessä opposition vai hallituspuolueen edustaja. Vaikka maataloudesta puhuttaessa aivan oikein suurin huoli on se, kuka Suomessa puhtaita elintarvikkeita vastaisuudessa tuottaa, maatalouden aluepoliittinen merkitys on mielestäni jäänyt liian vähälle huomiolle. Maatalous on monilla seuduilla ainoa keino saada asutusta pysymään haja-asutusalueella. Toimiva perustuotanto on keskeinen perusta sille, että haja-asutusalueella voi olla myös toimivaa jatkojalostusta ja sitä kautta eri alojen osaamista, josta niin paljon puhutaan.

Tätä taustaa vasten minusta onkin käsittämätöntä, että vastuualueen ministeri avoimesti kehuu sitä, että maataloustilojen lukumäärän puolittuminen on hyvä kehitys ja että ne hänen puolestaan saavatkin keskittyä pelkästään Etelä- ja Lounais-Suomeen.

Hallitusohjelmassa yksiselitteisesti todetaan, että maatalouden sukupolvenvaihdoksia pyritään tukemaan. Tähän totisesti onkin tarvetta. Kainuussa toimivista vajaasta 1 400 maatilasta vain 16:lla tapahtui sukupolvenvaihdos viime vuonna. Tänä vuonna vauhti on samanlainen. Kovin kauan ei siis kestä, kun meiltä on maatalous ainakin niiltä alueilta alhaalla kokonaan. Selvää on se, että mitkään temput eivät tässä auta, jollei sitä peruskehitystä, että maataloustulo koko ajan vähenee, saada käännettyä. Tällainen elinkeino, jossa tulot vähenevät koko ajan, ei nuoria houkuta. Suomen oman elintarviketurvallisuuden tähden asiaan on pian saatava korjausta.

Hallitusohjelmassa todetaan myös: "Maatalouden luopumistuki- ja investointitukijärjestelmiä jatketaan." Siis vain muutamia kuukausia sitten hallitus on sitoutunut luopumistukijärjestelmän jatkamiseen, mutta budjetissa luopumistuki on karsittu pois. Luopumistuki on keskeinen osa maanviljelijöiden eläkkeellesiirtymisjärjestelmää ja sukupolvenvaihdostenkin kannalta olennainen instrumentti. Sen takia järjestelmää on jatkettava.

Herää kysymys, näinkö nopeasti hallitusohjelman linjaukset unohtuvat, näinkö nopeasti hallitusohjelman kirjaukset muuttuvat kuolleiksi kirjaimiksi. Ilmankos ed. Viitanen eilisenä päivänä kyselytunnilla ihmettelikin, että eduskunnanko on puolustettava hallitusohjelmaa hallitusta vas-

taan. Ei myöskään ihme, että kautta linjan on noussut epäilys siitä, että hallitusohjelmaakin enemmän ministeriöt ovat sitoutuneet raamiin. Jos näin on, mikä on hallitusohjelmapaperin arvo?

Yhteen yksittäiseen asiaan kiinnittäisin vielä huomiota, ja se on Rajavartiolaitoksen toimintamäärärahat. Kustannusten noususta huolimatta Rajavartiolaitoksen toimintamenot ovat tänä vuonna lähes 9 miljoonaa markkaa pienemmät kuin viime vuonna. Tämä aiheuttaa Rajavartiolaitokselle vakavia ongelmia ja on erityisen huolestuttava kehitys sitä taustaa vasten, että Euroopan unionin puitteissa Suomella on elintärkeä velvollisuus huolehtia itärajan turvallisuudesta. Uusia uhkia itärajalle voi aiheuttaa se, että Venäjän huonon talouskehityksen takia heidän oma rajavalvontansa on menossa alas ja sen vuoksi Suomen Rajavartiolaitokseen kohdistuvat haasteet ovat entistäkin suurempia. Toivonkin, että Rajavartiolaitokselle voidaan taata riittävät toimintaresurssit ja ettei poliisin lisärahoja ole nyysitty Rajavartiolaitokselta pois.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuuden kannalta on erinomaisen hyvä asia, että budjetti on pitkästä aikaa ylijäämäinen. Talouspolitiikka on ollut vakaata, ja tätä myönteistä kehitystä on voimakkaasti tukenut ennätysmäisen vahva kasvun jakso. Joissakin puheenvuoroissa on todettu, että budjetin laatimiselle ei vaihtoehtoja juuri ole, mutta tokihan lähes 200 miljardin markan loppusummainen budjetti voidaan rakentaa hyvin monella tavalla.

Kun nyt näinä neljänä päivänä, mitä budjettia on salissa käsitelty, hyvinkin pessimistiset kuvat ovat olleet pinnalla ja monenlaisia valituksia kuuluu oikealta, keskeltä ja vasemmalta, niin näin viikonlopun kynnyksellä toivottaisin iloista mieltä ja muistuttaisin kollegoja siitä, että Suomi on sentään kuitenkin melkoisen hyvä maa.

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ensinnäkin esitän lyhyesti muutamia budjetin painopisteisiin liittyviä ajatuksia koskien nimenomaan niitä menestystekijöitä, joita meillä Suomessa pitäisi vankistaa.

Kuten muutamat edustajat varmasti muistavat, eduskunnan täysistunto pari vuotta sitten tulevaisuusvaliokunnan tekemän valmistelutyön perusteella hyväksyi mietinnön, jossa muun muassa määriteltiin kaiken toiminnan lävistävät neljä menestystekijää, joihin Suomen tulevien toimenpiteiden tulisi perustua. Nämä tekijät olivat: 1) viisas vaikuttaminen globaalistumiseen, 2) tiedon ja teknologian täysimääräinen hyväksikäyttö, 3) ihmisyys ja innovaatiot sekä 4) asioiden ja elämän hallinta.

Näiden valossa, kun tässä keskustelussa on pohdittu myös kehysajattelua ja arvioitu painopisteitä, olisin toivonut, että kansanedustajat olisivat keskittyneet niihin toimenpiteisiin ja niihin määrärahakohteisiin, joiden avulla tulevaisuutta kyetään vankasti rakentamaan. Ne ovat pitkälti tutkimustoimintaan liittyvää toimintaa, yliopistolaitoksen perustutkimukseen sekä yleensäkin uuteen verkostoituneeseen toimintaan perustuvaa panostusta.

On lueteltavissa montakin hanketta, jotka eivät vielä ensi vuonna näytä valitettavasti saavan riittävästi huomiota osakseen, mutta jotka kiistatta ovat sellaisia tulevaisuuden painotuksia, joihin vielä tällä hallituskaudella tullaan merkittävästi lisäresursseja osoittamaan. Näitä on muun muassa koko koulutusjärjestelmämme tietoverkostumisen ja henkisen verkostuneen yhteistyön vahvistaminen.

Peruskoulujen ja myös lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opettajien täydennyskoulutus vaatii todellisuudessa jopa moninkertaisen resursoinnin verrattuna nykytilanteeseen. Samalla tähän tulisi kytkeytyä opettajien työssä tapahtuva oppiminen, yhteisten työelämäperusteisten oppimateriaalien ja harjoitustehtävien ja myös opiskelijoiden työharjoitteluvaiheiden luominen.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tasolta voisi kiistatta nostaa uusien toimenpiteiden kärkijoukkoon virtuaaliyliopistotoiminnan, joka täytäntöön pantuna edellyttäisi monipuolista yhteistyötä nimenomaan oppimateriaalin tuotannossa ja henkisten tukipalvelujen rakentamisessa. Pelkkä tietotekniikka ei riitä, mutta ilman teknologiaa myös henkinen tukipalvelu kärsii huomattavasti.

Budjettikirjan linjausten pohjalta tapahtuu kuitenkin paljon merkittävää myönteistä kehitystä. Yhtenä osa-alueena on nimenomaan ammattikorkeakoulujen kansainvälisen tason kirjastopalvelu ja yleensäkin tietosisältöjen yhtenäinen, vahva kehittäminen keskitettyjen määrärahojen turvin. Pari vuotta sitten näytti valitettavasti siltä, että tämä toiminta olisi liian suuressa määrin hajautettu yksittäisten ammattikorkeakoulujen ja niiden vapaaehtoisen yhteistyön varaan. Näin olisimme menettäneet valtavan paljon niistä synergiamahdollisuuksista, jotka nykyisillä yhdessä tehtävillä ja keskitetysti valtion budjetin kautta rahoitettavilla toimenpiteillä on aikaan saatavissa.

Budjetti painottaa useissa kohdin panostusta tietoteollisuuteen ja myös sen rahoituksen hoitamista yhteistyössä elinkeinoelämän yritysten ja organisaatioiden kanssa. Valitettavasti vain on tässäkin todettava, että panostuksen tietoteollisuusohjelmaan pitäisi mieluummin olla kymmenkertainen nyt käsillä olevan ohjelman laajuuteen verrattuna. Tämä, jos mikä, tarkoittaisi sitä, että meillä olisi välittömästi mahdollisuus päästä hyödyntämään myös niitä multimediaalan kulttuurillisia sisältötuotteita, joita kiistatta suomalaisin voimin on tuotettavissa ja joita myös valtion toimesta on peräänkuulutettu.

Toki paljon luottamusta on jo nyt syytä osoittaa ensi viikolla julkistettavalle selvitysmies Mykkäsen raportille, jossa hän määrittelee, miten tämä tietoyhteiskunnan sisältötuotantokehitys kaiken kaikkiaan organisoitaisiin. Mutta toivon jo tässä yhteydessä todella, että eduskunnassa nähdään riittävän ennakkoluulottomasti se määrärahojen tarve, mikä myös julkisen sektorin kautta tämän tyyppiseen toimintaan on osoitettava. Korostan sitä, että kun puhumme kulttuurillisesta sisältötuotannosta, se ei toimi ilman vankkaa teknologista panosta ja investointeja myös uusiin moderneihin laitteisiin ja niiden avulla tapahtuvaan verkostomaiseen tuotantoon ja verkostomaiseen yhteistyöhön.

Nostamalla nämä muutamat asiat vahvasti esille haluan korostaa alussa mainitsemieni menestystekijöiden osalta erityisesti ennakkoluulotonta innovaatiotoimintaa, jossa kyse on paitsi teknologisesta kehityksestä ja sen hyväksikäytöstä mitä suurimmassa määrin asenteittemme muokkautumisesta entistä suosiollisemmiksi sosiaalisille ja yhteiskunnallisille innovaatioille. Nämä vaativat panostusta itse perustutkimukseen ja soveltavaan tutkimukseen.

Jo tässä vaiheessa meidän tulisi herätä myös toteamaan, että esimerkiksi Sitra tarvitsee lähivuosina useita satoja miljoonia markkoja käytettäväksi uusien, toimintansa aloittaneiden yritysten käynnistys- ja alkuvaiheen rahoitukseen. Tämä rahoitus on nähtävä paitsi yhteiskunnan tukena myös mitä suurimmassa määrin yhteiskunnan kanavien kautta tapahtuvana investointina, josta sekä suorina tuloina että välillisenä palautteena suomalainen yhteiskunta saa merkittävät lisätulot.

Arvoisa puhemies! Tämän jälkeen esitän vielä muutaman ajatuksen talouden perustasta ja aluekehityksestä, osaamiskeskuksista ja kuntien roolista.

Ensinnäkin on tietenkin erinomainen asia, että tämä on 90-luvun ensimmäinen budjetti, jossa me lyhennämme valtion velkaa. Ehkä oikeamman kuvan myös Lipposen ykköshallituksen toimenpiteiden suunnasta saisimme, jos me keskustelussa aina muistaisimme suhteuttaa myös tämän velkaantumiskysymyksen, ja suhteuttamisen luontevin tapa on tietysti suhteuttaa valtion velka ja siinä tapahtuva muutos bruttokansantuotteeseen, koska se kuvaa yhteiskuntamme todellista tilaa ja maksukykyä. Tässä valossa on mielenkiintoista nähdä, että jo vuodesta 96 alkaen on valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen todella laskenut. Mutta huolestuttava piirre, joka osoittaa, että rakenteellisia uudistuksia edelleen tarvitaan, on se, että tuo suhteellinen valtion velka pienenee hyvin hitaasti. Me olimme vielä vuonna 90 tilanteessa, jossa meillä oli suuruusluokaltaan vain 10 prosenttia valtion velkaa, ja nyt edelleen ensi vuodelle budjettikirjan mukaan valtion velan suhde bruttokansantuotteeseen on yli 50 prosenttia, eli paljon on vielä lähivuosina tehtävä.

Sitten aluepolitiikasta, josta on puhuttu varsin paljon. Aluepolitiikan tulee selkeästi perustua vahvoihin osaamiskeskuksiin. Alueiden kilpailukykyä on parannettu viimeksi kuluneiden viiden vuoden ajan niin sanotuilla osaamiskeskusohjelmilla. Niistä on puhuttu, mutta ehkä muutama perusfakta olisi tullut pitää tässäkin mielessä.

Tämä osaamiskeskusohjelma on luonut kaikkiaan 11 keskusta, joiden toimiaikaa suunnitellaan nyt jatkettavaksi vuoteen 2006 saakka. Niihin on syntynyt 130 yritystä, jotka ovat auttaneet luomaan 8 000 uutta työpaikkaa ja säilyttämään 7 000 entistä. Ohjelman tavoitteena on luoda edellytyksiä ja yhteyksiä, välittää tietoa sekä hyödyntää inhimillisiä voimavaroja. Sen rahoitus tulee useista lähteistä, kuten yrityksiltä, valtiolta ja paikallisilta viranomaisilta. Tämä yhteistyö rahoituksessa onkin kiistatta se keskeinen perusta, johon osaamiskeskustoiminnan tulee jatkossakin perustua.

On toki luontevaa, että me joudumme joka puolella tekemään valintoja. Tällöin on syytä korostaa, että osaamiskeskuksissa painopiste on paikallisessa toiminnassa, jossa eri yritykset ja julkiset toimijat tuodaan yhteistyöhön hyödyntämään paikallista erikoisosaamista ja sitä edelleen kehittämään sekä myös tätä kautta saamaan alueelliset voimavarat tehokkaaseen käyttöön. Näin myös nämä paikalliset osaamiskeskukset ja niiden ympärillä olevat alueet löytävät oman luontevan roolinsa kansainvälisessä verkostoituneessa yhteistyössä ja markkinoilla.

Kunnilta vaaditaan nyt jopa radikaalejakin toimenpiteitä oman tulevaisuutensa perustan uudistamiseksi. Kaikilta osilta budjettikirjan linjaukset eivät tue toimivaa aluepolitiikkaa. Haluan erityisesti nostaa esille sen, että meillä on suuria asutuskeskuksia, joiden väestö on hyvin nuorta. On hyvin paljon uusia palveluja tarvitsevia kaupunkeja, joiden palvelurakenteen kehittämiseen nyt tulisi merkittävästi panostaa. Näitä löytyy erityisesti pääkaupunkiseudulta ja Uudenmaan kehyskunnista.

Haluan päättää puheenvuoroni varsin ajankohtaiseen, tuoreeseen tietoon tänään tarkistetusta väitöskirjasta, jossa kauppatieteiden lisensiaatti Jarna Heinonen toteaa, että kunnalliset päätöksentekijät puhuvat kehittämisen ja sisäisen yrittäjyyden puolesta mutta toimivat itse päinvastoin. Heinonen osoittaa, että kuntien toiminnasta löytyy yrittäjyyden piirteitä. Ne eivät ole kuitenkaan sellaisella tasolla, että toisivat kunnille todellista kilpailuetua. Moni muutos vaatii riskinottoa ja investointia tulevaisuuteen. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa pitäydytään vanhassa ja turvallisessa toimintatavassa. Korostan, että jossakin vaiheessa tulee kuitenkin seinä vastaan. Säästöin ei saavuteta ratkaisuja, joiden avulla yksikkö voi ylläpitää tai kehittää kilpailukykyään. Seinä tulee vastaan myös siinä, että on aivan turha peräänkuuluttaa valtiota apuun silloin, kun itse ei ole osattu uudistaa oman kunnan toimintarakenteita tai ei ole uskallettu mennä yhteistyöhön, jopa kuntien yhdistämiseen, jotta syntyisi kilpailukykyisiä kuntakokonaisuuksia.

Kuntasektorilla vaaditaankin nyt paljon ennakkoluulottomampia toimenpiteitä kuin useimmissa opposition puheenvuoroissa on todettu. Vain siten, että itse ottaa vastuun omasta tulevaisuudesta, voi luoda tulevaisuudelle sellaisen hedelmällisen perustan, jonka varaan menestystä on mahdollista rakentaa.

Ed. Urpilainen: Arvoisa puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva valtion ensi vuoden talousarvioesitys on sikäli merkittävä asiakirja, että valtion raskasta velkataakkaa päästään lyhentämään. Suomalaiseen elämäntapaan kuuluu hoitaa otettu velka, niin myös valtiolla. Kun velkaa on nyt yli 80 000 markkaa jokaista suomalaista kohden eli yhteensä noin 420 miljardia markkaa, ei ole yllättävää, että hallitus haluaa saada velkakehityksen aisoihin ja mieluiten velkapotin pienemmäksi. Tämä on meille kaikille tärkeää, sillä vain kunnossa olevalla valtiontaloudella voidaan turvata erilaiset tulonsiirrot kansalaisille ja pitää hyvinvointiyhteiskunnan palvelut kunnossa.

Vastuullinen velan hoitaminen on meille demareillekin tärkeä asia. Millä markkamäärällä aletaan velkaa lyhentää, onkin jo toinen asia. On muistettava, että velkatasomme suhteutettuna bruttokansantuotteeseemme, jonka kasvu on ollut varsin suotuisaa ja sellaisena tullee jatkumaankin, ei sittenkään ole mahdoton. Se on hallinnassa. Pärjäämme hyvin myös EU-maiden keskinäisessä vertailussa, joten mihinkään dramaattisiin äkkikäännöksiin ei ole tarvetta. Velanhoito-ohjelma onkin suhteutettava taloutemme mahdollisuuksiin niin, että voimme samanaikaisesti mahdollisimman hyvin ylläpitää ja kehittää hyvinvointiyhteiskunnan palveluja. Maksuttoman esiopetuksen mukaan ottaminen ensi vuoden talousarvioon on myönteinen asia ja ilmentää hyvin kansalaisten yhteiskunnallista tasa-arvoa lisääviä palvelutarpeita.

Otetun velkataakan korkokuluihin kuluu ensi vuonna 27,6 miljardia markkaa. Markkamääräisesti se on kutakuinkin sama summa, jonka saa koko opetusministeriön hallinnonala. Yksittäisistä pääluokista vain sosiaali- ja terveystoimeen laitetaan enemmän eli noin 43 miljardia markkaa. Korkotason aleneminen tarjoaa hyvät mahdollisuudet velkasalkun uusimisella päästä lähivuosina myös pienentämään vuotuista korkokuluerää.

Kuntien kautta tuotetaan valtaosa kansalaisille tärkeistä hyvinvointipalveluista. Siksi on tärkeää, että kuntien taloudesta pidetään huolta. On aivan oikein, että hallitus esittää täysimääräistä indeksitarkistusta kuntien valtionosuuksiin. Koska kuntien taloudet ovat kantokyvyltään hyvinkin erilaisessa tilanteessa, on perusteltua ja suorastaan välttämätöntä, että harkinnanvaraisia määrärahoja lisätään. Lisäys onkin tuntuva eli 70 miljoonaa markkaa.

Sen sijaan hallituksen esitys yhteisöverotuoton jakosuhteen muuttamiseksi valtiontaloutta tukevaksi ja kuntien tappioksi on otettava vielä uuden harkinnan kohteeksi. Muutoin on pahimmillaan syntymässä ristiriitatilanne hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen kanssa vahvistaa elinvoimaisten maakunta- ja seudullisten keskusten kilpailukykyä. Yhteisöveron tuottohan on lähes poikkeuksetta suurempaa juuri kyseisissä keskuskunnissa. Niiden omaehtoista kehittämistyötä ei tue vaan heikentää yhteisöveron mahdollinen leikkaus. Toivon, että tähän voitaisiin vielä puuttua, kun hallitus pohtii syksyn mittaan mah-

dollista veropoliittista pakettiaan tulopoliittisten neuvottelujen tueksi.

Joidenkuiden mielestä on väärin, että veroratkaisut ovat vielä auki. Minä taas ymmärrän hyvin hallituksen tarkoituksen. Onhan niin, että mikäli pyritään tosissaan laajaan tupoon, ei mikään eri osapuolista voi sitoa itseään liian aikaisin johonkin esitykseen tai tasoon. Neuvotteluissahan näkemykset kootaan.

Mikäli tupon yhteydessä päädytään tekemään veronhuojennuksia palkansaajan verotuksessa, pitäisin tärkeinä kahta asiaa. Ensinnäkin tehtävät ratkaisut eivät saa heikentää kuntakentän taloutta. Mikäli päädytään ansiotulovähennyksen korottamiseen, joka eittämättä huojentaisi parhaiten pieni- ja keskituloisten verotusta, on kuntien menetykset kompensoitava täysimääräisesti. Näin noudatettaisiin myös hallitusohjelman henkeä. Toisaalta on edellytettävä, että huojennuksen painopiste on selvästi pieni- ja keskituloisissa. Juuri näiden tuloryhmien kulutusmahdollisuuksien kohentaminen parhaiten näkyy kulutuksen kasvussa ja edelleen tukee työllisyyttä.

Hallitusohjelman mukaisesti on esimerkiksi mahdollisen veropaketin kautta saatava liikkeelle eläkeläisten korotetun savamaksun alentaminen jo ensi vuoden aikana, vaikka hallitusohjelmassa hanketta ei olekaan aikataulutettu. Tavoitteeksi olisi perusteltua asettaa se, että maksu poistuu kokonaan tämän vaalikauden aikana.

Mahdollisesti koottavan veropaketin yhteydessä toivoisi vielä uudemman kerran arvioitavan esitystä sosiaali- ja terveystoimen eräiden palvelumaksujen korottamisesta ensi vuonna. Näyttää siltä, ettei sittenkään asian virkamiesvalmistelussa ole riittävästi otettu huomioon kaikkia kyseisiin toimiin liittyviä vaikutuksia ja seurauksia. Tämän näkemyksen on esittänyt myös muun muassa Kuntaliitto.

Erityisesti puhuttaa se, mitkä maksut ja miten osoitettuina kuuluvat maksukaton piiriin. Toisaalta epäselvää on sekin, onko maksukaton täyttänyt vapaa kaikista ylimenevistä maksuista vai onko hänen kuitenkin laitoshoidossa maksettava niin sanottua ylläpitomaksua. Jos näin on, voi koko maksukattoajatus vesittyä. Toisaalta perumalla yhteisöveron jakosuhteen muutosesitykset valtion hyväksi ei kunnilla ole samaa perustettakaan korottaa sosiaali- ja terveystoimen palvelumaksuja.

Opiskelijoiden asumisen tuen heikentäminen on valitettavan huonosti harkittu. En näe ensimmäistäkään perustetta sille, miksi juuri opiskelijoiden asumisen tukeminen on alhaisemmalla tasolla kuin muiden kansalaisten. Tavoitteeksi onkin asetettava se, että asumisen tuen tulee olla yhtä suuri samoilla tuloilla ja asumismenoilla riippumatta siitä, onko tuensaaja opiskelija, palkansaaja vai työtön. Talousarvioon sisältyvä esitys sopii huonosti yhteen tämän tavoitteen kanssa. Siksi sitä onkin vaikea hyväksyä.

Eri puolilta maata kantautuu yhtäläisiä ikäviä viestejä siitä, että julkiset palvelutilat kärsivät pahasti kosteusongelmista. Homekouluongelma on tuttu monelle kuntapäättäjälle. Ongelma on siksi mittava jo tänä päivänä, että siihen on suhtauduttava tosi vakavasti. Valitettavasti tässä talousarvioesityksessä ei ole tulossa helpotusta tämän ongelman hoitamiseen. Itse asiassa on pahimmillaan käymässä niin, että valtionosuus perustamiskustannuksiin on tätä vuotta alhaisemmalla tasolla. Kehityksen suunta on väärä. Kyllä valtiovallan tulee osallistua näiden selvien terveysriskitapausten pikaiseen korjaamiseen nykyistä suuremmalla panostuksella. Ei hankkeita voida jättää pelkästään kuntien kustannettaviksi.

Arvoisa puhemies! Liikunnan saamaa osuutta Veikkauksen tuotosta on perustellusti perätty nostettavaksi alkuperäiselle, asetuksen mukaiselle tasolle. Asiasta löytyy jos jonkin tason tahdonilmauksia vuosien varrelta. Tavoite onkin perusteltu. Esimerkiksi liikuntapaikkojen osalta meillä on edelleen huomattava määrä peruskorjaustarpeita, jotka pitäisi saada työn kohteeksi ja pian. Hankkeilla on merkitystä niin kansalaisten palvelujen saannin kannalta kuin myös työllisyysmielessä. Toivottavasti tämä eduskunta voi osaltaan tarttua asiaan ja kohentaa liikunnan asemaa.

Suomalaisen yhteiskunnan polttavin ongelma on edelleen työttömyys. Vaikka työttömyyden lasku on merkittävää ja erityisesti uusien työpaikkojen syntyminen on kansainvälisestikin mitaten nopeaa, tulee jatkaa ponnisteluja työttömyyden pienentämiseksi. Huomattavan suuri osa työttömistä on työmarkkinatuella, joka osaltaan kertoo näiden ihmisten arkipäivän niukkuudesta. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien asema lienee kaikkein hankalin. Siksi onkin perusteltua kohdentaa hyvinkin asiakaskeskeisiä erityistoimia näiden ihmisten elämäntilanteen auttamiseen joko niin, että he työllistyvät, tai niin, että eläkeratkaisun kautta voidaan parhaiten selkiinnyttää hankalaa elämäntilannetta.

Myös niin sanottuja uusia työllistämistoimia tarvitaan. Tuenkin esitystä siitä, että maamme hakeutuisi EU:n piirissä toteutettavaan kokei-

luun arvonlisäverokannan alentamiseksi eräillä palvelualoilla. Toisaalta eri ministeriöiden yhteistyössä valmistelema esitys erityisestä työllisyyspankista olisi hyvä saada eteenpäin, vähintään kokeiltavaksi tai määräaikaiseksi.

Perusteltua olisi myös ottaa erityisesti työllisyysnäkökohdat edelleen painokkaasti huomioon kohdennettaessa valtion niukkenevia investointimarkkoja, puhutaan sitten eri hankkeiden perustamisinvestoinneista, peruskorjausinvestoinneista tai esimerkiksi tiemäärärahoista, joiden taso on ensi vuoden talousarvioesityksessä jäämässä luvattoman alhaiselle tasolle, kun samanaikaisesti tiestöstämme osa alkaa rapautua vauhdilla. Tilannetta ei voida korjata millään muulla konstilla kuin lisärahoituksella, valitettavasti.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Tämä nykyinen taloudellinen tilanne aikaisempien budjettien pohjalta on hyvä, ja nyt meillä oikeastaan enemmänkin ongelmana on se, että tätä hyvää tilannetta ei tärvellä, vaan — lainatakseni presidentti Kekkosen sanontaa — Suomella olisi tästä varaa ja malttia vaurastua.

Muutama näkökulma valtiovarainvaliokunnan työssä huomioonotettavaksi. Oikeastaan on vähän saman tyyppinen ongelma kuin eduskunnan keskustelujen huomioonotto hallituksen työssä se, millä tavalla valtiovarainvaliokuntaan saadaan kansanedustajien näkökulmia. Mutta varmaankin seuranta on täällä luottamuksellisesti järjestetty.

Tässä budjetissa toivoisi, että valtiovarainvaliokunnassakin hallituksen ohella kiinnitettäisiin huomiota nyt ja tulevaisuudessa siihen, millaisia Suomessa suhdanteet ovat ja millä tavoin rahoja jaetaan niin, että kaikki kasvusta pääsisivät osallisiksi. Tässä suhteessahan meillä on nyt eräissä yhtiöissä ollut vähän huonoja esimerkkejä siitä, että kaikki eivät ole näiden firmojen hallinnossa ja henkilöstönä pystyneet osallistumaan näihin menestyksen tekijöihin, niin kuin olisi demokratiassa tasapuolisuuden ja tasa-arvon nimissä toivottavaa.

Samaten budjetissakin, vaikka se on vain osa kansantaloutta, olisi tärkeätä katsoa myös, millä tavoin investoinnit ja menot tukevat työllisyyttä. Joskushan on keskusteltu siitäkin, että hallituksen esitysten eräänä osana olisi arviointi siitä, mikä on esityksen työllisyysvaikutus. Tässä suhteessa valtio voisi näissä kysymyksissä ja hallitus ja tässä tapauksessa valtiovarainvaliokunta, kun budjettia perustelee, missä muodossa sen nyt hyväksyykin, esittää omat perusteensa myös työllisyysvaikutusten näkökulmasta.

Valtion velan lyhentämisessä, joka nyt on tosiasia, on yhtenä tekijänä, joka varmasti valtiovarainvaliokunnassakin tulee esille, suhtautuminen valtion omaan työeläkerahastoon. Muun muassa viime eduskuntahan edellytti, että valtio alkaisi viimein yksityisten työeläkeyhtiöitten tapaan kerätä valtion henkilöstölle rahastoa, josta eläkkeet maksettaisiin, eikä kuten tällä hetkellä tapahtuu, että työeläkkeitten maksaminen on osa budjettitaloutta.

Tämä on tietysti iso asia valtion näkökulmasta ja myös velan maksun näkökulmasta. Se on aivan saman tyyppinen ja vielä isompi asia kuin se, millä tavoin harkitusti verotusta kevennetään, toisin sanoen, onko meillä vahva valtio vai onko meillä heikko valtio. Näin suuressa maassa, joka on harvaanasuttu, pieni kansa, itse peräänkuuluttaisin vahvan valtion olemassaolon tärkeyttä, jotta niistäkin ihmisistä, jotka eivät kovin hyvin pärjää, pidettäisiin julkistalouden eli valtion ja kuntien toimenpitein huolta.

Täällä ed. Urpilainen toi esiin työllisyyteen liittyvän arvonlisäverokokeilun. Sehän on eduskunnassakin monesti ollut esillä ja myös viime hallituksessa. Kun Suomi ei liittyessään Euroopan unionin jäseneksi neuvotellut arvonlisäverokantaa elintarvikkeiden eikä myöskään eräitten palvelujen osalta, ovat ne sitten parturi-, kampaamo- tai mitä tahansa henkilökohtaisia palveluita, alemmalle tasolle, nyt me olemme tietysti aika hankalassa tilanteessa, koska monissa EU-maissa nämä verokannat ovat alempia ja yhdenkin jäsenmaan esille ottamina voivat vaikuttaa siihen, että monia muitakin ongelmia tulee tähän neuvottelupöytään.

Mutta Suomen pitää nyt tässä arvonlisäverokokeilussa lähteä liikkeelle, sillä tosiasia on se, että se, missä Suomi pystyy tulevaisuudessa entistä enemmän työllistämään, ovat nimenomaan palvelut, ja siinä ovat monenlaiset ratkaisut verotuksen lisäksi tärkeitä. Monet kunnat ja valtuustot mielellään suovat kaavassa automarkettien perustamisen, ja sitten kun se marketti on valmis, asettavat toimikunnan selvittämään, millä tavoin kunnan keskusta voitaisiin saada elävämmäksi. Tämän tyyppistä toimintaa pitäisi harkita. Tosin mikään automarketti ei kannata, jos ei siellä ole asiakkaita, niin että siinä mielessä myös palvelun käyttäjällä on jaloillaan mahdollisuus näyttää tietä siihen, että Suomessa halutaan palveluja, ei pitkiä jonoja, niin kuin eräissä maissa, vaan nimenomaan palveluja. Siinä pie-

net yritykset ovat monesti hyvin oivallisia esimerkkejä.

Palvelujen osalta haluaisin myös kiinnittää huomiota siihen, että nythän Postin ja Leonian välillä on voimassa sopimus siitä, millä tavoin pankkipalvelut valtion pääomistajana ollessa hoidetaan, millä tavoin postipalvelut hoidetaan. Viime hallituksen aikana tehtiin selvitys siitä. Asetin silloin pankinjohtaja Matti Louekosken selvittämään, millä tavoin tulevaisuutta silmälläpitäen tämä yhteistyö tulisi järjestää. Nämä selvitykset ovat edelleen olemassa, ja molempia, sekä Postia että Leoniaa, tarvitaan. Kaikille työntekijöille, ovat he sitten Postissa tai Leoniassa, työpaikat ovat tärkeitä.

Tosiasia on myös se, että sekä Posti että Leonia tarvitsevat toisiaan. Mistä se johtuu, sitä en liikesalaisuuden vuoksi voi sanoa, mutta tiedän, että molemmat tarvitsevat toisiaan, ja tässä suhteessa toivoisin nimenomaan hallituksen asianomaisilta ministereiltä toimenpiteitä sen osalta, että nämä tärkeät palvelut tulevat säilymään, ei hinnalla millä hyvänsä, mutta sillä tavoin kuin se on järkevää. Selvitykset antavat tähän kyllä hyvän pohjan, kunhan niitä vain käytetään hyödyksi.

Sitten jonkin verran asuntojen rakentamisesta, joka on osa työllisyyden hoitamista. Ensinnä kuitenkin toteaisin sen asuntojen rakentamiseenkin liittyvän asian, että meillä liikennettä pitäisi kehittää pääkaupunkiseudulle ja myös pääkaupunkiseudulta poispäin, jotta tämä työssäkäyntialue kasvaisi ja siitä tulisi paljon suurempi.

Tässä suhteessa paitsi moottoriteiden myös junaliikenteen nopeuttaminen muun muassa Helsinki—Lahti—Pietari-osuudella oikaisuna olisi yksi tällainen tekijä, joka toisi Itä-Suomeakin lähemmäksi pääkaupunkiseutua. Etätyön kanssa yhteistyössä tämä mahdollistaisi sen, että kaikkien ei tarvitse ainakaan joka päivä tulla pääkaupunkiseudulle, mutta mikä tärkeintä, heidän ei myöskään tarvitsisi ostaa täältä kalliilla asuntoa. Hallituksen harkittavaksi omassa esityksessään toivoisin, että jatkettaisiin sitä linjaa, joka viime hallituksessa aloitettiin, ja matkakustannusten verovähennyksen määrää edelleen nostettaisiin, koska yllättävän moni henkilö käy tavattoman kaukaa töissä Helsingissä ja yleensä pääkaupunkiseudulla.

Sitten asuntojen rakentamisesta. Puuttumatta käytyyn keskusteluun sen kummemmin haluan tuoda lisänä esiin myös työeläkeyhtiöt, jotka tällä hetkellä omistavat noin 20 000 vuokra-asuntoa, joista noin 8 500 on rakennettu valtion tukemalla korkotukijärjestelmällä. Ne — näiden tällä hetkellä jo noin 300 miljardin markan rahastojen säilyttämiseksi, joiden tuottovaatimus tällä hetkellä on 5,25 prosenttia — voisivat laittaa oman kortensa myös nykyistä enemmän mukaan asuntojen rakentamiseen sekä sosiaalisessa vuokra-asuntotuotannossa että myös kovanrahan tuotannossa, jota ne näyttävät nyt tekevänkin markkinaehdoilla.

Tässä tarvittaisiin valtion ja työeläkeyhtiöitten yhteistyötä. Toivottavasti tämän yhteistyön tuloksena työeläkeyhtiöt pystyisivät rakentamaan paitsi pääkaupunkiseudulle myös erityisesti kasvukeskuksiin lisää vuokra-asuntoja. Uskon, että pitemmälläkin tähtäyksellä, eikä se ole kovin pitkä, näitä tuottoja ei saada yksin pörssiin sijoittamisella työeläkeyhtiöille eläkkeitten maksamisen varmistamiseksi, vaan kyllä kiinteistöt ja kivitalot ovat edelleen erittäin varma sijoituskohde lyhyellä ja pitkällä tähtäyksellä. Kun nämä rahoituslähteet edustavat huomattavasti suurempaa osaa rahastollisesti kuin valtion budjetti, toivoisi, että työeläkeyhtiöt katsoisivat nyt vuokra-asuntotuotannon suuntaan eivätkä yksin pörssiin, koska jossain vaiheessa notkahduksia tulee tapahtumaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi todellakin toivon, että eduskunta sisäisesti kehittää myös omaa järjestelmäänsä sillä tavoin, että valtiovarainvaliokunta, jonka jaostot budjettia käsittelevät, pystyisi nykyistä paremmin ottamaan huomioon sen, mitä kansanedustajat budjettipuheenvuoroissaan esittävät.

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a n t a k a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Paavo Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen talousarvioesitys noudattaa edellisen hallituksen linjaa. Näyttää siltä, että tärkeintä on, että enemmistöllä suomalaisista menee hyvin. Talousarvioesityksen linja vahvistaa vahvoja ja heikentää heikkoja, niin alueita kuin ihmisiäkin.

Kyseessä on ilmeinen strategiavalinta. Hallitus haluaa panostaa lisäresursseja sinne, missä muutoinkin on parhaimmat toimintaedellytykset. Enää ei näytä olevan voimassa se yhteiskuntapolitiikan periaate, mikä vuosikymmeniä on ollut Suomen politiikassa vahvuus, eli tasapuolisuus, tasapuolisten edellytysten rakentaminen ja luominen maan eri osiin elinkeinoelämän kehit-

tämisessä ja myös ihmisten toimeentulossa ja asumisessa.

Tämä hallitus tuleekin jäämään historiaan kansallisen aluepolitiikan lopettajana. Jo edellinen hallitus leikkasi kaikkia aluepolitiikan määrärahoja. Tämä hallitus on panemassa vielä paremmaksi. Pieniäkin aluekehitykseen vaikuttavia määrärahoja on edelleen leikattu ja osa poistettu kokonaan.

Kuljetustuen lopettamisesta on tulossa hallituksen aluepolitiikan alasajon symboli. Ruotsi maksaa vuosittain kuljetustukea noin 250 miljoonan markan arvosta omille yrityksilleen ja näin tasoittaa pitkistä etäisyyksistä johtuvia kilpailuhaittoja. Suomi maksaa tänä vuonna vastaavaa tukea 16 miljoonaa markkaa. Ensi vuonna kuljetustukilaki ei enää ole voimassa, mikäli eduskunnassa tehty lakialoite ei mene läpi.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tuotannollisten investointien tukemiseen ensi vuonna on talousarviossa esitetty rahaa 80 miljoonaa markkaa. Tänä vuonna vastaava summa on kolminkertainen. Tällä rahalla on voitu edistää yritysinvestointeja keskusten ulkopuolella. Vastaavasti teknologian kehittämiseen varatut rahat ovat kasvaneet 2,7 miljardiin markkaan.

Teknologian kehittämisrahojen kasvu on sinänsä hyvä ja myönteinen asia, koska näillä rahoilla voidaan luoda tulevaisuutta. Kuitenkaan budjetin perusteluissa ei enää mainita hallitusohjelmassa olevaa periaatetta rahojen tasapuolisemmasta jakautumisesta ja kohdentamisesta erityisesti painottaen heikommin kehittyneiden alueidenkin mukaan pääsyä näiden rahojen saamiseen. Tämä hallitusohjelman sinänsä hyvä kohta on siis jäämässä pelkäksi poliittiseksi lupaukseksi.

Olisi toivottavaa ja itse asiassa välttämätöntä, että eduskunta täsmentäisi talousarvioesitystä tältä osin ja ottaisi esimerkiksi maakuntien liittojen tekemän ehdotuksen huomioon niin, että teknologian kehittämisrahoista osa aluekiintiöitäisiin ja näin maakuntien parhaat kehittämishankkeet pääsisivät Tekesin rahoituksen piiriin. Korostan ilmaisua "parhaat maakuntien hankkeet". Tätä kautta tasapuolisuutta voitaisiin lisätä.

Ihmettelen suuresti sitä, että aluekehityksestä vastaava ministeri Martti Korhonen on ollut hyvin toimeton asian osalta. Hän on julkisuudessa vain kehunut, miten alueellisesti hyvä budjetti meillä on käsiteltävänä, vaikka tosiasia on, että mitään uutta välinettä alueellisten erojen kaventamiseen ei budjettiesityksessä ole nähtävissä. Heikennyksenä vielä aluekehityspuoleen voidaan mainita muun muassa Finnveran korkotuki, joka alenee ensi vuonna 20 miljoonalla markalla. Näin ollen entistä harvempi yritys pääsee nauttimaan korkotuesta, jolla on ollut myös merkittävää aluepoliittista merkitystä.

Maakuntien liittojen suoraan päätettävänä oleva maakuntien kehittämisraha alenee 32,5 miljoonaan markkaan. Tänä vuonna rahaa on 112,5 miljoonaa markkaa. 80 miljoonaa markkaa tästä rahasta siirretään EU-ohjelmien vastikerahaksi. Ikään kuin sillä lunastetaan sitä hallitusohjelman lupausta, että vastikeraha järjestetään. Joka tapauksessa maakuntien liittojen suoran päätösvallan alla oleva kehittämisraha merkittävästi alenee. Kehittämisrahaa olisi päinvastoin pitänyt lisätä, koska EU:n tavoitealuejako jätti tyhjän päälle paljon maaseutualueita hallituksen poliittisen linjapäätöksen jälkeen, jolla kakkostavoitealueeksi nostettiin kasvukeskuksia ympäröivän maaseudun kustannuksella.

Myös alueellisten ympäristökeskusten palkkaperusteiset työllisyysrahat ovat alentuneet. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen käytössä on tänä vuonna 15 miljoonan markan edestä kyseistä rahaa, mutta ensi vuodelle esitetään vain 1,5 miljoonan markan määrärahaa. Tämä merkitsee sitä, että erilaiset elinkeinoelämää palvelevat infrastruktuurihankkeet, kuten vesistöjen kunnostushankkeet, jäävät lähes täysin toteutumatta tämän rahamomentin osalta.

Kuntataloudesta on puhuttu paljon tässäkin salissa, ja varsin paljon myötätuntoa kunnallisten peruspalvelujen säilyttämiseen on löytynyt. Nyt on havaittavissa kuitenkin mielenkiintoinen erityispiirre. Maakunnassa erityisesti vasemmistoliitto näyttää irrottautuvan hallituksen päätöksestä korottaa sosiaali- ja terveysmaksuja. Vasemmistoliitto pyrkii siirtämään vastuun korotuksista kuntapäättäjien niskaan. Todella vastuutonta toimintaa, kun huomioidaan, että juuri vasemmistoliitolla on hallituksessa kuntaministeri ja toinen valtiovarainministeri. Miksi istua sellaisessa hallituksessa, joka rokottaa heikoimmin toimeentulevia ihmisiä ja alueita? Tätä sopii kysyä vasemmistoliitolta.

Maatalous ja maaseutu jäävät budjettiesityksessä jälleen menettäjän rooliin. Yksityistieavustukset alenevat, ja perustienpidon rahoitus vähenee.

Maatalouden osalta luopumistukijärjestelmän lopettaminen on todella paha virhe. Toivottavasti eduskunta korjaa tämän käsittämättö-

män esityksen. Hallitus ja maatalousministeri puhuvat tilojen kehittämisestä ja rakennekehitystarpeesta. Luopumistukijärjestelmän alasajo on kuitenkin täysin päinvastainen toimenpide. Tilakauppojen ajankohdat siirtyvät, lisämaiden saanti vaikeutuu ja yleensä tilojen kehittäminen vaikeutuu.

Maaseudun kehittämishankkeeseen on jäämässä rahaa todella vähän. Esimerkiksi Oulun ympäristökuntiin, Lakeuden, Raahen ja Ylivieskan seutukuntiin, jää maaseutuhankkeiden rahoittamiseen rahaa vain noin 30 markkaa per asukas per seitsemän vuotta eli tuolle 100 000 asukkaan väestöpohjalle vain 3 miljoonaa markkaa vuosittain. Hallitus ja eri ministerit vetoavat siihen, että Euroopan unionista tulee valtavan paljon rahaa meille, mutta tämä esimerkki kertoo siitä, että ei ainakaan kakkosalueiden, siirtymäkauden alueiden ja niin sanottujen valkoisten maaseutualueiden, tukitasoissa ole kehumista, päinvastoin.

Arvoisa rouva puhemies! Vaalien alla annetut lupaukset eläkeläisten aseman parantamisesta osoittautuvat katteettomiksi. Veteraanien neuvottelukunnan yksimielinen esitys pienimpien veteraanieläkkeiden korottamisesta ei ole edennyt. Opiskelijoiden etuuksiin on kiinnitetty eduskunnassa oikeutetusti huomiota. On toivottavaa, että nämä heikennykset pystytään torjumaan laajalla yhteistyöllä. Tässäkin punnitaan todellinen tahto ja se, jääkö heikennysten torjuminen vain puheiden asteelle.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on vastuutonta, että voimakkaan talouskasvun ja ylijäämäisen budjetin aikana hallitus ei halua panostaa tasapuoliseen aluekehitykseen millään uudella konstilla. Verotukselliset keinot olisivat tehokkaita. Erillinen valtionverosta tehtävä syrjäseutuvähennys olisi yksi konkreettinen esitys, ja toisaalta veronkevennysvarasta osan kohdentaminen polttoaineveron alentamiseen olisi myös hyvä toimenpide erityisesti pitkien etäisyyksien maakunnille. Tällä olisi myös työssäkäynnin edellytyksiä parantava vaikutus. Sen sijaan hyviksi havaitut entiset välineetkin aluepolitiikassa ollaan ajamassa alas. Eikö sittenkään haluta myöntää muuttoliikeongelman valtavia kustannuksia koko suomalaiselle yhteiskunnalle?

Kokoomuksenkin ryhmäpuheenvuorossa mainittiin koko maan kehittäminen, mikä oli myönteinen asia. Valtiovarainministerin puheista sai kuitenkin jatkossa aivan päinvastaisen kuvan. Hänen kantansa esimerkiksi teknologian kehittämisrahojen jakamiseen osoitti sen, että ei todellista tahtoa koko Suomen kehittämiseen ilmeisesti ole. Hallitus näyttää, kun arvioidaan tekojen ja esitysten perusteella, jättävän heitteille suuren osan maaseutualueita. Näyttääkin siltä, että näille alueille hallitus haluaa vain osoittaa kauniita puheita ja lupauksia niin pääministerin, valtiovarainministerin kuin kunta- ja alueministerin toimesta. Tämä ei kuitenkaan riitä, valitettavasti.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen talousarvio jatkaa, kuten todettua, vakaan ja tarkan talouden linjoilla. Talouden myönteinen kehitys, paraneva työllisyys ja kansalaisten perushyvinvoinnin turvaaminen luovat uskoa tulevaan. Vastuullisuutta edustaa linjaus siitä, että massiivista valtion velkaa päästään lopultakin lyhentämään.

Tarkan talouden ohella hallitus on valinnut eräitä selkeitä painopistealueita. Näistä korostuvat budjetin linjauksissa erityisesti panostukset tulevaisuuteen ja turvallisuuteen.

Tämän vuosikymmenen vaikein yhteiskunnallinen ja inhimillinen ongelma on kuitenkin työttömyys. Työttömyysongelma rapauttaa yhteiskunnan perustaa ja kansalaisten yhteiskuntamoraalia. Sitkeä työttömyys on valitettavasti meillä edelleen sietämättömän korkealla tasolla, vaikka ongelmaan on moninaisin keinoin ja useiden hallitusten toimesta etsitty helpotusta.

Arvoisa puhemies! Kun hallitus talousarvioesityksessään katsoo uudelle vuosituhannelle ja pyrkii vahvistamaan Suomen menestystekijöitä tulevaisuudessa, lienee paikallaan muutama pohdinta eväiksi tuleville.

Viime vaalikauden aikana synnytettiin runsaat 170 000 uutta työpaikkaa, joilla helpotettiin kipeää työttömyystilannetta. Lipposen ykköshallitukselle kuuluukin kohtuullisen hyvä arvosana työttömyyden parantamisesta, sillä tehtävä ei todellakaan ole ollut helppo. Tulokset ovat kohtuullisia, mutta Lipposen toisen hallituksen on mielestäni pureuduttava vielä syvällisemmin työttömyysongelmaan ja työelämän rakenteiden uudistamiseen, niin että Suomessa tehtävän työn kilpailukyky kansainvälistyvässä ja yhä avoimemmassa toimintaympäristössä voidaan ylläpitää. Suomalainen työllisyyspolitiikka on rakentunut paljolti työttömyyden hoitoon, ei valitettavasti riittävästi ennaltaehkäisyyn ja työllisyyden todellisten esteiden madaltamiseen.

Jos kuluneen vuosikymmenen saldoa tarkastelee, voi huomata, että työttömyyden yhteiskun-

nalle aiheuttamat kustannukset ovat todella huimat. Niin sanotun aktiivisen työvoimapolitiikan nimissä erilaisiin työllistämistoimiin, tukitöihin, työllistämiskoulutukseen, työllisyysperusteisiin investointiavustuksiin, opintososiaalisiin tukiin, työnvälitystoimintaan, hallintoon ja kuntien sekä läänien työllistämis- sekä koulutusoperaatioihin on tällä vuosikymmenellä uponnut arviolta 80—90 miljardia markkaa. Tämä lisäksi Kelan ja työttömyyskassojen kautta on kuluneella vuosikymmenellä maksettu työttömyysturvaa eri arvioista riippuen 150—170 miljardia markkaa. Työvoimakoulutusta on saanut noin 700 000—800 000 henkilöä, jotka osin ovat samoja henkilöitä. Tukityössä on ollut 1,2—1,3 miljoonaa henkilöä, joista osa on ollut samoja henkilöitä.

Kaiken kaikkiaan on noin 2 miljoonaa kertaa tällä vuosikymmenellä yritetty helpottaa ja varmasti myös onnistuttu helpottamaan monen työttömän tilannetta. Toimien vaikutus on ollut välitön, mutta pysyvämpiä uusia työpaikkoja ei ole syntynyt toivotulla tavalla.

Työllisyyden hoito ei voi rakentua sen varaan, että valtio tuella tai omin toimin järjestää työttömille työtä. Sen sijaan valtion on luotava sellaiset olosuhteet, joissa työllistäminen ja työllistyminen on kannattavaa. Tosiasiassa talouspolitiikka ja tulosopimusneuvottelut ajavat työllisyyden hoidossa tärkeydessään kirkkaasti työhallinnon toimien ohi. Eli työllisyyttä edistävä talouspolitiikka on valtion toimista ensisijainen ja vasta sitten tulevat suorat valtion omat toimet. Uuden vuosituhannen työllisyyspolitiikka tulee sovittaa nopeasti muuttuviin olosuhteisiin teknologian kehitys ja kansainvälistymisen haaste huomioiden.

Arvoisa puhemies! Kannan aivan erityistä huolta suomalaisen työn ja suomalaisen työllisyyden tulevaisuudesta. Näin ollen onkin perusteltua odottaa, että uudelle vuosituhannelle siirryttäessä hallitus linjaa myös työllisyyspoliittisia näkemyksiään aiempaa selvästi enemmän työttömyyden hoitamisesta työllisyyden hoitamiseen. Keinovalikoimassa on painotuksia kohdennettava entistä selvemmin täsmäkeinojen käyttöön. Työttömyyden tehokkaassa hoidossa toimenpiteiden määrä ei korvaa laatua.

Tarvitaan vahvoja talouspoliittisia linjauksia niin verotuksen, työn hinnan ja työelämän sääntelyn kuin vakaan ja hallitun taloudellisen kehityksenkin osalta. Muun muassa EU:n komissio on juuri kehottanut Suomea tekemään jotakin työntekijöiden korkealle verotukselle. EU-tiedon mukaan Suomessa työntekijät maksavat veroja ja muita maksuja keskimäärin 55 prosenttia tuloistaan, kun EU:n keskiarvo on 43 prosenttia.

Työllisyyskomissaari Flynn vaatii jäsenmailta rakenteellisia uudistuksia, muun muassa verotuksen ja sosiaaliturvan myöntämisen perusteiden muuttamista työntekoa kannustavaksi kortistossa olemisen sijaan. Myös irtisanomislainsäädäntöön tulisi EU-lähteiden mukaan löytyä lisää joustavuutta, jotta työllistämiskynnystä voitaisiin alentaa.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, onkin tärkeää, että hallitusohjelmaan kirjatun Yrittäjyyshankkeen toteuttamiseen ryhdytään pikaisesti. Hankkeen tavoitteenahan on luoda edellytyksiä uusien työpaikkojen ja uusien yritysten synnylle. Hankkeen toteutuksessa on erityisesti huomioitava mikroyritysten toimintaedellytysten parantaminen, yrittäjä-käsitteen selkiyttäminen viranomaiskäytännössä, yrittäjän sosiaaliturvakarikoiden perkaaminen ja työnantajabyrokratian keventäminen, jotta yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä ja riskiä voidaan todellisuudessa alentaa.

Verohallinnosta saatujen tietojen mukaan myös Suomessa olisi mahdollista karsia työnantajamaksubyrokratiaa ottamalla käyttöön niin sanottu Ruotsin mallin mukainen verotili. Kyseiselle tilille yritys voisi suorittaa erilaiset verosuoritukset ja kyseisellä tilillä tehtäisiin maksettavien ennakoiden, arvonlisäverosuoritusten ja -palautusten selvitys. Nykytekniikka huomioiden ei pitäisi olla erityisen vaikea toteuttaa tältä osin byrokratiaa perkaavaa yhden luukun periaatetta ja jatkaa kehitystä niin, että muutkin työnantajamaksut kuin verot voidaan hoitaa helposti ja yksinkertaisesti yhden kanavan kautta.

Liian monimutkainen ja vaikeasti hallittava maksubyrokratia on omiaan lisäämään harmaan talouden kehitystä, joten tässäkin mielessä hallituksen tulisi ryhtyä pikaisesti aktiivisiin toimiin. Meillä on selvityksiä aivan varmasti jo riittävästi asiasta tehty.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on jo pariin otteeseen lähes yksimielisesti lausunut käsityksensä siitä, että Suomen tulee osallistua EU:n mahdollistamaan palvelualojen arvonlisäverokannan alentamiskokeiluun, jonka tavoitteena on alentaa työllistämiskynnystä ja luoda uusia työpaikkoja. EU:n piirissä hahmoteltu alv:n alennuskokeilu uhkaa kuitenkin jäädä suppeaksi, koska yksimielisyyttä kokeilun piiriin pääsevistä toimialoista ei ole saavutettu. Esimerkiksi Suomessa vakavammin harkitut parturi- ja kampaamosekä ravintola-ala ovat vastatuulessa tärkeissä

jäsenmaissa, joissa vihreää valoa yleisimmin näytetään polkupyörän korjaamisen kaltaiselle todella pienimuotoiselle toiminnalle. Koska veromuutoksiin tarvitaan EU:ssa yksimielinen päätös, kokeilujen tulokset voivat odotuksiin nähden jäädä hyvinkin laihoiksi.

Lukuisten eri asiantuntijoiden voimin onkin pyritty arvioimaan työllistymisvaikutuksiltaan edullisempia malleja. Keskusteluissa esille ovat nousseet arvonlisäveron alentamisen ohella yleinen tuloverotuksen alentaminen ja työnantajamaksujen alentaminen tai porrastaminen työvaltaista toimintaa suosivaan suuntaan. Asiantuntija-arvioissa työnantajamaksuun vaikuttamista pidetään yleisesti parhaana vaihtoehtona, joskaan nykyisessä työllisyystilanteessa ei pidä sivuuttaa muitakaan vaihtoehtoja. Rajalliset taloudelliset resurssit edellyttävät kuitenkin toimenpiteiden tarkkaa kohdentamista parhaan mahdollisen kustannustehokkuuden saavuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! On selvää, että tehokkaimpien keinojen on aina oltava ensisijaisia. Työn verotuksen, erityisesti yritysten sivukulujen, keventäminen on myös pääministeri Paavo Lipposen toisen hallitusohjelman keskeinen tavoite. Niinpä ensisijaisimpana täsmäkeinona tulisi mielestäni lähteä liikkeelle siitä, että alennetaan työnantajien kansaneläkemaksua alimmassa maksuluokassa tehtyjen esitysten mukaisesti muun muassa STM:n virkamiesten työryhmän tekemän esityksen mukaisesti. Kyseinen maksu työntekoon liittymättömänä kustannuseränä tulisi asteittain poistaa kokonaan samoin kuin työnantajan sairausvakuutusmaksukin. Kyseisten maksujen poistaminen oli esillä jo Lipposen ykköshallituksen ohjelmassa, mutta jäi valtiontaloudellisista syistä silloin toteuttamatta.

Arvonlisäverokantojen toimialakohtaista eriyttämistä neutraalimpi mahdollisuus olisi suunnata työllistäville pienyrityksille arvonlisäverotuksen asteittainen aleneva perusvähennys. Yhdistettynä nykyiseen vähäisen liiketoiminnan 50 000 markan rajaan perusvähennys lieventäisi myös verollisen toiminnan alarajan ylittymisen vaikutuksia, mitä koskeva tavoite sisältyy pääministeri Lipposen toisen hallituksen ohjelmaan. Asiantuntija-arvioiden mukaan alv-perusvähennys parantaisi työllisyyttä kustannustehokkaammin kuin alv-kannan alennus valikoiduilla toimialoilla. Mielestäni arvonlisäverotuksessa tulisikin selvittää mahdollisuudet ottaa käyttöön kaikille pienyrityksille asteittain aleneva perusvähennys.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on laskenut toimialoittain porrastetun arvonlisäverokannan työllisyysvaikutuksista, että 2,1 miljardin markan arvonlisäveron alennuksella voitaisiin saavuttaa noin 5 500 työpaikkaa. Kustannus julkiseen talouteen olisi tällöin arvioitu 1,5 miljardiksi silloin, kun dynaamiset vaikutukset on huomioitu.

Vastaavalla tavalla laskettuna voidaan kuitenkin arvioida asteittain alenevan perusvähennyksen parantavan työllisyyttä noin 2 000 henkilöllä, jolloin kustannusvaikutus julkiseen talouteen olisi noin 400 miljoonaa markkaa, kun dynaamiset vaikutukset on huomioitu. Verrattuna siis Vattin arvioihin toimialoittain porrastetuista alv-kannoista perusvähennys olisi selvästi kustannustehokkaampi tapa parantaa työllisyyttä kuin toimialoittain porrastettu alv-kanta. Myös EU:n taholla pidetään perusvähennystä, joka poistuisi asteittain yrityksen tilitettävien verojen saavuttaessa vähennyksen määrän, arvonlisäverotuksen periaatteiden mukaisena; se ei sodi direktiivejä vastaan.

Arvoisa puhemies! Kun talousarvion veroratkaisuja vielä hiotaan, toivon, että hallitus miettisi alv-kokeilun yhteydessä myös tätä toimialojen kannalta neutraalia ja kustannustehokkaampaa vaihtoehtoa.

Ed. Filatov: Arvoisa puhemies! Paikkakuntani lehden pilapiirroksessa oli kuva, jossa budjettia kuvaava rahasäkki hymyili iloisesti, koska sitä ei potkittu miltään suunnalta. Tämä tapahtui silloin, kun hallitus esitteli budjettiesityksensä. Mutta tätä eduskuntakäsittelyä kuunnellessa rahasäkin hymy olisi varmasti hyytynyt, sillä onhan iskuja sadellut eri puolilta, vaikka markkamäärät eivät aina ole olleetkaan suhteessa iskujen kovuuteen.

Opiskelijoiden asumislisään esitetyt muutokset ovat puhuttaneet paljon. Salissa on dramaattisesti puhuttu jopa maanalaisesta armeijasta, joka ajaa parannusta opiskelijoiden asumistukeen. En tiedä, onko salin oikealla laidalla niin tiukka budjettikuri, että parannuksia pitää esittää maan alla. Tuloksia kuitenkin varmaan saadaan paremmin ihan maanpäällisellä avoimella työskentelyllä ja normaalin hallituspuolueiden välisen neuvottelumekanismin avulla.

Olen iloinen siitä, että tässä salissa on selvästi näkynyt eduskunnan tahto korjata opiskelijoiden asumistukijärjestelmää. Olen myös vakuuttunut, että tästä salista enemmistö kannattaa tätä muutosta. Mutta ongelma on se, miten muutos

tehdään. On aivan turha kiirehtiä asioiden edelle ja lähteä pienillä porukoilla leikkauskohteita muutoksen rahoittamiseksi etsimään, koska näitten leikkausten alasampumiseen varmasti myös löytyy enemmistö herkästi tästä salista.

Budjettikäsittelyn loppumetreillä on varmasti valiokuntatyön kautta tullut esiin muitakin muutostarpeita kuin opiskelijoiden asumislisä. Rahoitus syntyneisiin asioihin on syytä etsiä kokonaisuutena, koska rahoituksen taakse on löydyttävä ainakin hallituspuolueiden vankka enemmistö, jotta parannukset voidaan oikeasti myös reaalimaailmassa eikä vain ideoiden tasolla toteuttaa.

Asumistukikeskustelussa ei ole kyse pelkästään muutaman kympin noususta tai kohtuuttomiksi nousevista leikkauksista joidenkin pariskuntien kohdalla. Kyse on tässäkin salissa paljon puhutusta kannustavuusperiaatteesta ja hallitusohjelman tulkinnasta.

Valtiovarainministeriön ajattelun mukaan tulonsiirtoja leikataan silloin, kun valtion budjettiin syntyy säästöä. Minun mielestäni kyse on leikkauksesta silloin, kun ihmisen saama tulo pienenee. Eihän lapsilisääkään vaihdella siten, että ensin päätetään tietty summa, joka jaetaan vuosittain sen mukaan, montako lapsilisään oikeutettua lasta kunakin vuonna sattuu Suomessa olemaan.

Hallitusohjelman toteutuminen on siis vähintäänkin tulkinnanvaraista tämän asumislisän kohdalla ja antaa aihetta neuvotteluihin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien välillä.

Valtiovarainministerin tehtävä on luonnollisesti pitää kiinni budjetin loppusummasta, jotta menot eivät pääse paisumaan. On kuitenkin aika kohtuutonta syyttää vasemmistopuolueita oppositiopolitiikasta, jos keskustelua budjetin epäkohdista käydään julkisesti. Eikö julkinen keskustelu sovi demokraattiseen avoimeen yhteiskuntaan paremmin kuin kokoomuksen nuorten edustajien mainostama maanalaisen armeijan toiminta?

Opiskelijoiden asumistuki on niukempi kuin työssäkäyvien, ja korvausprosentin eroja on budjetin esityksessä tasoitettu hiukan. Valtaosalla opiskelijoista asumistuki nousisi muutamalla kympillä, ja tämä nousu rahoitettaisiin tiputtamalla sekä pariskunnat tai kimppakämpissä asuvat opiskelijat heikomman tuen varaan. Tiputus leikkaisi pahimmillaan useita tuhansia pariskuntien asumistukea.

Tilannetta helpottaisi huomattavasti se, että opiskelijoille maksettaisiin asumistukea myös kesäkuukausilta, asuuhan opiskelija kesälläkin. Nykyisen asuntopulan aikana opiskelija ei voi antaa kesäksi asuntoaan pois, vaikka palaisikin kesäaikana vanhempiensa asuntoon. Monet joutuvat maksamaan kahta vuokraa, koska eivät saa kesätyötä opiskelupaikkakunnalta. Vaikka opiskelijoiden asumistuen korvausprosentti olisi sama kuin yleisen asumistuen piirissä, kesäkuukausien tukemattomuus synnyttää silti ison loven nykyisten sekapariskuntien talouteen ja saattaa ohjata tai jopa pakottaa ihmisiä lopettamaan opiskelut, joten kannustamisen kannalta tämä esitys toimii varsin nurinkurisesti.

Budjetin päälinjoihin valtaosa edustajista on ollut tyytyväinen. Niinpä rahasäkin on edelleen syytä hymyillä. Mutta ilkeältäkin näyttäviä linjauksia kokonaisuudessaan löytyy, jos katsomme, mitkä budjetin pääluokat vahvistuvat ja kuinka paljon.

Muun muassa maa- ja metsätalousministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön pääluokat nousevat kukin noin miljardilla markalla. Kasvu on siis kymmenisen prosenttia. Puolustusministeriön kasvu tuntuu kohtuuttomalta, varsinkin kun samaan aikaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka pienenee. Sotilaallista uhkaa paljon suurempi uhka on sosiaalisen eriarvoisuuden kasvu, ja tähän turvattomuuden tunteeseen eivät tuo helpotusta Hornetit eivätkä helikopterit. Sen sijaan ympäristöministeriön toimialan positiivinen kasvu ja esimerkiksi vesiensuojeluun panostaminen on oikeampaa turvallisuus- ja tulevaisuuspolitiikkaa.

Puolustusministeriön rahojen kasvua on perusteltu kasvavalla rauhanturvatoiminnalla, mutta se ei selitä koko nousua. Onhan esimerkiksi Kosovon kriisinhallintaoperaatio ulkoministeriön budjetin alla. Onkin siis outoa ajattelua, että eduskunnan hyväksymä puolustuspoliittinen selonteko olisi aivan erilaisessa asemassa kuin esimerkiksi eduskunnan hyväksymä vanhuspoliittinen tai lapsipoliittinen selonteko.

Sama "parempiarvoisuus" koskee sisäministeriötä ja poliisiasioita. Poliisin lisätarve on yleisesti hyväksytty, mutta entäpä se tapa, jolla asioita hoidetaan? Esimerkiksi viime kaudella telekuuntelulakia säädettäessä meille vakuutettiin, että lailla ei ole minkäänlaisia kustannusvaikutuksia, mutta heti, kun laki oli säädetty, vaadittiin lisäbudjetissa rahaa, jotta kuuntelulaitteita voidaan hankkia ja lakia hyödyntää. Nyt ollaan keskustelussa, jossa poliisi vaatii vielä lisää rahaa sen jälkeen, kun ensin lisäbudjetissa on saanut rahaa ja varsinaisessa budjettiesityksessä vielä

lisää. Enpä voisi kuvitella, että sosiaali-, terveys- tai koulupuolella tehtäisiin samanlaisia harhautusoperaatioita, vaikka tarvetta lisärahaan on monessakin kohteessa.

Pitkässä juoksussa poliisi- ja puolustusvoima-turvallisuuteen panostaminen sosiaalisen turvallisuuden kustannuksella johtaa vääristyneeseen yhteiskuntamalliin. Niin moneen poliisiin meillä ei ole varaa, että jokaisella voisi olla henkilökohtainen suojelusenkelipoliisi. Yhteiskunnan turvallisuuden on pohjattava sosiaaliseen turvallisuuteen ja yleiseen hyvinvointiin.

Palkankorotusvaraa ei tällä kertaa ole budjetin sisään laskettu. Valtiovarainministeriöstä on esitetty, että palkannousut pitäisi ottaa hallinnonalojen sisältä. Ajatus on kohtuuton ja kohtelisi aivan eriarvoisesti eri hallinnonaloja. Työvoimavaltaiset sektorit kärsisivät enemmän, jos budjetin loppusummaa ei näiltä osin loppuvaiheessa tarkisteta tai aukkoa hoideta lisäbudjetilla. Jos palkat nousevat tietyllä prosentilla, on edessä työntekijöiden irtisanominen, joten korjausliikkeitä on vielä tehtävä tältäkin osin. Samoin tulevat veroratkaisut varmasti vaikuttavat budjetin loppumetreillä, ja se on aivan oikein. Suuriin muutoksiin ei ole tarvetta, mutta pieneen viilaamiseen varmasti eduskunnalla on aihetta.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kommentoi rahasäkin potkimista, mutta sen sijaan opiskelijoiden asumistuesta haluan muutaman sanan sanoa, sillä se on ollut täällä sekä eilen että tänään kovasti paljon puheen alla.

Mielestäni se, että jätämme asian pelkästään hallituspuolueiden neuvottelumekanismille, joka toki on toiminut jo ennen kuin budjettiesitys tuli eduskunnalle, ei ole oikea tapa hoitaa opiskelijoiden asumistukiasiaa, sillä tähän asti se ei ole tuottanut positiivista tulosta. Nyt on kuitenkin eduskunnan ja kansanedustajien vuoro puuttua tähän asiaan, tehdä omat korjauksensa siihen ja omat painopistealueensa myöskin määrittää. Tekisimme mielestämme sekä itsemme että äänestäjämme hölmöiksi, ellemme pyrkisi kaikin tavoin eduskunnassa vaikuttamaan opiskelijoiden asumistuen epäkohta-asiaan. Asia on yhteinen asia, ei yhden puolueen asia, joten olemme toivoneet, että voisimme tässä myöskin tehdä yhteistyötä. Olen pahoillani, että sosialidemokraattiset nuoret kansanedustajat ovatkin tästä rintamasta nyt lipeämässä.

Mielestäni eiliseen kyselytuntiin viitaten olisi hyvin epärealistista toisaalta vain puhua 130 miljoonan markan tarpeesta ilman sitä monta kertaa hyvin maanalaista työtä, jota joudutaan vastuuntuntoisesti tekemään ja jolla pyritään pitämään budjetin loppusumma kurissa, sillä se on sekä opiskelijoiden että muidenkin yhteiskunnassa olevien ihmisten etu.

Ed. F i l a t o v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen melkein kaikesta samaa mieltä ed. Pihan kanssa. Ehkä me käsitämme toisiamme hieman väärin. Tarkoitan sitä, että valiokuntatyö on se, jota kautta eduskunnassa asioihin vaikutetaan, ja tietenkin meidän kaikkien tehtävä on vaikuttaa niihin ihmisiin, jotka kyseisissä valiokunnissa istuvat.

Mutta jos puhutaan siitä, että pitäisi nyt lähteä etsimään tätä rahasummaa ja leikkauskohdetta, olen siinä mielessä eri mieltä, että siinä vaiheessa, kun käsittelemme budjetin loppumetrejä, meillä saattaa olla myös monta muuta korjausliikettä tehtävänä. Silloin pitää etsiä ehkä suurempia summia, ehkä pienempiä summia, eikä tätä tällä hetkellä matemaattista 130 miljoonan markan summaa. Se on sen loppumetrin tehtävä eikä ikään kuin niiden ihmisten nyt ja tässä, jotka ovat samaa mieltä opiskelijoiden asumistukileikkauksista.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! On mukava kuulla, että täällä sanotaan, että tosissaan halutaan muutoksia ja vielä jopa uskotaan hallituspuolueissa, että on mahdollisuus muuttaa budjetissa olevia lukuja. Minä uskon, että tästä salista kyllä löytyy niin opiskelijoiden asuntotukihommaan kuin moneen muuhunkin asiaan tukea, jos vain löytyy myös hallitusrintamasta niitä, jotka uskaltavat painaa nappia ja vielä nimenomaan oikeaa nappia muutoksen hyväksi.

Arvoisa puhemies! Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa on kirjoitettu erittäin hurskas toivomus: "Hallitus pyrkii talouspolitiikassaan edistämään eri väestöryhmien ja maan eri alueiden välistä tasa-arvoa. Se kiinnittää erityistä huomiota köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseen." Minusta budjetti on laadittu valtion velkaa vähentäväksi ja nämä kaikki toiveet ovat erittäin hyviä ja kannatettavia niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä ajateltuna.

Kuitenkaan lähemmin tarkasteltuna budjetti ei anna näitä oikeudenmukaisia kehittämismahdollisuuksia niin sosiaalisesti kuin alueellisestikaan ajateltuna. Hallituksen harjoittama kuntiin kohdistuva talouspolitiikka tulee eriarvoista-

maan kuntalaisia erittäin rajusti sen mukaan, missäpäin Suomea sattuu asumaan.

Budjetista ei löydy niitä rakentavia elementtejä, jotka monillakin syrjäisillä seuduilla tarvittaisiin myös elinkeinoelämän kehittämiseen ja turvaamiseen ja kansalaisten palvelujen ylläpitämiseksi. Peruselinkeinorakenteen voimakas muuttuminen monissa maakunnissa tuo erittäin rajuja paineita kuntatalouteen, ja koska hallitus vielä monilla eri toimenpiteillä haluaa edistää muuttovirtojen kiihtymistä eikä toisin päin, silloin ei luoda näitä turvaavia elementtejä myöskään pk-sektorin vahvistamiseksi. Malliesimerkki on täällä paljon ja monesti puhuttu kuljetustuen totaalinen poistaminen. Minusta siinä on hyvä esimerkki, että halutaan todella kiihdyttää muuttovirtoja ja muuttaa yritysten asemapaikkoja.

Minusta aluepolitiikka on yksi sana, joka on hyvin voimakkaasti tullut esille, ja siinä minä yhdyn ajan säästämiseksi ihan lyhyesti ed. Rantakankaan ajatuksiin. Minusta hän esitti oikeita näkemyksiä. Näin rajuja eroja ykkös- ja kakkostukialueiden välillä ei voi kyllä hyväksyä. Olkoon paljon puhuttu Oulu esimerkkinä, ei mitenkään Oulua vastaan, mutta en ymmärrä sitä, eikö ero suorastaan houkuttele Oulun alueelle naapurikunnista yrityksiä, jotka sinne ovat sijoittuneet aikaisemman politiikan perusteella, ja jälleen kerran laskut jäävät kuntien ja kuntalaisten maksettavaksi. Näin minusta ei pitäisi olla eikä tällaista sallia.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei mielestäni myöskään panosta tarpeeksi voimakkaasti turpeeseen ja varsinkaan puuhun energialähteenä, jota meillä Suomessa kyllä löytyy. Mitä enemmässä määrin näitä pystytään hyödyntämään, sitä suurempaa kansantaloudellista hyötyä siitä saa myös koko kansa.

Voimakkailla ja pitkäjänteisillä toimenpiteillä, jotka kohdistuisivat puuenergian käyttöön, olisi paljon työpaikkoja lisääviä vaikutuksia. Meillä on laskelmia, joiden mukaan voidaan luoda jopa 15 000 uutta, pysyvää työpaikkaa erilaisilla toimenpiteillä. (Ed. Tiuri: Kuka maksaa palkat?) — Palkat tulevat monesti siitä, että työttömyyteen kuitenkin pannaan oma rahansa. Jos siirrytään hakkeen käyttöön, silloin myös säästyy öljyä, ei tarvitse ulkolaista valuuttaa käyttää öljyn ostoon. Kyllä on nähtävissä kaikilla sektoreilla, että kun markka pyörii määrätyllä alueella, se myös tuo työtä ja toimeentuloa muillekin kuin juuri sen markan ympärillä pyöriville. Minusta on monia esimerkkejä pienissä ja keskisuurissa taajamissa lämmitysratkaisuista, jotka perustuvat kotimaisen energian käyttöön. Niitä pitäisi edelleen kehittää ja turvata jatkuvuus myös tässä suhteessa.

Hallitusohjelmassa luvataan myös poistaa ja keventää rasitteita pk-sektorilta ja siten edesauttaa työn saantia, mutta minun silmilläni ainakin on vaikea huomata niitä toimenpiteitä, mitä budjettiesityksestä voisi siltä osin lukea. Mielestäni yrittäminen pitäisi nähdä laajana kokonaisuutena, jossa on niin pk-sektori kuin maa- ja metsätalous, palvelusektori, ja sitä kautta hakea laajemmin yritystoimintaa, jotta se pystyisi kehittymään niin maakunta- kuin seutukuntakohtaisestikin. Jos me tässä onnistumme, silloin me säästämme rahaa ja silloin kansantalous kasvaa, ja uskon näin, että se on myös kaikkien meidän yhteinen hyötymme.

Tässä on mainittu eräs maaseudun kannalta huono asia, sanon maaseudun kannalta, ei yksistään maatalouden kannalta: luopumistuen lopettaminen. Minusta siinä on malliesimerkki siitä, miten jotakin sektoria halutaan todella kurittaa eikä anneta niitä mahdollisuuksia, mitä EU:hun liittymisessä meille luvattiin. Muun muassa ministeri Hemilä on erittäin voimakkaasti ajanut rakenteen kehittämistä. Tämä oli yksi mahdollisuus siihen, mutta nyt, ellei tähän muutosta saada — kuitenkin toivon, että saadaan — kyllä mennään pitkästi askelia taaksepäin.

Arvoisa puhemies! On pakko puuttua pääministerin kannanottoon keskiviikkona budjettikeskustelussa, jossa hän toi esille tulonäkökulmia. Hän totesi, että viljelijöiden tulot nousevat. Mutta sanoiko hän näin, että palkansaajilla on päässyt tilapäisesti pientä notkahdusta tapahtumaan? Meidän tulee muistaa, että Suomen liityttyä Euroopan unioniin se on totaalisesti toista maatalouspolitiikan harjoittamista ollut koko ajan. Silloin me sovimme määrätystä paketista, johon tämäkin hallitus poliittisesti on sitoutunut, mutta ei ole sitä toteuttanut. Sen mukaan, jos lasketaan vähänkään reaalisesti ja niitä lukuja käyttäen, mitä tässä on tapahtunut, voin todeta eri tavalla kuin pääministeri. Elikkä maataloustulo on 95—98 jäsenyyden aikana laskenut keskimäärin 30 prosenttia, siis maataloustulo, joka on elinkeinosta tulevaa tuloa. Jos lasketaan ennen jäsenyyttä vuoteen 98 saakka, lasku on ollut 36 prosenttia. Minusta siitä on hyvä laskea, mitä on tapahtunut, onko tulo noussut.

Tässä verrattiin ja valitettavasti myös alan ministeri Hemilä totesi, että pääluokka nousee 1,2 miljardia markkaa, mutta hän ei selvittänyt, minkä vuoksi tämä nousee. Sitä ei jaeta viljelijöil-

le lisätulona, vaan se on läpivirtausrahaa, joka johtuu Agendasta ja siitä, että tuotteiden hintoja lasketaan. Elikkä ero normaalitiliin, jonka viljelijä saa, osittain korvataan, ei korvata täytenä nytkään. Väitän, että Agenda-selvitys, mitä täällä on yleensä tehty, ei pidä paikkaansa, koska nurmituki ei kuulu Agendaan, vaan se on sitä asiaa, joka olisi pitänyt meillä olla vuonna 95, ettei tätä 30 prosentin notkahdusta tuloissa olisi tapahtunut.

Minusta on tärkeää erottaa maataloustulon kehitys ja toisaalta se, mikä tulee, kun otetaan kaikki tulot huomioon. Näissä on isoja eroja. Pääministeri, tahallisesti tai tahattomasti, viittasi kotitalouksien tulotilastoon, joka antaa täysin väärän kuvan elinkeinon kehittämismahdollisuuksista.

Silloin totesivat monet, muun muassa pääministeri, kantavansa huolta maatalouden kehittymisestä. Jos näin todella on, niin näkisin kyllä, että eduskunta yksimielisesti palauttaisi tuon paketin esimerkiksi 97 vuonna olleeseen tasoon. Silloin me voisimme puhua siitä kädenojennuksesta, jota todella tämä ammatti tarvitsee. Nimenomaan nuoret jatkajat tarvitsevat sitä lujaa uskoa, että tulevaisuudessa tätäkin ammattia ja heidän työtään arvostetaan. Minusta paljon puhutaan kotimaisesta turvallisesta ruuasta, mutta unohdetaan, että sitäkään ei voi tuottaa ilmaiseksi, vaan sillä on omat kustannustekijänsä, ja siihen meidän kaikkien tulisi kyllä panostaa.

Budjetti ei myöskään anna tarpeeksi painoa sille, että tässä maassa tiestön kunto pysyisi edes tällä tasolla. Minusta on välttämätöntä, että tierahoja lisätään. Teitä voidaan kyllä hoitaa ilman rahan lisäämistäkin, jos rahoja kohdennetaan eri tavalla. Silloin pystytään vastaamaan siitä, että joka puolella Suomessa ollaan kohtuullisen tiestön piirissä, senkin vuoksi että tänä päivänä työn vastaanottaminen edellyttää kyllä, että päästään liikenteessä liikkumaan. Haja-asutusalueilla silloin on kyse omasta autosta. Meillä ei välttämättä ole julkisia kulkuneuvoja.

Hallitus unohtaa myöskin totaalisesti ennen vaaleja annetut lupaukset eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta. Veteraanit on unohdettu, eikä edes matalimpiinkaan eläkkeisiin esitetä minkäänlaista tasokorotusta. Joskus tulevaisuudessa on 50 markkaa luvattu, mutta minusta sitä ei kannattaisi edes ääneen mainita.

Silloin voidaan myös kysyä, miten näillä 3 000 markan eläkkeillä vietetään kulutusjuhlaa, jos vielä terveyskeskusmaksuja nostetaan. Senkin lisäksi vielä se, mikä menee yli 3 500 markan tason, tulee kunnan ja kuntalaisten kustannettavaksi. Voin mainita, että jos eräässä kunnassa, jossa on reilut 3 000 asukasta, käydään terveyskeskuksissa saman verran kuin edellisenä vuonna, tulee 450 000 markkaa lisälaskua kunnalle, ja se on jostakin sitten revittävä.

Minusta täällä on paljon puhuttu myöskin opiskelijoiden asumistuen kohdentamisesta. Minulla on yksi esimerkki siitä, ja vaikka sanottiin, ettei saa verrata opiskelijaa eikä työtöntä, todellisuus ilmeisesti on niin, että ero on huikea. Siinä on lähes 800 markkaa eroa kuukaudessa samalla tulotasolla. Elikkä ei voi olla oikein, että näin edelleen jatkettaisiin. Toivotaan, oli sitten maanalaista tai maanpäällistä toimintaa, että tähän saadaan tässä eduskunnassa korjausta.

Arvoisa puhemies! Minusta tällä budjetilla on mahdollisuus luoda oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa, jos siihen on halua, mutta on pakko puuttua jakamisen sisältöön. Muuten me emme pääse kyllä tässä asiassa eteenpäin ja uskoisin, että hallituskin joutuu jossakin vaiheessa kyllä tunnustamaan, että ei ole noudattanut sitä hallitusohjelmaa, johon käsittääkseni tämä ministeriporukka on sitoutunut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. T i u r i : Herra puhemies! Eduskunta kerran vuodessa käy keskustelua Suomen tulevaisuudesta, mutta se tulevaisuus ulottuu vain vuoden päähän. Se ei minusta ole kovin hyvä. Me olemme kyllä nyt saaneet eduskuntaan tulevaisuusvaliokunnan, joka yrittää katsella tulevaisuutta vähän pidemmällä tähtäyksellä, mutta näyttää siltä, että tulevaisuusvaliokunnan esittämät asiat käsitellään eduskunnassa aika pienellä keskustelulla. Sen sijaan budjettia kyllä käsitellään lähes viikko, ja tässä ilmeisesti sitten voidaan esittää ne tulevaisuuden näkymät, joita on.

Kun noin 16 vuotta sitten pyrin eduskuntaan ja pääsin, tarkoitukseni oli tuoda eduskuntaan tiedoksi, että tietoyhteiskunta on tulossa. Siihen aikaan ei siitä vielä kukaan puhunut mitään eikä siitä, että tarvitaan uusia toimia, jotta Suomi pärjäisi tulevaisuudessa. Nämä silloin kirjassani esittämät näkökohdat ovat toteutuneet aivan kirjaimellisesti. Mutta silloinen eduskunta myöskin — tai ainakin puolueet — lähes yksimielisesti tuomitsi nuo ajatukset ja piti niitä täysin mahdot-

tomina. No, ne ovat kuitenkin toteutuneet ja toteutuvat edelleenkin ilmeisesti.

Kun täällä puhutaan siitä, että muuttoliike on nyt kiihtynyt ja aiheuttaa Suomessa suuria vaikeuksia sekä muuttoliikkeen lähtöpuolella että tulopuolella ja että siitä tulee suuria kustannuksia, silloin unohdetaan, että valtavan paljon suuremmat kustannukset tulisivat siitä, jos ihmiset eivät muuttaisi, koska he olisivat sitten työttöminä ja Suomi putoaisi vähitellen maailman kehityksestä, koska se ei pystyisi kehittämään uusia alueita.

Muuttoliike on hyväksyttävä ja sitä on kohtuullisesti pidettävä vauhdissa, jos se näyttää jossakin kohdassa pysähtyvän siitä syystä, että tulee asuntopula tai infrastruktuuri alkaa pudota, niin kuin pääkaupunkiseudulla. Täällä tieverkko ei enää kohta pysty mitenkään täyttämään yritysten ja elinkeinoelämän tarpeita, vaan asiat ruuhkautuvat ja Suomen kasvu hidastuu.

Aluepolitiikka ei voi tarkoittaa sitä, että niille alueille, joilta ihmiset muuttavat pois, jos työtä ei ole, lähetetään rahaa ja yritetään väkisin saada yrityksiä muuttamaan sinne. Se ei johda mihinkään. Sen sijaan täytyy ajatella, mitä uusia mahdollisuuksia nyt on, kun maailma on muuttunut.

Niin kuin pääministeri totesi, suomalaiset eivät voi millään asua samalla alueella, kun on valtava yhteiskunnallinen muutos menossa. Aikoinaan lähdettiin raivaamaan peltoa, hakkaamaan metsiä ja kalastelemaan yhä kauemmas rannikolta. Tässä yhteiskunnassa ihmisten keskittyminen suurempiin keskuksiin johtuu juuri siitä, että siellä ovat työpaikat, siellä on mahdollisuus kehittää sekä huipputekniikan työpaikkoja että palvelutyöpaikkoja, huipputekniikkaa siitä syystä, että sen alan yritykset tarvitsevat toisiaan. Ne toimivat alihankintaperiaatteella, ja eri yritysten tiedot täydentävät toisiaan niin, että nämä yritykset toimivat aina hyvin lähellä toisiaan ja lähellä tiedon lähteitä eli yliopistoja ja tutkimuslaitoksia. Samalla tavalla näille alueille, joille ihmisiä muuttaa, vastaavasti tulee muita palveluja, vastaavia työpaikkoja, kun on palveltavia ihmisiä ja yrityksiä.

Kun tutkii Suomessa tällä hetkellä vallitsevaa tilannetta, joka on ollut hyvin samanlainen jo toistakymmentä vuotta, huomaa, että työssäkäyntialueilla, joilla on hyvin vähän asukkaita, alle 50 000 asukasta, asukasmäärä putoaa jatkuvasti suurin piirtein sitä jyrkemmin, mitä pienempi alun perin väestö on. Tässä käy vielä niin, että asukasmäärä putoaa sekä muuttoliikkeen vuoksi että syntyvyyden vähemmyyden vuoksi. Ihmisiä kuolee enemmän kuin syntyy. Pääkaupunkiseudulla luonnollinen kasvu on huomattavasti suurempi prosentuaalisesti kuin pienemmillä työssäkäyntialueilla, ja niin kuin sanottu, pienillä se on negatiivinen. Samalla tavalla muutto on pääkaupunkiseudulla suurin ja pienillä työssäkäyntialueilla negatiivinen.

Ei tätä kehitystä voi millään näennäisillä vanhoilla aluepolitiikan konsteilla muuttaa eikä ole syytäkään, koska jos niin tehtäisiin, ilman että otetaan tietoyhteiskunnan kehittyminen huomioon, Suomelle kävisi todella huonosti. Meillä olisi paljon enemmän työttömiä ja kustannukset tulisivat todella valtaviksi. Varmaan on tehty aika paljon virheinvestointeja, kun on infrastruktuuria rakennettu ja palveluita enemmän, kuin mitä tarvitaan nyt näillä muuttomenetysalueilla.

Olisihan niistä tietenkin voinut ottaa oppia, jos olisi uskonut, mitä minä esimerkiksi kirjoitin 15 vuotta sitten. Mutta politiikassa ei näy tosiasioita helposti uskottavan, vaan enemmän on demagogiaa siitä, kuinka alueet tyhjenevät ja ihmisten käy huonosti, vaikka todellisuudessa Suomi pärjää entistä paremmin. Mutta entistä paremmin pärjääminen on kiinni siitä, että meillä on tietämistä ja osaamista, niin kuin silloin ennusteissani Suomen tietoyhteiskuntakehityksestä totesin.

Silloin esitin, että elektroniikka, tietoliikenne ja tietotekniikka on se alue, jolla Suomella on suuria mahdollisuuksia. Niitä ajatuksia silloin jonkin verran pilkattiin ja sanottiin, ettei Suomi voi mitään sellaista tehdä, mitä muualla on jo tehty valtavan paljon suuremmalla kapasiteetilla ja suuremmilla resursseilla. Mutta kyllä se vain on onnistunut, ja meillä on nyt kuuden viime vuoden aikana tullut esimerkiksi elektroniikkateollisuudessa suoraan kaksinkertainen määrä työpaikkoja verrattuna vuoteen 92 eli 35 000:sta 70 000:een suoraan teollisuudessa. Sitten on tullut tietenkin välillisiä työpaikkoja aika paljon, ehkä noin kaksinkertainen määrä vielä näihin verrattuna. Tämä kasvu on edelleenkin mahdollista, koska maailmalla edelleen tarvitaan näitä asioita ja Suomessa voidaan niitä edelleen kehittää.

Nyt on uusia mahdollisuuksia ohjelmistoteollisuuden alueella, jossa siis kehitetään tietotekniikkaa hyväksi käyttäviä ohjelmia eri tarkoituksiin: tuotannon ohjaamiseen, talouden selvittämiseen jnp. Jo siinäkin on nyt kaavailtu, että vuonna 2010 voisi olla 80 000 työpaikkaa nykyisen noin 20 000:n sijasta ja tuotanto voisi olla 70

miljardia. Tämä on täysin mahdollista, jos vain toimeen tartutaan.

Sähköelektroniikkateollisuus oli vuonna 1990 hieman alle 20 miljardia. Tänä vuonna se alkaa ohittaa 100 miljardia. Meillä on siis tällaisia valtavia tulevaisuuden aloja, joista toinen on jo kehitetty ja kehittyy edelleen, toinen voi kehittyä. Mutta edellytyksenä on, että investoidaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen eli yliopistoihin. Yritykset kyllä investoivat tuotekehitykseen, mutta valtiovalta on uudessa hallitusohjelmassa todennut, että pyritään vain turvaamaan. En tiedä, mitä se turvaaminen tarkoittaa, koska jos nykyisellä tasolla pysytään, näitä uusia työpaikkoja ei turvata, vaan ne jäävät tulematta. Kysymys on kuitenkin aika vaatimattomista varoista, mitä yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tarvitaan, jotta Suomen tieto pysyisi maailman huipulla.

Me emme voi enää näillä aloilla toimia niin, että katsomme, mitä muut tekevät, vaan me olemme osittain johtavia maailmassa. Sitä ei tehdä enää taskurahoilla, vaan siihen tarvitaan rahaa, mutta rahaa on silti vain satoja miljoonia markkoja eli vaatimaton summa valtion budjettiin verrattuna. Yliopistojen suurin ongelma ei ole opintotuki, vaan suurin ongelma on se, että rahaa tutkimukseen ja opetukseen ei ole riittävästi.

Ed. Tiusanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on keskusteltu hyvin laajasti aluepolitiikasta, terveydenhuollon maksuista ja verotuskysymyksistä opiskelijoiden asumistukiasiaa unohtamatta myöskään. Budjetin kokonaisuuden suhteen on oltu suhteellisen tyytyväisiä. Toki oppositiosta aina sitä kritiikkiä ihan kaikesta taitaa tulla. Muutosvaatimuksia on useita, ja liikahduksista tiedetään, että niitä aika vähän tapahtuu budjetin osalta, mutta kuitenkin eduskunnalla tulee olla valta muuttaa budjettia niiltä osin kuin katsotaan, että siinä on epäoikeudenmukaisuuksia tai kohtuuttomuuksia joidenkin kansalaisryhmien osalta.

Budjetin osalta on esitetty hyvin paljon vaatimuksia siitä, että budjetin loppusummaa ei saa muuttaa. Valtiovarainministeriö on jopa elokuussa alkusyksyn keskusteluja edeltävässä tilanteessa vaatinut, että näihin asioihin ei enää pitäisi palata ja puuttua. Tämä kuulostaa aika pöyristyttävältä, ettei eduskunta saisi keskustella sille kuuluvasta budjetin sisällöstä. Jopa hallituksen kaatumisellahan tässä on uhkailtu.

Eduskunta käyttää ylintä päätösvaltaa budjetin osalta ja on oikeutettu tietysti käymään keskustelua. Ryhmäpuheenjohtajat käyvät sitten neuvottelut niistä muutosesityksistä, joita täällä tarpeen on tehdä. Yksituumaisuus on vahvuutta, mutta liialliseen yksituumaisuuteen pakottaminen mielestäni lähentelee diktatuuria enemmän kuin demokratiaa, mitä Suomessa halutaan ylläpitää.

Raimo Sailas vaati elokuulla politiikkaa takaisin politiikkaan. Yhdyn tähän näkemykseen. Esimerkiksi budjettiperusteluiden laadinnan osalta eduskunnalle tulisi saada huomattavasti vahvempi rooli jo raamibudjetin laadintavaiheessa. Eduskunnalle tulisi myös palauttaa päätäntävaltaa nykyistä budjettia yksityiskohtaisempien hankkeiden osalta eli meille huomattavan paljon enemmän mahdollisuuksia liikkua budjetin sisällä myöskin syksyn budjetin laadintavaiheessa.

Itse budjetin sisältö, jos katsomme kokonaisuutena sitä, on kohtuullisen tasapainoinen. Ensimmäistä kertaa vuosikausiin saamme ylijäämäisen budjetin, joka on tietysti erinomainen asia. Hinta on kuitenkin tietysti — tiedämme sen — ollut kova. Tämän vuoksi säästötoimien vaikutuksiin ja niiden tuomiin ongelmiin on myöskin puututtava.

Syksyn keskustelun aiheista kuumimpia on ollut asuntopolitiikka. Tämän isokenkäisten käymän debatin päätteeksi hallitus sopi joistakin asuntopolitiikan tehostamistoimista, mutta keskustelua ei pidä jättää mielestäni tähän. Keskuksissa, kuten pääkaupunkiseudulla, on edelleen huutava pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista ja asuntojen hinnat kohoavat hurjaa vauhtia. Tarvittaisiin pitkävaikutteisia toimia, ei pelkästään kausiluonteisia kikkoja. Nyt päätettyjen toimien lisäksi olisi aloitettava keskustelu kohtuullisten vuokrankorotusten vuosittaisesta tasosta, sen määrittelystä valtioneuvoston toimesta tai joillakin muilla säädöksillä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin asian osalta. Asuntoministeri Pirjo Rusasen 90-luvun alkupuolella luomat opit siitä, että markkinatalous hoitaa vuokra-asuntomarkkinat, ei toimi enää tänä päivänä.

Hyvä asia vuokralaisen kannalta on se, että vuokranvälitystoimintaan ollaan viimein puuttumassa kovalla kädellä. Puhuimme viime vaalikaudella aika monta kertaa nuorten edustajien suulla asuntopolitiikan ongelmista. Lisäksi teim-

me muun muassa vuokranvälitystoimintaa koskevan lakialoitteen edellisenä talvena. Ongelmiin olisi pitänyt puuttua jo paljon aikaisemmin, sen me huomaamme nyt.

Budjettikysymysten osalta on hallituspuolueiden välille syntynyt erimielisyyttä lähinnä opiskelijoiden asumisen tukemisen ja terveydenhuollon maksujen suhteen. Näistä molemmista kysymyksistä tietysti huoli on aiheellinen, mutta otan kantaa nyt asumistukiasiaan.

Opiskelijoiden asumisen tukeminen on hallitusohjelman mukaan päätetty yhtenäistää. Hallitusneuvottelijoiden mukaan päätös tarkoitti positiivista, kustannusneutraalia uudistusta, jossa nykyvaroin voitaisiin tasa-arvoistaa opiskelijoita asumisen tukemisen suhteen ja parantaa asumislisän tasoa. Esitys perustui niin sanotun Opas-työryhmän selvitykseen. Hallitus kuitenkin sopi toisin ja aikoo leikata uudistuksen kautta opiskelijoiden asumistukimenoja. Arvioitu menoleikkaus olisi 130 miljoonaa markkaa, kuten aiemmin täällä on käynyt ilmi.

Sosialidemokraattinen ryhmä on vaatinut asian osalta neuvotteluja ja päätöksen korjaamista. Totta vie, aihetta noihin neuvotteluihin onkin, sillä ministeri Lindénin esityksen mukaan asumislisää nostettaisiin vain 3 prosenttiyksiköllä opiskelijoille luvatun 13:n sijaan. Myöskään muutos, joka järjestelmään aiotaan tehdä, ei ole kaikin osin järkevä, sillä se muun muassa suosii uudistuksen jälkeen isotuloisia. Tällä hetkellähän esimerkiksi, jos on hyvätuloisen kansanedustajan opiskeleva puoliso, ei saa asumistukea. Uudistuksen jälkeen opiskeleva avo- tai aviopuoliso voisi hakea asumislisää, koska järjestelmässä ei ole tuloharkintaa lainkaan. Pienellä, 1 540 markan pääkohtaisella opintorahalla sinnittelevä opiskeleva pari menettää tällä tavalla useita tuhansia markkoja nykyiseen nähden kesäajan tuen poistuessa. Hyvin toimeentuleva taas saa kivan pukurahan lisää.

Opiskelijoiden asumistukijärjestelmän muutos koskee noin 40 000:ta opiskelijaa. Kyse ei ole siis mitenkään pienestä joukosta ihmisiä. Opiskelijoista tällä hetkellä noin kolmasosa asuu opiskelija-asunnoissa ja puolet vuokra-asunnoissa, joten tämä kertoo osin siitä, että ei todellakaan ole kyse siitä, että asuttaisiin halvoissa opiskelija-asunnoissa.

Viime vuonna opiskelijoiden asumislisä oli keskimäärin 710 markkaa kuukaudessa ja opiskelijoiden keskimäärin saama asumistuki 1 096 markkaa, ei siis mitenkään päätähuimaavia summia, mutta kuten tiedämme, vuokrat ovat sitä vastoin hyvin huimaavia. Uudistuksen seuraus on se, kun kesäajan asumistuki poistuu, että kuntien toimeentulotukimenot tulevat lisääntymään. Paine myös halpojen opiskelija-asuntojen rakentamiseen kasvaa, koska on pakko pärjätä pienemmällä tuella. Valtion taloudelliset säästöt ovat pitkässä juoksussa näin ollen kyseenalaiset.

Olen sitä mieltä, että asumistukiuudistus olisi kokonaisuutena neuvoteltava uusiksi ja sisällytettävä harkinnanvaraisuus osaksi esitystä. Puolison tulot on otettava huomioon kuten muussakin sosiaaliturvajärjestelmässä. Tältä osin seurausvaikutuksia on vähätelty, sillä tällä hetkellä puolison tulojen vuoksi asumistuen ulkopuolella olevia opiskelijoita on noin 4 000. Järjestelmän uudistuksen jälkeen he kuuluisivat tuen piiriin, mikä aiheuttaisi noin 26 miljoonan markan kustannukset, eli 130 miljoonasta 26 miljoonaa markkaa on huomattavan merkittävä osa. Näin tarkan markan aikana, mitä etenkin ministeri Niinistö ja valtiovarainministeriö peräänkuuluttavat, ei siis ole kyse pikkusummista.

Kokoomus on salissa vaatinut myös nuorten toimeentulotuen vastikkeellisuutta ja monta muuta kiristystä sosiaaliturvan saajille. No, tehokkuutta on tietysti hyvä etsiä, mutta on aika kummallista, että sitä aina etsitään siten, että rahaa ei saisi kulua penniäkään lisää.

Helsingin Sanomien tietojen mukaan opiskelijoiden lainajärjestelmään aiotaan myös puuttua suurentuneiden valtiontakausmenojen vuoksi. Erityisesti alaikäisten lainansaantioikeutta aiotaan rajata ja kenties poistaa se kokonaan kuulemieni tietojen mukaan. Mikäli näin tehdään, on kyse jo enemmänkin sosiaalisesta valinnasta sen suhteen, kenellä on tulevaisuudessa mahdollisuus opiskella ja minkälaisissa oppilaitoksissa, kuin siitä, että tehtäisiin vain pieni tasoleikkaus opiskelijoitten opintososiaalisiin etuisuuksiin. Jos alaikäisten lainajärjestelmään lähdetään puuttumaan, se tarkoittaa sitä, että käytännössä vähävaraisten perheiden lapset ohjataan oman kunnan ammattikouluun, oli sitten halu lähikouluun tai muualle.

Oman perheeni kohdalta voin kertoa, kun olen nelihenkisestä enkä mistään hirvittävän suurituloisesta perheestä, että kaksi sisartani lähtivät alaikäisinä opiskelemaan aika kauas kotoa opintolainan varassa vanhempien pienellä tuella. Tähän ei olisi ollut mahdollisuutta ilman lainajärjestelyä. Tänä päivänä heillä on velkaa todella paljon.

Näistä asioista muihin.

Valtion ensi vuoden budjetti antaa lisäresurs-

seja korkeimpaan opetukseen ja tutkimukseen, mikä on erittäin hyvä asia. Perusopetus ei sen sijaan vielä riittävästi kohennu, mutta kuntien yksikköhintoja tarkistetaan indekseillä, ja se antaa hieman helpotusta tilanteeseen. Toivoisin, että kunnat myös käyttävät nuo rahat perusopetuksen parantamiseen ja kenties koulurakennusten kunnon parantamiseen. Esiopetus on myös hyvin positiivinen osa, ja sen toteutus etenee. Koulurakentamisen rahat ovat sen sijaan hyvin riittämättömät, kuten esille on tullut, ja asian osalta on aloitteita tehty aika lailla.

Kuntien talouden kannalta positiivinen asia on, että niille maksetaan täydet indeksikorotukset ja harkinnanvaraisia avustuksia lisätään, vaikka tarve tietysti olisi edelleen isompaan summaan.

Samoin työllisyyspanostuksen korkea taso on hyvä juttu. Työllistämisen suhteen kunnilla on kuitenkin ollut ongelmia, koska tietyillä alueilla esimerkiksi Pohjois-Karjalassa kuntien heikko talous on johtanut siihen, että työllistämiseen ei ole mahdollisuuksia. Toinen ongelma kehitysalueilla on ollut se, että investointitukien tarve on tällä hetkellä aika huutava, mutta resurssit ovat riittämättömät.

Arvoisa puhemies! Budjetin käsittely jatkuu valiokunnissa, ja korjauksia on tehtävä edellä mainitsemiini epäkohtiin. Verotukseen palataan vielä syksyllä, ja minne ne toimet kohdistuvat, siitä siellä varmaan kättä väännetään. Mielestäni veroalennukset olisi suunnattava ansiotulovähennyksen kautta pieni- ja keskituloisille ja menetykset tietenkin korvattava kunnille. Kunnallistalous ei kestä enää lisärasituksia tältä osin. Veronalennusten osalta siis peräänkuulutan oikeudenmukaisuutta.

Ed. T. S e p p ä l ä : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on uuden vuosituhannen ensimmäinen talousarvio. Se on myös sisällöltään erilainen kuin aikaisemmat. Kun neljä vuotta sitten hallitus esitteli Lipposen ensimmäisen hallituksen ensimmäistä talousarviota, elettiin vielä ristiriitaisissa tunnelmissa sen suhteen, olivatko laman nujertamisen lääkkeet liian vahvat vai liian miedot. Silloin budjetista tehtiin alijäämäinen ja valtiota 60 miljardilla velkaannuttava. Varsin yleisesti uskottiin, että velkaantuminen oli liiallista ja talouden tasapainottamiseen olisi tullut ryhtyä tiukemmalla otteella. Nyt, kun käsittelemme uuden eduskunnan ja Lipposen toisen hallituksen ensimmäistä talousarvioesitystä, joka on 6 miljardia ylijäämäinen, on meillä hyvä syy uskoa, että edellisen hallituksen talouspoliittiset toimet ovat olleet oikeaan osuneita.

Vaikkakin näiden kahden vertailtavan talousarvion sanoma on synkkä eli tällä vauhdilla yhden vuoden lisävelan takaisin maksaminen kestää kymmenen vuotta, olemme kaiken synkkyyden keskellä kuitenkin onnistuneet pääosin säilyttämään suomalaisen sosiaaliturvan ja kääntämään suurtyöttömyyden selvään laskuun. Lisäksi olemme pystyneet nostamaan suomalaisen kilpailukyvyn taas uuteen kukoistukseen ja ennen kaikkea saaneet säilytettyä kansalaisten uskon itseensä sekä säilytettyä myös muiden kansojen uskon suomalaisten selviämiseen suuristakin ongelmista.

Tämän laman taloudelliset vaikutukset ovat vertailuluokassa saman suuruisia kuin toisen maailmansodan jälkeiset sotakorvaukset. Vaikka talouselämä onkin jo päässyt hyvään vauhtiin ja kansantalous kukoistaa, lamasodan korvauksien maksaminen on vasta alussa. Valtion ottamaa velkaa on lyhennettävä sen sukupolven, joka siitä on vastuussa. Velkataakkaa ei saa ylisuurena siirtää seuraavien sukupolvien maksettavaksi.

Hallitusohjelmassa on otettu kunnioitettava tavoite saattaa valtionvelan määrä 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta tämän hallituskauden aikana. Siihen näyttäisi olevan realistiset mahdollisuudet, vaikka velan määrä vielä viime vuonna olikin yli 60 prosenttia bkt:stä. Mahdollisen toteutumisen takana on suurimmalta osin kansantuotteen hyvä kehitys ja hillitty mutta suunnitelmallisen vakaa lainojen takaisinmaksu.

Vaikkakin nyt on käsittelyssä ensi vuoden talousarvio, en malta olla ottamatta esiin kansantalouden kannalta hyvin tärkeää asiaa viime hallituskaudelta. Nimittäin kovin vähän on julkisuudessa tuotu esiin sitä seikkaa, että valtion velka on muuttunut kotimaiseksi velaksi. Enää 10 prosenttia valtion velasta on ulkomaisia lainoja, ja se tarkoittaa sitä, että vaikkakin valtio maksaa velastaan suunnilleen samaa korkoa kuin ennenkin, nyt se korkoraha jää Suomeen ja on mukana kehittämässä suomalaista yhteiskuntaa.

Samalla kun valtion talousarvioesitys aloittaa ensi vuonna jättivelkojen poismaksun, se aloittaa myös varautumisen ensi vuosituhannen alun haasteelliseen ongelmaan, suurten ikäluokkien siirtymiseen työelämästä eläkkeelle. On uutta suomalaista hallituskulttuuria, että talousarviossa varaudutaan viiden kuuden vuoden päässä olevien velkavastuiden purkamiseen. Niin teh-

dään nyt, ja niin tulee tehdä seuraavinakin vuosina, sillä me suuret ikäluokat tulemme taas kerran aiheuttamaan todella vaikean tilanteen. Niinhän me olemme tehneet ennenkin tulemalla ensin kouluikään ja opiskelupaikoille ja sitten työelämään tai työttömäksi Suomessa tai Ruotsissa ja nyt rupeamalla kasvattamaan samanaikaisesti eläkkeensaajien joukkoa ja vähentämään kansantuotteen tekijöiden määrää sadoillatuhansilla henkilöillä. Viimeistään silloin poistuu Suomesta työttömyys. Silloin on rakennemuutoksen oltava ohi ja tiedon, teknologian ja osaamisen pitää olla kohdallaan.

Arvoisa puhemies! Ei ole mukavaa olla tekemässä valtion talousarviota, jossa ei juurikaan luvata omalle äänestäjäjoukolle uusia etuja tai vanhoihin rasitteisiin helpotuksia. Mutta kun tietää, minkälaisen katastrofin välttämisen jälkimaininkeja maksetaan ja minkälaisen tulevan katastrofin välttämiseen varaudutaan, niin tämänkin talousarvion takana on helppo olla. Tässä vaiheessa on kuitenkin vielä avoimia asioita.

Kuntatalouden kehitys näytti alkuvuodesta hyvältä, ja talousarvio perustuu senaikaiseen tilanteeseen. Kun kesällä kuntien verokertymä on kääntynyt taas yllättäen laskuun, on hyvä, että hallitus seuraa tilannetta ja reagoi asiaan, mikäli notkahdus jää pidempiaikaiseksi.

Myös veroratkaisut ovat vielä avoinna ja pysyvätkin sellaisina tuporatkaisuun saakka. Kuntatalouden kannalta on tuhoisaa, jos verojen alennukset toteutetaan edelleen kunnallisverotuksen vähennyksiä kasvattamalla. Se on kuin hölmöläisen täkinjatkaminen: Valtio antaa verohelpotuksia, ja kunta joutuu nostamaan kunnallisveroa. Siinä ei ole mitään järkeä.

Avoimeksi on jäänyt myös maatalouden luopumistuen jatko. Maatalouden rakennemuutoksen jatkokehitys edellyttää, että nykymuotoisen luopumistuen päättyessä tämän vuoden lopussa uudesta järjestelmästä sovitaan heti alkusyksystä, jotta tilanteen epävarmuus ei ajaisi mihinkään paniikkiratkaisuihin. Hallitusohjelmassahan mainitaan, että hallitus toimii maatalouden sukupolvenvaihdosten edistämiseksi ja että maatalouden luopumistuki- ja investointijärjestelmiä jatketaan.

Arvoisa puhemies! Se, mitä päijäthämäläisenä kansanedustajana ja liikennevaliokunnan jäsenenä olen eniten jäänyt tästä talousarviosta kaipaamaan, on nopean itäradan suunnittelun käynnistäminen. Vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että itäradasta tulee tehdä nopean liikenteen rata. Sen lisäksi, että se muodostaa nopean ja varman liikennöimisvaihtoehdon Helsingin ja Pietarin välille, se nopeuttaa junamatkaa Itä-Suomesta Helsinkiin tunnilla ja keventää paineita muiden liikennemuotojen osalta.

Selitykset budjettirahoituksen puuttumisesta tai yksityisrahoituksen epävarmuudesta eivät saa estää suunnittelun käynnistämistä. Hankkeella on niin suuri merkitys koko itäiselle Suomelle, että radan suunnittelu on käynnistettävä vaikkapa radanvarsikuntien ja valtion yhteisrahoituksella. Suunnitelmien pitää olla valmiit sinä päivänä, kun radan rahoitus selviää, ja rahoitusta selvittämään on valjastettava parhaat lobbarit EU:n suuntaan.

Arvoisa puhemies! Talousarvion perusta on hyvä ja hallitusohjelman mukainen. Siinä keskitytään edelleen työllisyysasteen nostamiseen ja yrittäjyyden edellytysten parantamiseen. Talousarviossa lisätään turvallisuutta ja korostetaan koulutusta ja tutkimusta. Talousarvioesitys on juuri niin hyvä kuin pitkälle tulevaisuuteen tähtäävä esitys tänä aikana voi olla.

Ed. Rahkonen: Arvoisa puhemies! Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen talousarvio on rakennettu Lipposen edellisen hallituksen toteuttaman vakaan ja menestyksellisen talouspolitiikan tuloksille. Talousarvion tunnusluvut osoittavat Suomen taloudellisen kehityksen jatkuvan hyvään suuntaan. Kansainväliset kilpailukykyselvitykset ja muut eri valtioiden talouskehitystä koskevat vertailut osoittavat Suomen taloudellisen aseman olevan erinomainen ja kehityksen muita nopeampaa. Kansainväliset luottolaitokset arvostavat Suomen ykkösluokkaan. Työllisyyskehitys, joka on ollut odotettua hitaampaa, on lähtenyt voimakkaaseen nousuun. Koulutetusta työvoimasta on jopa pulaa kasvualueilla, minkä vuoksi talousarviossa panostetaan koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Demokratian kannalta on arvokasta, että hallituksen eri puolueiden yksilölliset painotukset näkyvät talousarvion yksityiskohdissa ja erityisesti nyt eduskuntakäsittelyssä. Eduskuntahan päättää budjetista vasta käytyään valiokunnissa sen yksityiskohdat läpi asiantuntijoita kuullen. Näin tehdään, jotta yksityiskohdat saadaan selvitettyä ja tarvittavat parannukset tehtyä.

Jo pelkästään demokratian toimivuuden mutta myös eduskunnan ja sitä kautta myös hallituksen kansalaisten silmissä nauttiman luottamuksen kannalta on välttämätöntä, että käymme budjetista avointa keskustelua. Uskonkin, että

me hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä löydämme yhteisymmärryksen niistä parannuksista, joita talousarvioon on järkevää tehdä menojen kokonaismäärää lisäämättä. Itse asiassa hallitusryhmien kohdalla kritiikki on kohdistunut suhteellisesti hyvin pieneen osaan talousarviota. Muuhun ollaan suhteellisen tyytyväisiä. Mainittakoon esimerkiksi maksuton esiopetus yhtenä positiivisena ja varsin isona tulonsiirtona lapsiperheille.

Arvoisa puhemies! Asuntotilanne on ollut viimeaikaisessa keskustelussa vahvasti esillä. Tilanne on erityisen vaikea pääkaupunkiseudulla ja ympäristökunnissa. Työllistymismahdollisuudet ovat pääkaupunkiseudulla hyvät, jolloin nuori ja koulutettu väestö luonnollisesti hakeutuu alueelle työn perässä. Alueiden välisistä muuttajista yli puolet onkin 15—29-vuotiaita. Pääkaupunkiseudun kasvusta kuitenkin 40 prosenttia on syntyvyyden enemmyydestä johtuvaa, eli seudulla jo asuvat nuoret tarvitsevat myös itsenäistyessään uusia asuntoja. Tämä on hyvä muistaa, kun joskus koko kasvu halutaan panna pelkästään muuttoliikkeen piikkiin.

Asuntopula ja sen aiheuttama hintojen ja vuokrien nousu vaikeuttaakin paitsi pääkaupunkiseudulle muuttavien myös siellä jo asuvien mahdollisuuksia parantaa asumistasoaan. Niinpä erityisen ahtaasti asutaan pääkaupunkiseudun lapsiperheissä. Ed. Haatainen oli puheenvuorossaan oikeassa todetessaan, että Helsingin seudun väestönkasvu on itse asiassa viime aikoina pienentynyt. Tarkistin asian Helsingin seudun suunnat -nimisestä tilastojulkaisusta. Espoo on seudun nopeimmin kasvava kunta. Espoo ja pääkaupunkiseudun kehysalueen kunnat saavat muuttovoittoa muista seudun kunnista, kun taas Helsinki ja Vantaa ovat pitkään kärsineet muuttotappiota seudulla.

Arvoisa puhemies! Asuntokurjuutta ylläpitämällä ei pysäytetä muuttoliikettä. Asuntojen tarjontaa on yksinkertaisesti lisättävä sinne, missä kysyntääkin on, ja tarkoitan nimenomaan valtion tukemaa kohtuuhintaista vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoa. Valitettavasti valtion lainoittama asuntotuotanto on jäämässä budjetissa tuhansia markkoja vähäisemmäksi, mitä tarve ja tavoitetaso on.

Pääkaupunkiseudulla vuokralla asuvien asumismenojen osuus käytettävissä olevista tuloista on vuosina 1990—1996 kasvanut 16,3 prosentista 28,5 prosenttiin. Erityisesti yksinhuoltajilla ja alle 30-vuotiailla asumismenojen osuus tuloista on noussut jo yli 30 prosentin.

Asumistuki on asuntotoimen budjetin suurin erä, jolla edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista. Asumistuen tarve on kasvanut voimakkaasti sen vuoksi, että työttömyystukeen ei sisälly asumismenoja korvaavaa elementtiä. Siksi asumistukimäärärahat menevät todella tarpeeseen.

Pääkaupunkiseudun asuntotilanteen parantamiseksi on tärkeää, että pääkaupunkiseudun kunnat ja kehyskunnat tiivistäisivät yhteistyötään. Tarvitaan kuntien ja valtion välistä yhteistyösopimusta, jotta kaavoitus, liikenne, maanhankinta ja asuntorakentaminen saataisiin tehostumaan. Tarvitaan hallittua seudullista asuntopolitiikkaa eikä itsekästä kuntien välistä kilpailua.

Olisi kannatettava ajatus, että kunnat perustaisivat kuntayhtymän tai osakeyhtiön hankkimaan maata ja rakentamaan asuntoja. On hyvä, että hallitus on käynnistänyt yhteistoimintasopimuksen valmistelun yhdessä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Lisäksi hallitusohjelmassa mainittu asuntopoliittinen strategia on tärkeä saada mahdollisimman nopeasti aikaan.

Arvoisa puhemies! Kuten ed. Kalliomäki ryhmäpuheenvuorossaan totesi, ryhmämme mielestä hallituksen esitys opiskelijoiden asumistukijärjestelmän osalta on kohtuuton, ja haluamme neuvotella asiasta muiden hallituspuolueiden kanssa asian korjaamiseksi. Ratkaisussa korotetaan opiskelijoiden asumislisää 67 prosentista 70 prosenttiin, mikä nostaa asumislisää vajaat 40 markkaa kuukaudessa. Yleisen asumistuen piirissä olleet opiskelijapariskunnat siirtyvät myös opiskelijoiden asumislisän piiriin, jolloin heiltä jää kesäajan tuki pois ja tukitaso laskee 80 prosentista 70 prosenttiin. Tämä pienentää tukea noin 7 000 markkaa vuodessa.

Nyt opiskelijoiden asumistukijärjestelmän yhtenäistämisen nimissä on lähdetty säästämään suuren opiskelijajoukon kustannuksella. Valtiovarainministeri Niinistö ja kulttuuriministeri Lindén ovat tosin täällä kertoneet, kuinka hyvin opiskelijoilla menee. Opiskelijoiden toimeentulo ei kuitenkaan nykyisenlaisessa hankalassa asuntotilanteessa ole ylitsevuotava. Opiskelupaikkakuntien asuntotilanne on vaikea. Yksityisillä asuntomarkkinoilla vuokrat ovat korkeat, ja opiskelija-asuntoja on kysyntään nähden liian vähän.

Erityisen epäoikeudenmukaisen esityksestä tekee se, että pariskuntien kohdalla siirtyminen tarveharkintaisesta yleisestä asumistuesta opiskelijoiden asumislisän piiriin saattaakin tarve-

harkinnan poistuessa merkitä asumislisän piiriin pääsyä sellaisten opiskelijoiden kohdalla, joilla on hyvät työtulot tai hyvätuloinen puoliso. Tämä ei voi olla oikein.

Suomen ylioppilaskuntien liitto kannattaa asumistuen korottamista keväällä mietintönsä jättäneen Opas-työryhmän ratkaisun pohjalta, jossa asumislisän tukitaso nostettaisiin 80 prosenttiin. Tällöin asumislisä kasvaisi 166 markalla kuussa. Tämä tapahtuisi kustannusneutraalisti niillä rahoilla, jotka säästetään asumistuen piirissä olleiden tukitasoa pienentämällä.

Itse toivon, että eduskunnassa voidaan neuvotella tilanteen korjaamisesta tältä pohjalta. Ja kuten valtiovarainministeri Niinistökin totesi, kyse on budjetin mittakaavassa puolen promillen suuruisesta asiasta. Tämä summa mahtunee jo pelkästään budjetin virhemarginaaliin, ja uskon, että asiassa löydetään ratkaisu ilman, että ryhdymme kokoomuksen väläyttämällä tavalla kopeloimaan sinänsä todella tarpeellista yleistä asumistukilakia. Meidän koko ryhmämme ja neuvottelijamme ovat valmiit korjaamaan asian. Toivottavasti näin on muissakin ryhmissä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin mainita myös espoolaisena muutaman tärkeän hankkeen, joille toivoisin valtion tukea tulevaisuudessa. Asumiseen liittyy läheisesti toimiva joukkoliikenne, jossa länsimetro on seudullinen hanke, joka tarvitsee valtion panosta toteutuakseen. Myös kaupunkiradan eli rantaradan lisäraiteen jatkaminen Leppävaarasta Espoon keskukseen olisi tärkeä seudun joukkoliikenteen toimivuutta edistävä hanke.

Espoossa asuu nuorta väkeä ja väestönkasvu painottuukin lapsiin ja nuoriin. Siksi päiväkoti- ja kouluikäisten määrä kasvaa ja edellyttää jatkuvia kouluinvestointeja. Näillä sektoreilla eletäänkin jatkuvassa niukkuudessa. Siksi olisi erittäin tärkeää, että päiväkoti- ja kouluhankkeiden perustamiskustannuksiin saataisiin riittävästi valtion tukea. Nämä hankkeet ovat välttämättömiä, eikä niitä voi lykätä, sillä lapsia ei voi jättää odottamaan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa herra puhemies! Esillä olevan talousarvion yhteydessä on käyty verokeskustelua, kuten oikein onkin. Eduskunnan kannalta on ongelma se, että tästä puuttuvat keskeiset verolait. Nyt tuloverolakiesitys ja veroasteikkoesitys, mitkä eduskunnalle on annettu, ovat tietyllä tavalla leikkiveroesityksiä. Ne tulevat vielä muuttumaan, kun tulopoliittinen ratkaisu syntyy.

Onkin hyvä, että tulopoliittisessa ratkaisussa otetaan veroratkaisut huomioon, jotta tuetaan maltillisen tulopoliittisen ratkaisun syntymistä. Ongelmaksihan jää se, että tupopöydässä ja sen yhteydessä ei ole mukana opiskelijoita, siellä ei ole mukana eläkeläisiä, siellä ei ole mukana yrittäjiä, siellä ei ole mukana viljelijöitä, siellä ei ole mukana tulottomia, ei perheitä, joten on erittäin tärkeää, että eduskunnalle jää keskeinen rooli.

Ministeri Niinistö on ajatellut ääneen verotusta useammassa yhteydessä. Nyt hän sanoi, että veronkevennykset pitää keskittää kokonaan tuloverotukseen. Mielestäni tämä ministeri Niinistön ajattelu jää puolitiehen. Ensi vuoden veronkevennykset, 2—3 miljardia markkaa, pitää kyllä laittaa yhteen paikkaan, mutta ei yksin tuloverotukseen, vaan nimenomaan työn verotuksen keventämiseen. Ministeri Niinistö sanoi, että tuloverotuksen keventämisellä saadaan paras vaikuttavuus. Näin ei ole. Kun veronkevennysvara keskitetään työn verotuksen keventämiseen, niin tällä saadaan paras vaikutus työllisyyden kannalta ja kokonaistalouden kannalta. Tällöin on käytettävä kolmea keinoa, kuten keskusta on esittänyt nyt ja viiden vuoden ajan. Tähän meidän linjaamme yhä useammat asiantuntijat yhtyvät. Veronkevennysvaran kohdentamisen kolme keinoa ovat:

1) Tuloverotuksen keventäminen kaikilta, mutta painotus vahvasti pieni- ja keskituloisille. Pääosa veronkevennysvarasta voidaan käyttää tähän.

2) On välttämätöntä työnantajamaksun alentaminen ja porrastaminen matalapalkka-aloja suosivalla tavalla. Tästä keskusta on tehnyt oman esityksensä. Nyt sosiaaliministeriön työryhmä on tehnyt oman esityksensä. Näistä löytyy kyllä malli, millä tavalla tässä voidaan edetä.

3) On osallistuttava työvaltaisten palvelualojen arvonlisäverokannan alentamiskokeiluun, ja silloin pitäisi olla kyseessä ruokatarjoilu-, parturi-kampaamo- ja korjauspalvelualat.

Tällä tavalla työllistymisvaikutus näitä kolmea keinoa käyttämällä olisi ilman muuta paras. Samalla voidaan osin purkaa pieni- ja keskituloisilla olevia kannustin- ja tuloloukkuja.

Talouspoliittisestikaan veronkevennysvaran roiskiminen tasaprosentteina verotaulukkoon ei ole tässä suhdannetilanteessa perusteltu. Veronkevennysvarassa tietenkin pitää ottaa sitten huomioon kaikki ryhmät ja myös esimerkiksi eläkeläiset ja perheet oikeudenmukaisesti.

Ministeri Niinistö tuntuu haluavan sanella, miten veronkevennysvara käytettäisiin. Nyt eri-

tyisesti ongelmaksi näyttää tulevan työvaltaisten palvelualojen arvonlisäverokokeiluun osallistuminen. Eduskuntahan on tästä yksimielisesti lausunut valtiovarainvaliokunnan mietinnössä seuraavasti: "Valiokunta kannattaa sitä, että jäsenvaltiolle annetaan mahdollisuus koeajaksi vapaaehtoisuuden pohjalta soveltaa alennettua verokantaa työvaltaisilla palvelualoilla, ja pitää tärkeänä Suomen osallistumista arvonlisäverokannan alentamiskokeiluun." Tämä on eduskunnan yksimielinen linja.

Ministeri Niinistö on toistuvasti, viimeksi toissa päivänä Turun Sanomissa, joka on hyvä lehti, se ei valehtele, todennut, että hänen mielestään ei pidä osallistua. Suomi on tehnyt nyt Ecofin-kokouksen alla oman kompromissiesityksensä siitä, miten työvaltaisten palvelualojen arvonlisäverokokeilu pitäisi toteuttaa. Erittäin valitettavaa on, että siitä on jätetty Suomen esityksestä pois ruokatarjoilu. Kuitenkin tähän tämä asia törmäsikin muiden EU-maiden osalta. He eivät tätä hyväksyneet. Kun Suomessa on erityisen korkea ruokatarjoilun arvonlisäverokanta, 22, olisi aivan erityinen intressi pyrkiä hoitamaan tämä alemmas. Sillä syntyy kiistatta Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen selvitystenkin perusteella positiivisia työllisyysvaikutuksia useita tuhansia. Suomessa on myös ongelma se, että jos nyt ravintolasta ottaa mukaansa pizzan, niin arvonlisäverokanta on 17. Sen sijaan jos sen syö siellä paikalla, se on 22. Tässä on byrokratiaakin, joka voitaisiin välttää.

Suomen olisi pitänyt aktiivisesti ajaa työvaltaisten alojen arvonlisäverokokeilua ja erityisesti ruokatarjoilun osalta verokannan laskemista 22 prosentista 17 prosenttiin. On valitettavaa, että meidän valtiovarainministerimme ei tunnu lainkaan kunnioittavan eduskunnan yksimielistä tahtoa. Kuinka kauan tämä voi muuten jatkua täällä eduskunnassa, että meillä yksi mies sanelee ei yksinomaan puolueensa asiat vaan myös verolinjat? Se ei ole terve tilanne, ja eduskunnan pitää tässä ryhdistäytyä.

Valtiovarainvaliokunnan verojaoston puheenjohtaja ed. Kantalainen mielestäni käytti juuri hyvän puheenvuoron. Hän puhui juuri veronkevennysvaran kohdentamisesta kolmella eri tavalla, kuten äsken esitin, ja se on hyvä asia. Hän nosti myös esille arvonlisäverotuksen perusvähennyksen vaihtoehtona arvonlisäverokannan alentamiskokeilulle, ja totta kai sitä vaihtoehtoa pitää tutkia, jos tämä alentamiskokeilu nyt vallan lässähtää, osin Suomen passiivisuuden takia. Meillä veropolitiikka muutenkin on liian passiivista. Ei ole päästy, niin kuin sanoin, verotusta uudistamaan työllisyyden ehdoilla.

Arvoisa puhemies! Otan vielä kaksi yksityiskohtaa veropolitiikasta. Pienyritysten ja viljelijöiden verotukseen pitäisi välttämättä tehdä sellainen korjaus, että pääomaverotus tulisi valinnaiseksi. Verottamalla osaa yritystuloista pääomatulona on meillä haluttu palkita sitä riskiä, joka yrittäjälle aiheutuu pääoman sijoittamisesta omaan yritystoimintaan. Yleinen käsitys on myös, että pääomaverotus on kevyttä ja ansioverotus ankaraa. Kaavamainen ansio- ja pääomatulojen jako voi kuitenkin nykyisin johtaa siihen, että yrittäjää, jonka tulo verotetaan pääomatulona, verotetaan ankarammin kuin jos tuloa olisi verotettu kokonaan ansiotulona. Taso, jolla veroaste on pääoma- ja ansiotulolle sama, on nykyisin yli 100 000 markkaa. Pääomaveron noustessa nyt 29 prosenttiin se nousee ehkä 120 000 markkaan. Tätä alemmilla tasoilla yrittäjän ja viljelijän on edullisempaa saada tulonsa kokonaan ansiotulona, ei pääomatulona.

Pienituloisilla verovelvollisilla ei ole kuitenkaan oikeutta kieltäytyä pääomatuloverotuksesta, vaikka tämä olisi ansioverotusta ankarampi. On huomattava, että kun tulo menee pääomatulon puolelle, niin yrittäjälle ja viljelijälle ei kerry siitä mitään ansioturvaa, ja tämäkin on väärin. Pääomatulo-osuuden vahvistaminen alentaa nimenomaan sairausvakuutuksen päivärahaa, sillä päiväraha lasketaan verotuksessa todettujen ansiotulojen, ei pääomatulojen, mukaan.

Jotta verotus toimisi myös alemmilla tasoilla investointeihin ja työllistämiseen kannustavasti, pääomatuloverotus tulisi muuttaa siten, että yritysten pääomatulo-osuus voidaan jättää vahvistamatta, jos tämä johtaa yritykselle epäedullisempaan lopputulokseen. Tämä muutos voidaan tehdä. Valtiovarainministeri antaa kirjalliseen kysymykseen kyllä hyvin nihkeitä vastauksia, että tässä on teknisiä ongelmia. Tämä on kyllä Verohallituksesta selvitetty. Tämä on teknisesti mahdollista ja olisi oikein. Ei pieniä yrittäjiä pidä rangaista siten, että kun he yrittävät, he maksavat sitä kautta korkeampaa veroa.

Toinen pieni asia, joka voitaisiin korjata nyt, on pitkäaikaisten velkojen puolittamismahdollisuus, joka tulisi henkilöyhtiöiden osalta säätää pysyväksi. Se on nyt loppumassa, ja olisi välttämätöntä, että myös henkilöyhtiöt voisivat säilyä toimivana yritysmuotona. Tämä korjaus olisi helppo tehdä. Tästäkin on eduskunnassa aloitteita olemassa, ja tässä voitaisiin toimia.

Arvoisa puhemies! Puuttumatta muihin asioihin puhun kuitenkin lyhyesti aluekehitykseen liittyen. Keskustahan on esittänyt täällä hyviä kannanottoja aluekehityksen osalta. Me pidämme perinteistä aluepolitiikkaa, sen parhaita osia, erittäin tarpeellisena. Sitä tarvitaan. Toisaalta tarvitaan vahvaa osaamiseen perustuvaa uudenlaista aluepolitiikkaa. Tarvitaan myös veroporkkanoita. Olisi välttämätöntä, että osaaminen voi verkottua nyt suurista kasvukeskuksista myös seutukuntiin, ja siinä vaaditaan seutukunnallisten osaamiskeskusten aikaansaamista, jotka voivat syntyä ammattikorkeakouluyksiköiden, seutukunnallisten kehittämiskeskusten, yritysten ja kuntien yhteistyönä. Osaamista tarvitaan ja pitää olla maakuntakeskuksissa, mutta sen pitää verkottua ja sen on mahdollista verkottua hyvin laaja-alaisesti. Suomessa on mahdollista vaikuttaa alueelliseen kehitykseen myönteisesti.

Meillä vain monet tahot tänä päivänä, eivät niinkään julkisesti, lähtevät siitä, että ei muuttoliikettä pidä millään tavalla hillitä — pääministerikin on vähän sanonut tähän suuntaan — vaan ihmisten tärkein tehtävä on olla työmarkkinoiden käytettävissä. Asia ei ole näin, vaan ihmiselämä on paljon muuta, ja on todella tärkeätä, että täällä voitaisiin nyt aluekehityksen osalta löytää laajaa rintamaa sen suuntaan, mitä tässä voidaan yhdessä tehdä. On myönteistä todeta, että myös hallituspuolueiden puheenvuoroissa on pohdittu alueellista kehitystä siinä mielessä, että Suomessa voitaisiin sittenkin yhdessä tehdä työtä tasapainoisemman, ehyemmän Suomen puolesta.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa herra puhemies! Aluksi muutama sana budjetin valmistelutavasta. Meillähän on 90-luvun alusta lähtien siirrytty niin sanotun kehysbudjetoinnin piiriin, jolloin etukäteen on hyvin tiukasti rajattu eri hallintokuntien budjettimenomahdollisuudet. Tätä kehysajattelua on harrastettu aivan viime budjettiin saakka, ja ymmärrän hyvin, että se sopii valtiovarainministeriölle ja valtiovarainministerille sitäkin paremmin. Kuitenkin minusta on erittäin hyvä, että budjetin valmistelun yhteydessä on jo herätetty keskustelua siitä, onko tämä menettely tähän päivään parhaiten sopiva asia. Muun muassa hallituksen sisältä ministeri Perho kiinnitti tähän huomiota ja totesi, että tästä olisi ehkä päästävä irti toisenlaiseen budjetin valmistelumenettelyyn.

Meitä on kehotettu eduskunnassa ja koko yhteiskunnassa erilaisissa päättäjätehtävissä siihen, että pitäisi käydä arvokeskustelua, kun rahat eivät kaikkeen riitä. Jos tällainen tiukka kehysajattelu edelleen jatkuu, niin minusta myös pohja arvokeskustelulta putoaa pois, koska nimenomaan nämä ratkaisut joudutaan senkin keskustelun jälkeen tekemään vain sen hallintokunnan sisällä.

Keskustelussa, joka täällä on käyty, on minusta yksi tavallaan ehkä valitettava piirre se, joka osoittaa, että budjetin selvittelyssä hallituksen taholla täällä käytetään melkoista kikkailua ja numeroleikkiä siitä, mitä budjetti tarkoittaa ja mitä eri määrärahat tarkoittavat. Muutama esimerkki lienee paikallaan.

Eräs sellainen on täällä paljon puhuttu opintotukileikkaus asumislisän osalta. Se on selvä leikkaus, joka näkyy budjettikirjassa 160 miljoonan markan leikkauksena. Kuitenkin täällä debatissa eilen ministerit perustelivat sitä sillä, että kysymys on vain järjestelmän muutoksesta, joka ei ole varsinainen leikkaus. Tosiasia on, että rahaa tältä momentilta häviää pois.

Toinen tällainen sananvaihto- ja numerokikkailu on minusta käyty kuntatalouden yhteydessä. Hallitus on vedonnut siihen, että kuntatalous keskiarvoisesti on menestynyt hyvin ja sen takia leikkauksia voidaan sinne edelleen tehdä. Käytännössä tiedämme muun muassa Kuntaliiton tilastoista, että entistä useampi kunta on joutumassa suurempiin vaikeuksiin ja budjettiesitykset merkitsevät lähes 500 miljoonan markan leikkausta kuntatalouteen.

Kolmantena esimerkkiasiana tästä ottaisin tänäänkin täällä esille nousseen maatalouden budjettikysymyksen. Eilen kyselytunnilla ministeri Hemilä minusta jopa arveluttavalla tavalla vastasi kysymykseen, mitä merkitsee 67 miljoonan markan leikkaus kansalliseen tukeen. Hän totesi, että tällaiseen kysymykseen hän ei viitsi vastata. Tänään ed. Filatov otti esimerkin samasta asiasta ja totesi, että budjettimenot siltä osin kasvavat. Minusta tämä on sellaista epärehellisyyttä, johon on yllättävää täällä törmätä. Kyllä edustajien pitäisi tietää, että kasvu johtuu nimenomaan siitä, että hallitus neuvotteluissaan Agenda 2000:sta vastaavasti leikkasi maatalouden tuloja, mikä johti siihen, että tältä osin myös budjettimenot ovat kasvaneet.

Arvoisa puhemies! On budjetissa tietysti ihan hyvääkin.

Hyvänä on pidettävä sitä, että talous on siltä osin saatu kuntoon tai kuriin, että budjetti on ylijäämäinen 6 miljardilla markalla. Itse en kuitenkaan nostaisi sitä miksikään valtiomiesteoksi johtuen siitä, että talous on kasvanut aika rajusti vuodesta 93 lähtien. Toisaalta äsken mainittu

tiukka kehysbudjetointi on johtanut siihen, että tällä talouskasvulla on aivan selvä, että maan talous paranee.

Toinen positiivinen asia minusta on ollut se, että maan sisäiseen turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota niin, että poliisitoimi on saanut lisää määrärahoja. Tämän sanon siitäkin huolimatta, että poliisijärjestön taholta on kritisoitu sitä, että tämä lisäys ei ole sellainen kuin on ilmoitettu. Itse kuitenkin näkisin, että huomioon ottaen lisäbudjetissa ja nyt budjetissa oleva rahoituskehitys on selvästi oikean suuntaista ja sellaista, jota yhteiskunnassa yleisesti halutaan.

Kolmas asia, joka ainakin minulle budjettikirjasta nousee hyvin positiivisena esiin, on se, että metsätaloudessa, joka meillä on hyvin keskeinen talouden runko edelleen, on kiinnitetty nyt entistä enemmän huomiota nuorten metsien hoitoon sekä energiapuun hankintaan niin, että tällä sektorilla on enemmän toimintamahdollisuuksia. Tosin pienenä miinuksena tähän voi todeta, että se on tapahtunut sisäisenä siirtona pääluokan sisällä.

Joka tapauksessa kaikki nämä kolme asiaa ovat sellaisia, että näillä on laaja yhteiskunnallinen hyväksyntä. Siinä suhteessa nostan kyllä hattua hallitukselle, että se on tämän nähnyt ja halunnut näitä seikkoja tukea.

On selvää, että opposition taholta budjetissa on tietysti paljon kritisoitavaakin. Itse ihmettelen edelleen sitä, että kun edellinen hallitus aivan viime metreillä ministeri Auran johdolla ministerityöryhmässä totesi, että meillä tienpito on menossa siihen suuntaan, että teitten kunto alkaa rapistua, ja esitti, että vuosittain pitää ohjata lisää rahaa perustienpitoon, tässä budjetissa edelleen tätä määrärahaa pienennetään.

Toinen asia, joka tähän liittyy, on myös paljon puhuttu yksityistieasia. Monena vuonna täällä, kun budjetteja on käsitelty, yli puoluerajojen on oltu sitä mieltä, että tälle momentille pitää lisää rahaa saada. Tässä budjetissa kuitenkin tämä määräraha pienenee 9 miljoonalla markalla.

Kolmas tällainen pieni ihmettelyn kohde on nimenomaan uusi asia eli esikoulu-uudistuksen käynnistäminen. Alun perin en itse ollut kovin innostunut koko asiasta, mutta hyväksyn sen. Mutta se, miten se nyt on toteutettu budjetissa, on minusta käsittämätöntä ottaen huomioon, että on kysymys uudistuksesta, joka toteutetaan verovaroin. Toisaalta se tarkoittaa sitä, että kaikkien pitää olla tasa-arvoisessa asemassa tämän uudistuksen suhteen, mutta nyt tästä kuitenkin puuttuu merkittävä osa eli se, että kaikki ne lapset, jotka asuvat mahdollisesti kauempana näistä koulurakennuksista, joissa esiopetusta annetaan, on kuljetettava sinne eikä tähän ole ohjattu yhtään markkaa määrärahoja.

Arvoisa puhemies! Erittäin valitettavaa on se, että vuosia jatkunut kuntien kurittaminen jatkuu tässä budjetissa, mihin äsken jo viittasin. Kuitenkin tiedämme, että meidän peruspalvelurakenteemme nimenomaan perustuu kuntiin. Vaikka on väitetty, että kuntien talous on parantunut, tilastot osoittavat, että miinusmerkkisiä tilinpäätöksiä yhä useampi kunta tekee. Kyllä siellä joudutaan kysymään sitä, miten näistä palveluista selvitään.

Kuntatalouteen liittyy vielä se, että kun näitä leikkauksia on jouduttu tekemään, valitettavasti ne kohdentuvat tälläkin kertaa yhteiskunnan heikompiosaisiin ihmisiin. Viittaan tässä vain sairaalamaksujärjestelmään, johon tulee lisämaksuja, edelleen paljon puhuttuun opintotukijärjestelmään, joka koskee opiskelijoita, ja kolmantena lapsiperheisiin, joissa tämä tarkoittaa nimenomaan päivähoitomaksujen korotuksia. Tässä suhteessa voi kysyä sitä, onko oikeudenmukaisuusmenettelyllä mitään merkitystä tälle hallitukselle, kun nämä leikkaukset on todella kohdennettu heikompiosaisiin ihmisiin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, sanoisin muutaman sanan vielä maataloudesta, joka monessa suhteessa on lähellä minua.

Pääministeri täällä muistaakseni kyselytunnilla totesi, että maatalouden tulokehitys on ollut täysin kilpailukykyinen muiden ammattiryhmien kanssa. Tässä kyllä täytyy uskoa, että pääministeri tiesi, että asia ei ole näin, mutta siitä huolimatta tällaisen todistuksen täällä antoi. Kysymys on kahdesta aivan eri asiasta, kun puhutaan maatalouden tulosta tai maatalousväestön tulokehityksestä. Maatalouden tulossa on mukana vain ne tulot, jotka tulevat maataloudesta. Maatalousväestön tulotilastoissa on kysymys myös muista elikkä sivuansiotuloista. Kun ottaa huomioon yleisen kehityksen ja tahdon siitä, miten suomalaiseen elintarviketalouteen halutaan suhtautua, on ihme se, että hallitus edelleen kurittamista täällä jatkaa.

Mieleen painui myös ryhmäpuheenvuoroista kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro, jossa tähän asiaan viitattiin, mutta viitattiin vain yhdellä lauseella. Se koski sitä, että kokoomus on tyytyväinen siihen, että metsäohjelma voidaan toteuttaa. Se oli kokoomuksen kiinnostus maatalouteen ja elintarviketalouteen, joita maassamme harjoitetaan.

Kaiken kaikkiaan sanoisin kuitenkin, että jos ajattelee aikaisempien vuosien budjetteja, tässä on askeleita menty parempaan suuntaan. Leikkauksia on ollut vara toteuttaa selvästi vähemmän. Nyt vain tällaiseen yhteiskunnalliseen näkemykseen siitä, miten näitä rahoja kohdennetaan, pitäisi saada enemmän sosiaalisuutta ja oikeudenmukaisuutta, ja sitä nimenomaan kuvaa myös tämä kysely ja kansan tahto siitä, että suomalaiset ovat valmiit tukemaan yhteiskunnan heikompiosaisia ihmisiä.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Työllisyys, työttömyys, työllisyysasteen nosto ja työttömyysasteen lasku on työsarkamme. Siinä onnistuminen vaikka pienin askelin luo pohjaa turvallisemmalle huomiselle.

Rajun työttömyyden voittaminen vuosikymmenen kuluessa on vaatinut ponnisteluja, joihin ei ole luonnollisestikaan varauduttu. Ongelman syvyys ja hoitamisen vaikeus lisääntyivät historiallisten painolastien myötä. Historiallinen painolasti koostuu enimmäkseen asenteista — sekä niiden, jotka kärsivät työttömyydestä konkreettisesti, että niiden, joiden sanavarastoon kuuluu sanonta "kyllä töitä tekeville riittää". Nämä yhdessä vaikeuttivat ja pitkittivät asiallisen ratkaisun löytämistä. Tänään olemme voittajia, mutta jälkisammutuksessa riittää työsarkaa. Taloudelliset menetykset ja henkiset romahdukset, joita ovat seuranneet perheiden rikkoutumiset, mielenkiinnottomuus ja motivaation puute uuden luomiseen sekä myös hätätilanteen hyväksikäyttö antavat meille hallituksen vastuunkantajille työntäyteistä arkea.

Kun esimerkkinä 50-vuotias koulutettu, kahdeksan vuotta ammatistaan ulkopuolella ollut pankkityöntekijä, joka on tehnyt viimeiset vuodet siivousta, ruokala-apulaisen töitä jne., pienissä pätkissä kutakin, kutsutaan työhaastatteluun, on pakko todeta hänen vieraantuneen entisestä työstään jo teknisen kehityksenkin takia, mutta myös ammattitaitoa vaativista pankkityöntekijän käytösnormeista. Se taasen vaatii uudelleenkoulutuksen, joka ei vastaa tarkoitustaan muutenkin saneerauksen kourissa elävällä pankkisektorilla, ja kyseisen henkilön kouluttaminen aivan uuteen ammattiin hänen koulutuspohjansa huomioiden on pohtimisen arvoinen iän ja terveyden kannalta ja alalle tunkevien nuorempien joukossa. Tässä esimerkki satojentuhansien joukosta.

Ongelmaa lisää resurssien vähyys ja ammattitaidottomuus henkisten voimavarojen lisäämisessä työttömyydestä kärsiville. Työvoimahallinnon suoritusportaan voimat kaiken kaikkiaan käyvät riittämättömiksi. Niitä on lisättävä, ja painotuksen on oltava ei niinkään tutkimuspuolelle vaan henkisen vireyden kehittäjille, missä työn ohjaaminen asiallisesti eikä ilkkuen on ensiarvoisen tärkeää.

Työllisyysaste, joka hallitusohjelmassa on kirjattu nostettavaksi 70 prosenttiin, on kansantalouden merkittävin luku.

Asuntotuotannon osalta on myönteistä sosiaalisen asuntotuotannon kasvu. Arava- ja korkotukituotannon määrää lisätään määrällisesti 11 000 asunnosta 13 000 asuntoon, jonka työllisyysvaikutukset ovat 4 000 uutta työpaikkaa rakennuspuolella. Asuntojen korjausavustukset pienenivät kuluvan vuoden tilanteesta. Se on hölmöä, sillä juuri vanhusten pitempään omassa asunnossa selviytyminen edellyttää heidän asuntojensa kunnostamista. Suht terveen vanhuksen hoito laitoksessa maksaa 120 000—150 000 markkaa vuodessa. Jos asunnon remonttiin laitetaan 40 000, jolla saa tehtyä suhteellisen suuren pesuhuone- ja keittiöremontin, säästäminen remonttirahassa lisää ainakin kuntien menoja. Budjettiin kuitenkin saatiin jäämään vielä 160 miljoonaa markkaa, joka kohdistuu, kuten kerroin, hyvin tuottavaan toimintaan. Remonttityön työllistävä vaikutus on yleensä suurempi kuin uudisrakentamisen.

Kaikkiaan asuntomarkkinat ovat puhuttaneet ja syystäkin. Puuttumatta sisältöön on todettava, että omistusasuntojen hinnat ovat kasvukeskuksissa karanneet tavallisen duunarin ulottumattomiin. Työryhmien asettaminen selvittämään vaihtoehtoja on tietysti parempi kuin ei mitään. Toivoa sopii työryhmien tuottavan todelliset vaihtoehdot eikä vain Kolmoskehän läheisyyteen vaan niin, että toimintaa asuntoasiassa on kautta maan.

Keskuksien asuntotilannetta helpottaisi noin 50 kilometrin säteellä keskuksista kulkevan tiestön todellinen kunnostaminen sekä työmatkaliikenteen omavastuuosuuden minimointi verotuksessa. Polttoaineiden korkeat hinnat ovat vaikuttaneet jo pitkään työssäkäyvien asunto-ostopäätöksiin.

Markkinavoimista ja niiden kaikkivoipaisuudesta saa kuulla tavan takaa. Niissä on vain yksi vika, ja se vika on raha. Kierto kun on raha — ihminen — tavara — raha. Eli rahalla haetaan uutta rahaa. Tietysti se on myös vallan väline, vaihdon väline, arvon mitta jne. Mutta oleellista on, ettei markkinavoimien intresseissä ole työttö-

myyden hoito, sairaiden hoito, ei koko sosiaalisektori eli juuri se alue, missä ihminen on keskeinen — asuntopolitiikka tässä oleellisesti mukana. Hallittua markkinataloutta on keskitetty tulopolitiikka, jolle annetaan liikkumatilaa, sillä sen kahlitseminen merkitsee kokonaiskuvan hävittämistä ja aidosti inhimillisen ihmisen tipahtamista pois rahan vallan tieltä.

Uuden rakennerahaston kuviot, enemmänkin jakoperusteet, ovat kuumentaneet mieliämme. Myönnän varsinaissuomalaisena myös osaltani pettymyksen Loimaan seutukunnan jäädessä sivuun. Sitä vastoin Turun itäisiä alueita jako on suosinut yhdessä Tampereen Hervannan kanssa.

Kun olen kuullut juuri Turun alueeseen kohdistuvaa kritiikkiä, en malta olla kertomatta, että juuri nämä alueet ovat mukana erityisesti sosiaalisten ongelmien vuoksi. Työttömyys, yksi suurimmista alueen ongelmista, on 24 prosenttia. Alueen pitkäaikaistyöttömien osuus koko Turun pitkäaikaistyöttömistä on 20 prosenttia, kun saman alueen työvoiman osuus on koko Turun työvoimasta on 13 prosenttia.

Koulutusrakenne on koko Turkuun verrattuna alhainen. Perusasteen tutkinnon suorittaneiden osuus on huomattavasti korkeampi kuin Turussa keskimäärin. Koulutusrakenteen indeksillä mitattuna esimerkiksi Varissuon koulutusaste vuonna 95 oli 78,4, kun Turun koulutusaste oli 100. Varsinkin koulutusvaje kärjistyy alueen pitkäaikaistyöttömien joukossa.

Köyhyyden aste: Toimeentulotuen piirissä oli vuonna 97 kaksi viidesosaa asukkaista, kun Turussa keskimäärin samana aikana oli yksi viidesosa. Rikollisuuden aste: Vuonna 96 Varissuolla tehtiin 718 rikosta, kun vastaava luku saman kokoisella alueella toisella puolella Turun kaupunkia oli 465.

Ulkomaalaisia vuonna 98 Turussa asui noin 5 000, joista kymmenentuhannen Varissuolla 1 099. Ulkomaalaisväestö muodostuu useista kymmenistä eri kansallisuuksista. Ulkomaalaisten korkean osuuden muuttaminen maakunnan tärkeäksi voimavaraksi tulevissa hankkeissa tulee olemaan keskeinen haaste ja esimerkki maamme eri muuttoalueille.

Tietystikään ei kannettu vesi kaivossa pysy, ja siksi suunnitelmiin sisältyy aimo annos kehittämistä. Alue on maantieteellisesti yhtenäinen, ja Turun omaehtoisen kehittämisenkin painopistealueisiin kuuluu riittävästi rakentamatonta rakennusmaata ja lukuisa joukko muita alueen pysyvään kehittämiseen tähtääviä suunnitelmia.

En väitä, etteikö maassamme löydy syvälle tarkasteltuna lukuisia rakennerahaston sisälle mahtuvia alueita. Ainoastaan väitän kerrotun alueen olevan siihen kuuluva.

Arvoisa puhemies! Myönteinen askel on maksuttoman esiopetuksen aloitus ensi vuoden elokuussa. Asiaa moraalisestikin puoltaa se, että valitettavan useassa tapauksessa lapset, jotka eivät ole päivähoidossa, jäävät videoitten ja erilaisten tietokone- ja tv-pelien varaan, joissa liian monesti kehitys menee väkivallan puolelle. Väitetty ihana kotikasvatus ei valitettavasti monestikaan riitä sanoista tekoihin.

Opetukseen ja lähinnä kuljetukseen liittyvät seikat on selvitettävä siten, että todella kaikkien on matkasta riippumatta mahdollista päästä esiopetukseen.

Ed. H e m m i l ä : Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen hallituksen talouspolitiikalla on saatu aikaan valtion velkakierteen katkaisu, mikä on tulevaisuutemme ja lastemme tulevaisuuden kannalta merkittävä asia. Valtion velan lyhentäminen ja velkaantumisen pysäyttäminen ovat asioita, joiden valossa tarkasteltuna nyt käsittelyssä oleva vakausbudjetti on järkevä tapa hoitaa valtion taloutta.

Herra puhemies! Maa- ja metsätalouden osalta tärkeimpänä tavoitteena on palauttaa ja ylläpitää usko elinvoimaiseen maaseutuun. Tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä, joilla kohennetaan myös alkutuotannon kannattavuutta. Sen myötä paranisivat viljelijäperheitten mahdollisuudet hankkia toimeentulonsa maatilaltaan. Samalla varmistetaan maaseudun runkoasutus ja edes ne vähät palvelut, mitä maaseudulla enää on jäljellä. Puhtaan ja turvallisen ravinnon saatavuuden turvaaminen edellyttää suomalaista ruuantuotantoa.

Tällä hetkellä maanviljelijöitten keski-ikä on noin 50 vuotta ja sukupolvenvaihdosten määrä on vähentynyt romahdusmaisesti. Budjetissa ei kuitenkaan ole mukana määrärahaa sukupolvenvaihdosten tai maatalouden luopumistuen jatkamiseen edellisten vuosien tavoin. Tämä onkin vakava ristiriita suhteessa hallitusohjelmaan. Syntynyttä ongelmaa selvittämään on asetettu kuitenkin työryhmä, joka asiaa tutkittuaan toivottavasti päätyy luopumistuen jatkon kannalle. Näin hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetettu sukupolvenvaihdosten edistäminen ja luopumistuen jatkaminen muuttuisi sanoista teoiksi.

Suomalaisten metsien terveyden, elinvoimaisuuden ja monimuotoisuuden takaamiseksi suunnitellun kansallisen metsäohjelman toteut-

taminen on päätetty aloittaa ensi vuonna. Varat metsäohjelman toteutukseen olisi kuitenkin pitänyt löytää muualta kuin maatalouden kansallisen rahoituksen määrärahoista, jotka hallitusohjelmassa luvattiin säilyttää vähintään vuoden 1999 tasolla. Erityisesti tämän kaltaisena katosyksynä, nimenomaan Etelä-Suomessa, on viljelijöitten toimeentulo ja tulevaisuudenusko muutenkin jo koetuksella. Vähemmälle huomiolle tässä nimenomaisessa asiassa on jäänyt se, ettei ympäristöministeriö ole huolehtinut omaa rahoitusosuuttaan lainkaan ensi vuoden budjettiinsa. Niinpä metsäohjelmaan liittyvät erityiset ympäristöteot eivät käsittääkseni tule toteutumaan.

Arvoisa puhemies! Viime keväänä hallituksen muodostamisen yhteydessä samoin kuin tämän viikon ajan täällä eduskunnassa on paljon puhuttu kansalaisten oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta kohtelusta. Lähes kaikista puheista on ollut pääteltävissä, että mikäli poliittisista päätöksistä riippuu, haluamme hyvinvointia jaettavan kaikille suomalaisille elämäntilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Otan tässä yhteydessä esille erään yksityiskohdan. Varsinaissuomalaisena kiinnitän huomiota E18-tien rakentamiseen. Ensi vuonna tälle tielle varattu määräraha on kolmanneksen tämänvuotista pienempi. Määrärahojen vähennys aiheuttaa Paimion ja Muurlan välisen moottoritien valmistumiseen jopa kahden vuoden viivästymisen. Tämä taas ei ole lainkaan sopusoinnussa liikenneministeriön asettamien aikataulutavoitteitten kanssa. Maan eri osissa asuvien kansalaisten tasapuolinen kohtelu edellyttää liikennepolitiikkaa, joka huomioi paitsi päätieverkon myös valtaväylien ulkopuolisen tieverkon kehittämisen ja tavanomaisen kunnossapidon.

Haluan myös huomiota kiinnitettävän yksityisteihin. Liikenneministeri Heinonen totesi tänään täällä, että kuntien pitäisi enemmän osallistua yksityisteitten kunnossapitoon. Se oli valitettava kannanotto ministeriltä varsinkin, kun tiedämme, että toisaalta on luvattu olla sälyttämättä lisävelvoitteita kunnille. Näin hallituspuolueen edustajana on ikävä todeta, ettei hallitus oikein taida olla tässä asiassa tien tasalla.

Arvoisa puhemies! Väestön keskittyminen suuriin kasvukeskuksiin aiheuttaa ilmiöitä ja ongelmia, joihin Suomessa ei ole perinteisesti totuttu. Poliisin roolia kansalaisten turvallisuuden vartijana on kehitettävä. Sitä on kehitettävä niin, että poliisi työskentelee yhä enemmän aluepoliisina yhteistyössä muiden yhteisössä vaikuttavien tahojen ja kansalaisten kanssa.

Kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus huumeongelmineen on suomalaista yhteiskuntarauhaa uhkaava uusi tekijä, johon on nopeasti ja iskukykyisesti vastattava sekä poliisin resursseja että toimintavaltuuksia lisäämällä. Järjestäytyneen rikollisuuden mukanaan tuoma uhka onkin otettu vakavasti ja tässä budjetissa on esitetty poliisille määrärahojen lisäystä.

Valmisteilla on myös uusi poliisilaki, joka sisältää asiallisia parannuksia poliisin toimivaltaan. Poliisilla on oltava mahdollisuus käyttää myös niin sanottuja epäsovinnaisia keinoja räjähdysmäisesti kasvavan huumeongelman ja siihen liittyvän muun rikollisen toiminnan torjumisessa. Myös yksittäisen poliisimiehen ja hänen perheensä suojeluun on kiinnitettävä huomiota työtehtävien muuttuessa yhä vaarallisemmiksi rikosten lisääntyessä ja raaistuessa.

Yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten myötä poliisin tehtävänä on yhä enenevässä määrin harjoittaa ennalta ehkäisevää toimintaa valistusta ja valvontaa apuna käyttäen. Eduskunnan on huolehdittava nyt siitä, että poliisisektorille tuleva määrärahalisäys todella näkyy poliisien määrän lisääntymisenä kaduilla ja kujilla.

Arvoisa puhemies! Tämä lähetekeskustelu on ollut pitkä ja uuvuttava. Samoja asioita on toistettu kymmeniä kertoja. Todennäköisesti näillä puheilla on vähäinen merkitys lopputulokseen eli valtion ensi vuoden menojen ja tulojen kannalta katsottuna. Saattaa käydä niinkin, että aikanaan hyväksymme hallituksen esityksen sellaisenaan piiruakaan sitä muuttamatta. (Ed. Viitanen: Ei käy!)

Valtiovarainministeri Niinistö ehdotti talousarviota esitellessään ja sen jälkeenkin, että tulevaisuudessa eduskunta käsittelisi tulevan vuoden tulo- ja menoarvioita jo keväällä. Monissa Suomen kunnissa kunnanvaltuustot menettelevät juuri näin ja se on avannut kunnanvaltuutetuille uuden merkittävän vaikuttamismahdollisuuden.

Kannatan valtiovarainministerin ajatusta erityisen kehyskeskustelun käymisestä täällä eduskunnassa. Silloin ainakin näin uuden kansanedustajan näkökulmasta, kauniisti lausuttuna, turhanaikainen teatteri voisi nykyisestä kestostaan reippaasti lyhentyä.

Herra puhemies! Arvoisat edustajat, edustajatoverit! Hyvää ja rentouttavaa viikonloppua!

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa herra puhemies! Kiitos samoin!

Puhemies! Täytyy tähän ihan alkuun todeta, koska itse tulen Tampereelta ja Hervannasta,

että kyllä mieltä lämmitti se, kun äsken ed. Immonen kertoi siitä, mitä tosiasiassa tapahtuu Turun lähiössä. Minua on nimittäin hieman harmittanut se, kun täällä on aika paljon kritiikkiä esitetty siitä, kuinka ihmeessä joittenkin kaupunkiseutujen lähiöt pääsevät tukialueiden joukkoon, mikä minusta on enemmän kuin toivottua. Todellakin voisin aivan saman tyyppisiä tilastoja niin korkean työttömyysprosentin kuin toimeentulotukien saajien jne. tilastojen valossa kertoa omasta erinomaisesta kaupunginosastani Hervannasta, joka mielestäni aivan oikeutetusti tukialueeksi on päässyt.

Mutta itse budjettiin, arvoisa puhemies. Koska aika on rajattu ja täällä puhutaan neljättä päivää, jätän sikseen yleiset lätinät esimerkiksi siitä, että budjetin yleislinja on hyvä. Ei tämä tarkoita sitä, etteikö yleislinja olisi hyvä; se on, totta kai, kun päästään ylijäämäiseen budjettiin. Se, että tällaisina hyvinä vuosina siitä huolimatta harjoitamme tiukan markan politiikkaa, on tietenkin erittäin hyvä asia, ja kannatan sitä, mutta haluan samaan aikaan korostaa, että meillä on liikkumavaraa huomattavasti enemmän kuin neljän edellisen vuoden aikana. Koska meillä on liikkumavaraa, meillä on varaa tehdä myös arvovalintoja budjetin sisällä ja eduskunnassakin miettiä, mitä mahdollisesti haluamme lisätä tai vähentää.

Jos hirttäydymme pelkästään sellaiseen ajatteluun, että nyt ollaan tiukkoja, olemme tehneet esityksen eikä piiruakaan muuteta, usein saattaa käydä niin, että jokin pieni nipistys, vaikka se olisi markkamääräisesti kokonaisuuteen nähden vaikka kuinka pieni, saattaa kuitenkin kohteen kannalta olla hirveän iso asia. Viittaan tässä ihan esimerkinomaisesti yhteen asiaan, minkä toivon, että eduskunta tulee korjaamaan. Valitettavasti jälleen kerran joutuu käymään läpi sen prosessin, että erityisvaltionosuuksia on leikattu. Vuosi sitten niitä talousarviossa leikattiin. Eduskunta etsi silloin rahat budjetin sisältä, ja nyt ilmeisesti sama homma on taas kerran edessä. Ihmettelen sitä, että vaikka tämä viesti niin selkeä oli, että näitä rahoja ei haluta leikata, jälleen kerran sellainen nipistys tässäkin budjetissa on sisällä. Se ihan esimerkkinä.

Koska aika on rajoitettu, puutun, puhemies, vain muutamaan asiaan. Tämä tarkoittaa sitä, että väistämättä moni moni tärkeä asia jää tässä yhteydessä kommentoimatta, mutta varmasti kerkiämme palata niihin vielä moneen kertaan täällä eduskunnan salissa.

Kuntapuolelta haluaisin alkuun todeta sen, että myös minä pidän erittäin tärkeänä, että kuntien indeksitarkistukset maksetaan täysimääräisinä. Pidän tärkeänä, että harkinnanvaraisia avustuksia on korotettu. Myös minä edellytän sitä, että tulevat veroratkaisut, jos ja kun ne todennäköisesti käyvät kuntien kukkarolle, kunnille kompensoidaan.

Erästä asiaa en malta olla toteamatta, koska itse todella hämmästelin sitä. Muistan, kun viime kaudella ruvettiin puhumaan siitä, että kuntataloudessa on olemassa 4 miljardin alijäämä, ja tämän kehityksen seurauksena ruvettiin pohtimaan erilaisia keinoja, millä kunnat tätä alijäämää paikkaisivat. Silloin alettiin etsiä muun muassa maksukorotuksia, mistä nyt hallitus on omat esityksensä pöytään lyönyt. Jo viime keväänä kuitenkin kuulimme, että tämmöistä 4 miljardin vajetta ei ole olemassakaan, ja nyt tänä syksynä kuulimme juuri budjetin esittelyssä, että vaje on nolla. Jos eduskunta joutuu tällaisten lukujen valossa hahmottamaan kuntatodellisuutta, kuntataloutta ja muuta, varsinkin kun kunnat ovat hyvin eri tilanteissa, ainakin minä päättäjänä edellyttäisin ja toivoisin, että joltakin taholta eteeni ilmestyisi joskus vähän vedenpitävämpi pumaska paperia siitä, mikä todellisuudessa on kuntatalouden tilanne ja millä varjolla, millä pohjalla, minkä lukujen perusteella me täällä teemme päätöksiä.

Toki näitten maksujen osaltahan eduskunnan budjettivalta on hämmästyttävän pieni. Itse yllätyin kovasti tajutessani, ettei juuri mikään näistä korotuksista tule tänne saliin asti, vaan ne käsitellään hallituksen sisäisillä päätöksillä. Päivähoitomaksut todennäköisesti tulevat. Siitäkään en saanut täyttä varmuutta, kun sitä yritin tiedustella, ja siitä haluaisin kommentin antaa, kun jossain edellisessä puheenvuorossa sanottiin, että on niin väärin, kun nostetaan päivähoitomaksuja.

Täytyy nyt muistaa, että esitetty korotus kohdistuu ylimpään päivähoitomaksuun, ei alempiin. Viime kaudella ylin maksuluokka tippui vähän yli 1 400 markasta 1 000 markkaan, joten silloin tuli alennusta. Mutta se, minkä toivoisin henkilökohtaisesti, on, että ei mentäisi niin yksisilmäisesti vain nostamaan sitä ylintä, koska siihen ylimpään maksuluokkaan tällä hetkellä kuuluu varsin keskituloisia ihmisiä, jotka eivät ole kovinkaan hyvävaraisia, vaan että samaan aikaan nostettaisiin vaikka toisella satasella toiseksi ylintä maksuluokkaa, jos tulorajaa voitaisiin samalla nostaa niin, että varsin keskituloiset ihmiset eivät kärsisi näistä korotuksista, vaan ne

menisivät todella vain selkeästi erittäin hyvätuloisten piikkiin, jotka saivat viime kaudella tosiasiallisia alennuksia päivähoitomaksuihinsa. Tämä tästä maksupuolesta.

Sitten, puhemies, opiskelijoiden asumistuesta, mitä olen toki aiemmin kommentoinut, haluaisin kuitenkin vielä kerran käydä läpi tiettyjä yksityiskohtia, että jäisivät ainakin eduskunnan pöytäkirjoihin. Kenellekään varmaan keskustelun tässä vaiheessa ei ole epäselvää, että tätä rahaa, mikä asumislisään on suunnattu, pienennetään 130 miljoonaa. Se on leikkaus sinänsä, vaikka sitä yritetään perustella ihan millä tahansa, ja olemme nyt ainakin pariin kertaan, viimeksi eilen, kuulleet valtiovarainministeri Sauli Niinistön suusta, että hän olisi halunnut leikata sitä jopa enemmän ja ulottaa näitä leikkauksia myös yleisen asumistuen puolelle. Tämä on tilanne, missä me tällä hetkellä olemme.

Itse olen ollut siitä hyvin hämmästynyt. Mielestäni mikään sellainen ajatelmakaan, että asumisen tukeen, oli se sitten opiskelijoiden asumislisää tai yleistä asumistukea, pitäisi tehdä leikkauksia, ei perustu mihinkään. Meillä ei ole olemassa todellista säästötarvetta, sen näkee jo budjetin luvuista, kun niitä tutkii. Jos meillä olisi olemassa säästötarve tai halu leikata asumisen puolelta, meillä pitäisi olla ehdottomasti maininta hallitusohjelmassa siitä asiasta, koska viime kaudella, kun leikkauksia tehtiin parikymmentä miljardia, kyllä jokaisesta löytyi kirjaus hallitusohjelmassa.

Sen takia olen ollut hyvin hämmästynyt, että ylipäätään tämmöinen esitys viitsitään eduskunnalle tuoda. Olen todella tyytyväinen siitä, että reaktio eduskunnassa on ollut, mitä se on, eli laidasta laitaan ihmiset ovat puhuneet, että haluavat tämän epäkohdan korjata. Haluan korostaa tässä vaiheessa, kun sanotaan, että tässä esityksessäkin osa porukasta hyötyy, mutta osa häviää ja että se on sinänsä ihan hyvä, koska osa hyötyy, että hyötyjien ja häviäjien tappiot ja voitot eivät ole yhteismitallisia. Eli ne, jotka hyötyvät, hyötyvät muutaman kympin, ne, jotka häviävät, häviävät useita tuhansia vuodessa. Se ei todellakaan ole kohtuullista. Se, mistä nyt on kinattu jopa yllättävän paljon tässäkin salissa, on se, mistä tämä raha otetaan.

Itse olen sitä mieltä, että tässä vaiheessa on tärkeintä, että selkeä viesti on se, että leikkausta ei tule, 130:tä miljoonaa ei viedä, ja sen rahoituksen kanssa ei tässä vaiheessa ole mitään syytä hötkyillä. Kaikkien, jotka vähänkin tietävät, mitä budjetin laatiminen on, on se sitten kunnassa tai missä tahansa organisaatiossa, on tässä vaiheessa aivan turha hötkyillä siitä, mistä se raha otetaan, tai etsiä jotain yksityiskohtaista momenttia, mistä me sen loppusumman löydämme, ellemme halua kasvattaa talousarvion loppusummaa. Ennen pitkää valiokuntakäsittelyssä tämä raha tullaan kattamaan. Kuten täällä muun muassa aiemmassa puheenvuorossa ed. Filatov totesi, valtiovarainvaliokunta todennäköisesti tulee etsimään moneen eri pääluokkaan muutoksia. Siinä kokonaisuudessa tämäkin raha on aivan loistavasti katettavissa jollakin tavalla.

Ja kuten sanoin, liikkumavara todellakin on iso. Itse en pistäisi pahakseni, vaikka tämmöisen pienen läjäyksen verran, 130 miljoonaa markkaa, budjetin loppusummakin muuttuisi. Minusta se olisi vähintään kohtuullista, koska tämä leikkaus ei perustu hallitusohjelmaan, mutta ellei tämä mene läpi, korostan sitä, että varmasti kohtuullisen helposti, ilman että mitään muita leikkauksia tarvitsee tehdä, tämä raha kyllä sieltä löytyy.

Olen hyvin reteä, saan nimittäin kerrankin siteerata valtiovarainministeri Sauli Niinistöä. Hänkin totesi eilen, että tämä leikkaus on sentään puoli promillea budjetin loppusummasta, joka tarkoittaa, että se on niin pieni, että meidän ei tästä todellakaan kannata kauheasti hötkyillä, vaan rehdisti todeta, että asia paikataan ja että opiskelijoilta eikä keltään muultakaan asumistuen saajalta tulla leikkaamaan.

Se, mistä nyt on tullut sananvaihtoja sitten, joka sinänsä on epätoivottavaakin, on oikeastaan se, että selkeästi on erilaisia tavoitteita. Nimittäin ainakin kokoomuksen puolelta on tullut viestiä siitä, myös nuoremmilta edustajilta, että olisi kauhean kohtuullista, jos otettaisiin yleisestä asumistuesta pois sitten. Mutta me taas lähdemme ryhmässämme siitä, että tätä leikkausta ei tarvita mihinkään. Tästä sitten voidaan kinata ihan rauhassa, mutta pääasia, että homma tulee joka tapauksessa hoidettua. Ehdoton vaatimukseni on, että mitään uusia leikkauksia, jotka eivät perustu hallitusohjelmaan, ei tule tehdä.

Itse näkisin erittäin tärkeänä, että kun näitä parannuksia tehdään, niitä etsittäisiin nimenomaan ympärivuotistamisen puolelta sen takia, että vaikka tukiprosentti nousisi, niin tosiasiallinen leikkaus ja ongelma opiskelijalle tulee siinä vaiheessa, jos hän on saanut ympärivuotista tukea. Käytännössä uuden järjestelmän myötä hän jäisi kolme kuukautta sitä kokonaan vaille. Se on kaikista pahin, mikä siinä voi tulla, mutta tietenkin tämäkin on neuvottelukysymys. Täällä on

hyvin monta puheenvuoroa ollut siihen suuntaan, että Opas-työryhmän 80 prosenttia riittäisi, mutta itse kyllä, jos diktaattori olisin, ilman muuta ympärivuotistaisin ja lähtisin siitä joka tapauksessa neuvottelemaan. Se on minun mielestäni ihan ehdottomasti sen opiskelijan kannalta paras ratkaisu.

Sitten ihan lopuksi, arvoisa puhemies — melkein olen vielä puheajan rajoissakin — haluan yhtyä eduskuntaryhmämme puheenjohtajan ed. Antti Kalliomäen kantaan siitä, että vaikka tämä on ihan vakaa ja hyvä budjetti, niin se ei sinänsä ole kyllä vielä mikään tulevaisuusbudjetti. Kyse on siitä, että jos lisätään ulkoista turvallisuutta ja siihen rahoja, mitkä sinänsä varmasti ovat ihan tarpeellisia, niin ne ovat silloin sairaanhoitoa.

Sitten minun mielestäni eduskunta ja hallitus ovat edenneet tulevaisuusbudjettiin, kun jossain vaiheessa me olemme siirtyneet niin sanotusta sairaan hoidosta sinne terveyden huollon puolelle. Se tarkoittaa juuri sitä, että on kunnon resursointia niin sosiaali-, terveys-, koulutus- kuin ympäristöpuolelle, ja sitä ennen kaikkea, että me osaamme laskea ne menot, me osaamme laskea, mikä säästö esimerkiksi ennalta ehkäisevässä panostuksessa on, sen sijaan että maksetaan joskus kustannuksia vuosia myöhemmin: Kuinka monta miljardia esimerkiksi joku syrjäytynyt nuori tulee maksamaan yhteiskunnalle? Joskus kun saadaan tämmöinen viisaus, kun nykyään kaikki täytyy taloudellisesti osata laskea, kun tämä vielä saadaan mukaan budjettiin, niin se on erittäin hyvä tulevaisuusbudjetti. Nyt tosiaan siinä ei vielä valitettavasti olla.

Tähän ihan loppuun, puhemies, haluan kyllä yhtyä melkeinpä sanasta sanaan siihen, mitä ed. Filatov toi täällä esiin, että ei se välttämättä aina tunnu, jos puhutaan näistä tulevaisuuspainotuksista, budjeteista ja muista, kohtuulliselta, että esimerkiksi joku Puolustusvoimain raami ja määräraha tulee nousemaan edellisestä vuodesta, samaan aikaan kun sosiaalipuolella tulee jälleen kerran vähennystä. Ulkoinen turvallisuus, vaikka se olisi kuinka tärkeä, kuitenkin kulminoituu nykyään sisäiseen turvallisuuteen, sosiaaliseen turvallisuuteen, ympäristölliseen turvallisuuteen, ja nämä olisivat niitä todellisia satsauksia sitten. Näkisin, että silloin on kysymys tulevaisuusbudjetista, kun siihen joskus päästään.

Ed. Vilkuna: Arvoisa herra puhemies! Puutun tässä puheenvuorossani vain muutamiin budjetin yksityiskohtiin, jotka ovat tässä neljän päivän keskustelussa jääneet minun mielestäni tarpeettoman vähälle huomiolle, vaikkakin ovat erittäin tärkeitä asioita.

Ensimmäiseksi, arvoisa herra puhemies, veteraaniasia. Ennen vaalejakaan en tavannut yhtään kansanedustajaehdokasta mistään puolueesta, joka ei olisi ollut valmis selvästi parantamaan veteraanien eläkeasioita. Enkä tässä eduskunnassa ole käytävillä tavannut ensimmäistäkään kansanedustajaa mistään puolueesta, joka olisi kiistänyt tämän asian tärkeyden.

Viime vuonna Lipposen ensimmäinen hallitus korotti veteraanieläkkeitä. Saamieni tietojen mukaan käteen jäänyt osuus nousi 1—7 markkaa kuukaudessa. Minusta tämä on pilkantekoa vakavalla asialla. Viimeistään tässä vaiheessa minun mielestäni tämä kunniavelka on maksettava, koska se ei ole raha-asia — se on tahtoasia.

Kuoleman kautta poistuu niin paljon veteraaneja, että jos näiltä säästyvät eläkerahat käytetään jäljelle jäävien eduksi, sillä korjataan jo hyvin huomattavasti tätä asiaa. Eikä sekään, jos annetaan jokaiselle veteraanille invaliditeetista riippumatta vuosittainen kuntoutus, ole niin suuri raha-asia, että se tässä yhteiskunnassa, tämmöisessä hyvinvointivaltiossa, jotain merkitsisi.

Tämä on todella tahtoasia, ja minun mielestäni viimeistään tämän eduskunnan on tämän tasoisessa sivistys- ja hyvinvointivaltiossa asia hoidettava oikeaan järjestykseen. Vai luottaako hallitus vaan, että luonnollinen poistuma hoitaa asian ja se on sillä selvä? Näinhän todella tulee tapahtumaan, mutta se on minusta nolo tapa hoitaa tämä asia.

Työttömyys, arvoisa herra puhemies, on toinen pääasia. On kyllä puhuttu työttömyydestä, työttömyyden hoidosta, mutta on nimenomaan vain puhuttu taudista, ei sen ehkäisystä. Työttömyyskin on tämän tasoisena, mitä se on, poliittinen valinta. (Ed. I. Kanerva: Ei ihan näinkään!)

Viimeistään tässä eduskunnassa meidän on tehtävä selkeästi poliittinen arvovalinta siitä, rupeammeko me hoitamaan syytä vai seurauksia. Meidän on avattava keskustelu työllisyyden hoidosta. Jo 1 prosenttiyksikön vähennys työttömyydessä on 2,7 miljardin säästö valtiontaloudessa. Se antaa pelivaraa, jos me panemme tämän paketin uuteen käsittelyyn kokonaisuudessaan, teemme työn antamisen ja vastaanottamisen joustavammaksi, helpommaksi ja yksityistalouden työllistämisen kannattavaksi ja mahdolliseksi. Tämmöisillä pienillä asioilla voidaan asiaa korjata paljon. Esimerkiksi jos perheenäidille,

jolla on pieni lapsi, asetetaan kolme asiaa täysin tasavertaisiksi — panetko lapsen päivähoitoon, jäätkö kotiin hoitamaan sitä vai palkkaatko lapsenhoitajan — jos nämä ovat täysin samanarvoisia ja hänelle jää sama nettotulo, niin tällä jo poistuu suuri osa nuoriso-ongelmista ja työttömyydestä yhtä aikaa.

Työvoimakustannuksia etenkin pienillä työpaikoilla pitää pystyä alentamaan ja pätkätyötä pitää pystyä tekemään joustavammin. Vähemmän pitää tulla semmoisia vastauksia, joita minä viime viikolla sain työnantajana, että ei kiinnosta, kun pyysin pätkätöihin muutamia nuoria. Tämäkin on poliittinen arvovalinta. Se ei ole rahakysymys.

Verotus, arvoisa herra puhemies, on kolmas asia, josta kyllä on puhuttu paljon, mutta siihenkin haluan puuttua. On käsittämätöntä, että tällaisessa demokraattisessa maassa kuin Suomi, missä puolueilla ja kansanedustajilla, eduskunnalla, täytyisi olla ja on kaikki valta, hallitus on antanut ammattiyhdistysliikkeelle vallan päättää verotusasioista. Ei tosin näin suorasanaisesti, mutta pääministeri ilmoitti, että veroratkaisut tehdään tupokierroksen jälkeen. Tämähän tarkoittaa sitä, että ammattiyhdistysliike päättää, miten päättää, ja hallitus vetää siitä linjansa, ja sitten veroasioista päätetään.

Sitten mitä ennakkotietoja on kuulunut mahdollisista veronalennuksista, niin ne tultaisiin kohdistamaan lähinnä tuloveroasteikkojen alentamiseen. Tämäkin on hyväosaisten politiikkaa. Todella niistä hyötyvät ne, joilla on suuret tulot. Niistä hyötyvät ne, joilla on työtä. Niistä eivät hyödy työttömät. Niistä eivät hyödy kansaneläkkeen perusosalla olevat eläkeläiset. (Ed. I. Kanerva: Eikö se edesauta työllisyyttä?) — Både och, sanoi ruotsalainen.

Mutta todella, jos tämä halutaan tasaisesti levittää kaikille kansankerroksille kaikkialle maahan, niin ruoan arvonlisäveron alentaminen on yksi tasaisimmin kansalaisiin vaikuttava veronalennustapa, ja tällä on myös työllisyysvaikutusta. Tällä on suomalaiseen perustuotantoon positiivinen vaikutus, suomalaiseen elintarviketuotantoon positiivinen vaikutus, ja näin ollen se todella tasaisesti leviää.

Liikennepolttonesteet on toinen hyvin tärkeä asia, jonka aluepoliittinen merkitys on arvaamattoman suuri. Tällä hetkellä nimenomaan liikennepolttoaineiden hinnassa veroa maksaa se haja-asutusalueen vähäväkinen väestö, jolle auton pito on pakko. Ei ole julkisia kulkuneuvoja. Heidän on pakko ajaa. Eivät sitä veroa maksa Helsingin seudun hyväosaiset, joilla on joko taksisetelit taikka yhteiskunnan ylläpitämät julkiset kulkuneuvot, valtaosin yhteiskunnan rahoittamat julkiset kulkuneuvot.

Näillä kahdella veronalennustavalla minun mielestäni tasa-arvo ja aluepolitiikka toteutuvat tässä maassa paljon paremmin.

Arvoisa herra puhemies! Mikään näistä asioista ei ole valtion taloudessa talouskysymys. Nämä ovat poliittisia arvovalintoja ja näitä on tehtävä. Kaikkia näitä aiheita koskettelevia lakialoitteita tulee eduskuntaan ennen joulua ja toivon ja uskon niille myönteistä käsittelyä tässä talossa.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa herra puhemies! Mielestäni hallituksen talousarvioesityksen suurin puute on se, että siinä ei ole riittäviä panostuksia ennätyskorkean muuttoliikkeen hillitsemiseksi. Myönteistä on toki se, että valtion velkaa ryhdytään lyhentämään. Mutta perin outoa olisikin, ellei näin tapahtuisi korkean talouskasvun aikana.

Muuttoliikkeestä on eri tutkimuslaitosten arvioiden mukaan laskettu aiheutuvan yhteiskunnalle noin 10 miljardin markan ylimääräinen vuotuinen kustannus, joten muuttoliikkeen hillitsemiseen on todella valtiontaloudellisiakin perusteita. Aluepolitiikasta, jolla tätä muuttoliikettä hillittäisiin, on todella paljon puhuttu näiden päivien aikana. Keskustaoppositiolta on kyselty vaihtoehtoja. Esitän nyt yhden vaihtoehdon, joka ei edellytä budjettiin edes lisärahoitusta.

Teknologiarahoista, joita on viime vuosien aikana kiitettävästi sinänsä lisätty jopa lähes 3 miljardiin markkaan, voitaisiin pieni osa, edes 10 prosenttia, siirtää te-keskuksille, jolla ne voisivat rahoittaa sellaisia maakunnallisia kärkihankkeita, perinteisen tuotannonalan hankkeita, jotka eivät yllä näihin teknologiarahoihin nykyisten pelisääntöjen mukaan. Tässä olisi yksi hyvä käytännön toimenpide, ja vinkkejä tällaiseen on esitetty te-keskustenkin taholta.

Toteaisin, että omassa maakunnassani Etelä-Pohjanmaalla hyvin perinteinen tuotannonala on huonekaluteollisuus, joka nyt kovasti pyrkii verkottumaan, nämä pienyritykset, ja laajentamaan tuotantoaan vientimarkkinoille. Esimerkiksi Saksan markkinoille voimakkaasti ollaan juuri tällä hetkellä pyrkimässä. Tällainen yritys ei yleensä yllä teknologiarahoihin. Sille sopisivat hyvin perinteiset investointituet, mutta kun meidänkin maakuntamme on nyt EU-aluepolitiikas-

sa jäämässä nolla-alueeksi ja perinteisten investointitukivarojen valtaosa on siirretty EU-ohjelmien kotimaiseksi vastarahoitukseksi, siellä ei todella ole investointiavustuksia näiden yrittäjien, tuotantolaitosten ja koneiden uusintaan. Tämä olisi yksi sellainen asia, jota pitäisi vakavasti pohtia.

Kun näin keväällä hallitusohjelman, ilahduin, kun siellä oli sentapainen maininta, että tällaiseen asiaan tullaan kiinnittämään huomiota. Siellä todettiin, että erityisesti painotetaan teknologia- ja osaamiskeskusten sekä Tekesin toimintaan koko maan kehitysedellytyksiä tukien. Valitettavasti budjetti on ristiriidassa hallitusohjelman kanssa.

Ristiriitaa on myös maatalouspolitiikan ja hallitusohjelman sekä budjetin välillä. Hallitusohjelmassa todetaan, että sukupolvenvaihdoksia edistetään ja kansallinen tuki pidetään tämän vuoden tasolla. Sukupolvenvaihdosjärjestelmää horjutetaan nyt sillä, että hallitus esittää koko luopumistukijärjestelmästä luovuttavan, jolla on edistetty sukupolvenvaihdoksia ja erityisesti tilarakennetta parannettu, koska ne yrittäjät, jotka kokonaan luopuvat EU-olosuhteissa tuotannosta, ovat voineet tämän järjestelmän kautta vetäytyä eläkkeelle ja luovuttaa tilan lisämaiksi jatkaville. Toivoisi, että tätä esitystä vielä harkittaisiin todella vakavasti.

Kansallisen tuen leikkaus, 67 miljoonaa markkaa, joka siirretään metsäohjelman toteuttamiseen, vaikuttaa suoraan maatalouden huonoon tämänhetkiseen kannattavuuteen. Pääministeristä lähtien ja muutamissa muissakin puheenvuoroissa on annettu vähän harhaanjohtava kuva, että maatalouspääluokan menot budjetissa lisääntyvät. Siellä on todella suurempi luku kuin vuosi sitten, mutta se on EU:lta Agenda-korvauksena tulevaa ja läpi menevää rahaa, joka ei paranna tämän elinkeinon kannattavuutta. Agendassahan tapahtuu noin miljardin markan tulojen lasku hallinnollisten päätösten takia, joilla EU alentaa tuotehintoja, ja siitä saadaan osa korvauksena, joka nyt kulkee tämän budjetin kautta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä pariin kolmeen asiaan kiinnittää huomiota. Koulurakennusten perustamiskustannuksiin ja näiden rakennusten korjauksiin on esitetty pienempi määräraha kuin vuosi sitten. Jo viime syksynä totesimme, että vuodesta 98 oli tuntuva alennus näissä määrärahoissa. Koulurakennuksissa on merkittävää korjaustarvetta homeongelman takia. Jonossa on tärkeitä hankkeita. Siellä on sekä oppilaita että opettajia sairastunut monissa kouluissa ja tarvittaisiin kiireellisesti korjausta. On tietysti aikoinaan väärin rakennettu. On tehty tasakattoja jne. näihin rakennuksiin, mutta se on ollut sen ajan arkkitehtien virhe. Nyt määrärahan vähennys vielä tämänvuotisesta merkitsee sitä, että entistä harvempi näistä kohteista saadaan korjauksen piiriin.

Sosiaalipolitiikan puolella yhtyisin ed. Vilkunan näkemykseen, että veteraaniasioita pitäisi hoitaa kuntoon. On laskettu, että 60 miljoonalla markalla vuosittain rintamasotilaseläkemenot vähenevät, koska veteraanien määrä vähenee. Tästä riittäisi tasokorotukseksi. Kaikkein kiireisin olisi veteraanien ylimääräisen rintamalisän korottaminen. Nämähän ovat sellaisia veteraaneja, joilla ei yleensä ole työeläkettä vaan jotka ovat pelkän kansaneläkkeen varassa eläviä, saavat pari tonnia kuukaudessa kaiken kaikkiaan eläkettä. Heitä on noin 80 000 kappaletta. Heille olisi kiireisin tämä korotus. Siitä on toimikunnan mietintökin tehty ja todettu, että asia olisi järjestettävissä juuri sen takia, että näitä varoja vuosittain säästyy määrän vähenemisen takia.

Arvoisa puhemies! Vielä aivan viimeisenä asiana poliisin määrärahoihin kommentti. On sinänsä hyvä asia, että poliisin määrärahoihin saadaan lisäys. Viime vuosien aikana tästä asiasta on täällä hyvin paljon puhuttu. Lisäys on todellisuudessa 57 miljoonaa markkaa tämän vuoden varsinaisen budjetin ja lisäbudjetin osoittamiin määrärahoihin, ei siis lähelle sataa miljoonaa, niin kuin on julkisuudessa todettu, vaan 57 miljoonaa.

Poliisin taholta on todettu, että ongelma on siinä, että budjetissa on kirjattu, että 80 miljoonaa markkaa määrärahoista, tästä lisäyksestä plus entisistä määrärahoista, olisi käytettävä henkilöstömenoihin poliisimiesten määrän lisäämiseksi. Tämä ei kuulemma koulutuksellisista syistä nyt ole mahdollista. Oikeampi teksti olisi, että poliisin palvelutason edellyttämien resurssien turvaamiseen voitaisiin korvamerkitä 80 miljoonaa. Silloin voitaisiin jonkin verran kalustoakin parantaa.

Arvoisa puhemies! Tässä muutamia kommentteja, jotka toivon otettavan huomioon talousarvioesityksen valiokuntakäsittelyssä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Turtiainen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilä hetki sitten lopetti puheenvuoronsa ajatukseen, että pitäisi päästä kehysbudjetointiin ministeri Niinistön mallin mukaisesti. Ymmärsin niin, että se malli tarkoittaa sitä, että päästään eroon eduskuntakeskustelusta ajatellen budjetin lähetekeskustelua. Tällöin ed. Hemmilän mukaan tämä teatteri päättyisi. Mutta kokemukseni mukaan, mitä tätä budjettikeskustelua on neljä päivää seurannut, se teatteri oli mieluummin siellä alkupuolella ministereiden ja opposition puheenjohtajan ja joidenkuiden muiden taholta tässä keskustelussa, kuka parhaiten sanoo ja kuka pahiten sanoo ja kuka parhaiten ronkkaisee. Näin minä sen koin, että mieluummin teatteri oli tosiaan siellä alkupäässä.

Olisi tietysti toivonut, että keskustelussa tänä iltanakin olisi ollut tiedotusvälineitä paikalla seuraamassa, miten me sitkeät sissit täällä vielä jaksamme odottaa omaa puheenvuoroamme ja tuoda niitä ajatuksia esiin, joita meillä on budjettiin liittyen. Oman puheenvuoroni lyhensin puolella ja muutin sen luonnetta jonkinlaiseksi kriittiseksi puheenvuoroksi joiltakin osin budjettiin liittyen ja lopuksi yhtä uutta asiaa haluan tuoda esiin oman näkemykseni pohjalta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva valtion talousarvio vuodelle 2000 on varsin suuri kokonaisuus ja vaatii näin ensikertalaiselta melkoista paneutumista, jotta osaa hahmottaa kokonaisuuden kannalta hallinnonaloittain tarkoituksenmukaisuuden. Totta on se, mitä on hyvin useassa puheenvuorossa tullut esille, että liian vähän on ollut aikaa yksityiskohtaiseen ennakkotutustumiseen ja budjettiriihen aikaisiin linjauksiin, miten markkojen tulee painottua ja jakautua hallinnonaloittain.

Hallituksen asettamat raamit, joiden rikkomiseen ovat antaneet tiukat klausuulit niin pääministeri kuin valtiovarainministeri, eivät ole oikein ymmärrettävät kansanedustajan roolin kannalta. Lupa annetaan käydä valiokuntakeskustelua johtuen hallituksen yksimielisestä esityksestä, jota ei saa muuttaa. Tämähän tarkoittaa sitä, että eduskunta on hallituksen arvion mukaan ajatusköyhä ja voi vain muodollisesti käydä keskustelua eikä ole hyväksyttävää tehdä minkäänlaisia taloudellisesti järkeviä ehdotuksia, koska hallituksen arvovalta saattaa järkkyä, jos talousarviota muutetaan.

Jos vaikkapa yksittäinen edustaja, kuten ed. Kallis, tekee ehdotuksen 1 prosentin suuruisen pörssiveron keräämisestä valtion tulojen lisäämiseksi, se ammutaan alas heti, kun se ei kuulu hallitusohjelmaan eikä ryhmä ole hallituskoalitiossa mukana. Kysyn vain, onko aina tapana tämä, ettei edes haluta selvittää ja keskustella hallituksen taholta tämän kaltaisista ehdotuksista.

Tulevan vuoden budjetin esittelypuheenvuorossa valtiovarainministeri Niinistö luonnehti sitä turvallisen tulevaisuuden budjetiksi. Ilmaus on mielestäni melko rohkeasti sanottu, koska luvattoman monen tuhannen ihmisen kohdalla turvallisuuden tunne on kaukana hamassa tulevaisuudessa. Ne lukemattomat kannanotot ja lehtikirjoitukset kertovat aivan toista siitä, mitä valtiovarainministeri kuvittelee turvallisuuden tunteesta.

Ed. Mikko Kuoppa kertoi varsin korutonta kertomaa tilastotietojen mukaisesti tuloerojen kasvamisesta ja köyhyyden lisääntymisestä maassa, joten ylisanojen paikka ei ole tämänkään budjetin yhteydessä eikä varmaan vielä monen seuraavankaan budjetin yhteydessä paikallaan.

On varmaan parasta olla realisti ja katsoa maata ja sen kansalaisten tilannetta reilusti ja avoimesti laseilla, joissa ei ole siivilöitä. Paljon tässä salissa on viime päivien aikana keskusteltu opiskelijoiden asumistuen yhdenmukaistamisesta, joka on tietenkin tulevaisuuden kannalta hyvä asia, mutta se ei saa aiheuttaa opiskelijoille kohtuutonta taloudellista haittaa, jota ehdotettu malli pitää sisällään. Mallin oikeudenmukaisuudesta ei voi parhaalla tahdollakaan puhua, jos se kerran tuo osalle muutaman kympin kuukaudessa ja osalta leikkaa vuositasolla useita tuhansia markkoja. Tällaiset leikkaukset saattavat aiheuttaa opiskelumahdollisuuksien kariutumisen. Väitteet pääministerin taholta, että keneltäkään ei leikata mitään, ovat täyttä puuta heinää. Jos kerran 40 000 opiskelijan kohdalla tapahtuu erisuuruisia leikkauksia, joista ei hallitusohjelmassa mainita tavuakaan, kuten on useassa puheenvuorossa näiden päivien aikana tuotu esille, ei ole perusteltua tehdä ratkaisuja, jotka aiheuttavat kehityksessä taaksepäinmenon, jossa opiskelumahdollisuudet ovat riippuvaisia vanhempien varallisuudesta ja kotipaikasta. On vaarassa syntyä tilanne, jossa opiskelusta tulee etuoikeus, joka on riippuvainen varakkaista vanhemmista.

Yhtään turvallisuuden tunnetta eivät lisää myöskään terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusaikomukset. Korotuksiin liittyen on hallitusohjelmaan viitaten esitetty, että valtio antaa kunnille korotusten kautta 350 miljoonaa markkaa. En ymmärrä tällaista antamismenettelyä, jossa sairaat pakotetaan maksamaan entistä

enemmän terveydenhuollon palveluista ja tätä kautta rahoitetaan se niin sanottu antaminen.

Samaan kategoriaan voidaan liittää myöskin lupaukset eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisesta, josta pääministerikin sitten vihdoin eilispäivänä — vai oliko se toissa päivänä — antoi lupauksen. Kuitenkin voi kysyä, koska ja kuinka paljon.

Budjettiesityksen kriittiseen tarkasteluun voidaan liittää suuri kysymysmerkki lupauksien listan kohtaan, jossa kaikille työvoimatoimistoihin työttömiksi ilmoittautuneille nuorille tarjotaan uusi mahdollisuus kiinnittyä työmarkkinoille, ennen kuin he ovat olleet kuusi kuukautta työttöminä, ja aikuisille, ennen kuin he ovat olleet 12 kuukautta työttöminä, laatimalla heille henkilökohtainen työnhakusuunnitelma. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa, se onkin sitten kysymyksen arvoinen asia. Oudolta tuntuu, että nytkö vasta työvoimahallinto aktivoituu hakemaan työtä työttömille, kun on määritelty ajalliset rajat. Mistä sitten löytyvät ne työn teettäjät, se on suuri ongelma, ja kuka rahoittaa työnhakuaktivoinnin, johon ei määrärahoja ole erikseen osoitettu? Onko rakennusala työelämään takaisin aktivoinnin kohde, jonne nuoria työttömiä pyritään kouluttamaan ja ohjaamaan, sillä alahan on, kuten tunnettua, kärsinyt ainakin pääkaupunkiseudulla ammattitaitoisen työvoiman pulasta? Tämä edellyttääkin ammatillisia valmiuksia parantavan koulutuksen lisäystä ja siihen lisää määrärahoja, jos kerran tosissaan ollaan työttömyyttä poistamassa maasta.

On hyvä asia, että on saatu erilaisin toimin työttömyyslukuja alennettua, mutta jäljellä olevat työttömät eivät työllisty ilman erityistoimia. Tällaisia erityistoimia ovat ammatillisen koulutuksen lisäksi muun muassa harjoitteluraha, työllistämistuki ja yhdistelmätuki. Määrärahoja mainittuihin tukitoimiin on leikattu kokonaistyöttömyyden aleneman perusteella huomioimatta erityisryhmien suhteellista osuutta työnhakijoista. Budjetin esitykset pahentavat tilannetta edelleenkin, sillä jo tänä vuonna niiltä työvoimatoimistoilta, jotka tekevät työtä erityisryhmien työllistämiseksi, työllistämisrahat ovat loppuneet jo nyt kesken vuoden. Tämä tuleekin huomioida talousarviossa tulevalle vuodelle paremmin, ettei työvoimatoimistoissa pääse tämän vuoden kaltaista tilannetta syntymään, jolloin aktiiviseen työhön ohjaamiseen ei ole resursseja.

Arvoisa rouva puhemies! Edellä esittämiini leikkauskohtiin löytyy kyllä rahoitus, kunhan ministereillä on halua tarkastella ehdotusta vielä uusin silmin, eikä yksi ja ainoa oikeudenmukainen ehdotus voi olla valtiovarainministeriössä ja sen virkamiesten päässä.

Valtion velka kiinnostaa tietysti meitä kaikkia, ja varmaan haluamme, että velka tulee aikanaan suurelta osin maksetuksi. Velan lyhentämisen ohjelman ei tule kuitenkaan olla liian tiukka, ja nyt ehdotetustakin voitaisiin hiukan leikata ja siirtää se vaikkapa terveydenhuollon menojen peittämiseen, ettei maksuja tarvitse korottaa.

Jos on ehdotettu maksujen korottamista ja tukien leikkauksia, silloin ei pidä esittää tuloveron alentamista. Jos veroja alennetaan, ei ainakaan suurituloisilta, joihin me kansanedustajatkin voimme itsemme rajata, kun tuloverojen alentamismahdollisuuksia tarkastellaan. Käytetään ne rahat mieluummin eläkeläisten, sotaveteraanien ja lapsiperheiden aseman parantamiseen luomalla heille ministeri Niinistön tarkoittama turvallinen tulevaisuus.

Tulevan vuoden veroratkaisut on liitetty kokonaisuudessaan tuloneuvottelujen tuloksesta riippuvaisiksi, mikä mielestäni on hatara kytkentä. Hataruusarvio johtuu julkisuudessakin olleesta eri ammattiliittojen haluttomuudesta kokonaisratkaisuun, kuten Kemianliitto, Akt, Paperi ja Elintarvike ovat antaneet ymmärtää. Ratkaisua on vaikea saada aikaan pelkästään julkisen sektorin voimin, eivätkä sitä yhtään auta oikealta laidalta tulleet tyrmäykset esimerkiksi työehtosopimusten yleissitovuuden osalta, joka on vain yksi asia neuvotteluissa.

Aina on sopimukset saatu aikaan, kunhan vain on halua ja vastuuta. Jos halutaan maltillista ratkaisua, se vaatii harkintaa ja malttia myös puheissa, jos kerran on vilpitön halu turvata yhteiskunnassamme häiriötön työmarkkinailmapiiri.

Arvoisa puhemies! Vielä pienen budjettikritiikin lisäksi yksi asiakokonaisuus hallintoalueesta, josta kukaan ei juuri ole puhunut — vai onko se koskemattomia alueita — ulkoministeriön hallinnonalalta, jolla en puutu EU-puheenjohtajuuden jo päätettyihin tuhlailuihin kokouspuitteiden rakentamisessa. Hallinnonalallehan on esitetty yli 100 miljoonan markan lisäys.

Yhdentyvässä Euroopassa ei ole perusteltua investoida ainakaan Euroopassa oleviin edustustoihin, sillä kaikki asiathan ovat alkaneet kulkea Brysselin mammuttiorganisaatioiden kautta. On perusteltua, että Pohjoismaat selvittäisivät mahdollisuudet operoida yhdessä eri maissa ja saataisiin näin kustannussäästöjä aikaan.

Budjetin selvitysosassa todetaan, että EU-puheenjohtajuuskauden jälkeen on tarpeen selvittää ulkoasiainhallinnon nykyisen edustustorakenteen tarkoituksenmukaisuus ja voimavarat suhteessa toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin sekä tiedossa oleviin toiminnallisiin haasteisiin. Hyvä, että on havaittu asiantila, mutta valtiontalouden kannalta on mielestäni selvitystyön aloittaminen käynnistettävä heti ja sen myötä toimintojen supistaminen tarkoituksenmukaisiksi.

Esimerkkinä siitä, mitä muut maat tekevät toimintojensa osalta eri maissa, Saksa lopettaa maailmalla 15—20 konsulaattia ja lähetystöä, koska nykymaailmassa EU-jäsenyyden aikana ei tarvitse ylläpitää kallista verkostoa tarpeettoman laajana. Samoin Ruotsi on virtaviivaistamassa toimintoja vähentämällä konsulaatteja ja hoitamalla toimintoja lähetystöjen ja kunniakonsuleiden yhteistyöllä. Maailma muuttuu, ja sen mukana kansanedustuslaitoksenkin tulee tarkastella näitä toimintoja ja uudelleenorganisointeja, joilla kohennetaan valtiontalouden tilaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä budjetista eräitä kohtia, jotka haluaisin huomioitavan jatkotyöskentelyssä huolimatta rautaisista raameista.

Ed. Ylä-Mononen: Arvoisa rouva puhemies! Tässä vaiheessa puhemaratonia tai budjettiseminaaria, voisiko näin sanoa, alkaa olla jo hyvin seesteinen tunnelma tässä salissa. Puheenvuorot kuluneen neljän päivän aikana ovat olleet hyvin painokkaita ja myös hallituspuolueiden edustajien puheet ovat paikoin muistuttaneet varsin paljon opposition sanomaa. Se, mitä nyt käsiteltävä esitys sisältää, antaa toisille ja tekee kipeää toisille. Palaan oikeastaan viimeöiseen keskusteluun. Täällä oli hyvin mielenkiintoista aamuyöllä.

Ed. Tulonen kokoomuksesta arvioi hyvin tarkasti meneillään olevaa huonoa suuntaa koskien päihteiden lisääntynyttä käyttöä. Hän peräsi hoitopaikkoja valistuksen lisäksi. Näin pitääkin tehdä. Toivottavasti kokoomuksen edustajan kanta aiheuttaa myös panostusta asiaan. Tosin hoitopaikka ei takaa kuin mahdollisuuden pelastua elämälle. Valitettavasti vieroitushoidon jälkeinen elämä on useimmiten sitä samaa kuin ennen hoitoakin.

Edelleen viime yönä ed. Kummola kokoomuksen riveistä sanoi painokkaasti, että valtiontalouden velan lyhennys on hallituksen tärkein tehtävä. Kovin on kapea näkemys. Pääministeri Lipponen sentään muisti mainita työttömyyden hoitamisen tehtävistä tärkeimmäksi.

Edelleen ed. Kummola peräänkuulutti rahoja lisää nuorisotyöhön ja erityisesti nuorten liikuntaan. Juuri aiemmin hän oli sitonut oman kantansa siitä, mikä hänelle itselleen oli tärkeintä, eli velan lyhennys. Ristiriitaisia ajatuksia, mutta budjetin loppusumma ja velan lyhennyksen määrä muistaakseni perustuivat siihen, että se oli ministeri Niinistön mukaan sellainen mukava luku. Toivottavasti takana on muitakin perusteita, miksi lyhennys on juuri puoli tusinaa miljardia tasan.

Mielenkiintoista sekamelskaa on ollut keskustelu opiskelijoiden asumistuen osalta. Muun muassa ed. Tiura viime yönä, edelleen kokoomuksesta, sanoi maanalaisen armeijan turvin etsivänsä rahat, jottei leikattaisi etuuksia. Mielenkiintoinen suunnanmuutos parin viime viikon aikana. Käsittääkseni ed. Tiura kokoomuksesta ei ole ollenkaan suhtautunut näin myönteisesti kyseiseen asiaan. Itse kyllä kysyn, miksi ihmeessä emme voisi tavoitella yhtä ja ainutta järjestelmää asumistukea ajatellen koskien kaikkia ja yhtäläisesti. Pääsisimme paljosta puuhastelusta.

Keskeistä budjettikirjassa näyttää olevan ajatus keskittämisestä. Yleisperusteluissa jopa toivotaan liikkuvuuden edelleen lisääntyvän ja sen olevan jopa kasvun edellytys. Tarkoitetaanko tällä muuttoliikettä sellaisenaan, se jää kysyttäväksi.

Keskustan vaihtoehdot alueiden kehittämiseksi perustuvat vahvasti paikallisen osaamisen varaan, omien vahvuuksien hyväksikäyttämiseen, ja keskustalaisena en yksinkertaisesti ymmärrä, miksi osaaminen pienellä paikkakunnalla ei ole hallituksen silmissä yhtä arvokasta kuin kasvukeskuksissa.

Palaapa mieleeni myös muutaman kuukauden takaa pääministeri Lipposen haastattelu Kuntalehdessä otsikolla "Nyt on kuntatalouden vuoro". Ja totisesti taas on ollutkin ja siinä samassa kielteisessä sävyssä kuin ennenkin. Kuntasopimuksesta ei voida puhua. Harkinnanvaraisiin avustuksiin nojataan ja samalla tiedetään, että ne eivät ketään pelasta. On ollut myös kovaa puhetta valtiovarainministerin suulla talousvaikeuksissa olevien kuntien olemassaolon oikeudesta, ja jos oikein ymmärsin, oli ministeri Niinistön näkemys selvä. Hän sanoi sellaisen kunnan olemassaolon oikeuden yksinkertaisesti loppuneen, jos erehtyy kahdesti hakemaan harkinnanvaraista avustusta. Onko tavoitteena ajaakin kunnat ti-

lanteeseen, jossa on pakko ajautua avustuksen hakuun ja sitä tietä pakkotoimiin? Tietysti voisi kysyä, montako kuntaa hallitus haluaa meillä olevan Suomessa, ja kenties perään voisi kysyä, montako maakuntaa.

Seutukuntayhteistyötä tulee kehittää ja löytää järjellisiä yhteistyömuotoja. Parhaiten yhteistyö sujuu, kun asiat otetaan itse kunnissa työn alle. Rahaa on eri hankkeisiin kohtuullisesti, mutta käytännön tasolla rahaa palaa hukkaan eri tahojen huonosta synkronoinnista johtuen. Erityisesti on tullut esiin, etteivät kaikki tahot sitoudu seutustrategiaan. Esimerkiksi työvoimahallinto voi osaltaan jarruttaa hanketyötä vetämällä omaa linjaansa, noudattamatta sitä, mitä yhteisesti on tarkoitettu työllisyyttä kohentavan projektin suunnitteluvaiheessa.

Uusista ja suurista asioista tässä kirjasessa tupsahtaa nyt kaikille eteen esiopetus kunnille pakolliseksi ja lapsille vapaaehtoiseksi, ja rahoituskin on vielä epäselvä. Esiopetus tuntuu vieneen myös kaikilta muilta momenteilta tilan kehittämiseen. Esimerkiksi taiteen ja musiikin opetukseen ei tunnu uutta laajuutta löytyvän. Kuitenkin taiteen ja musiikin opetus on vähintään yhtä tärkeää kuin kaikki muukin, jos yritämme saada niin sanottua sisältöä esimerkiksi tietotekniikkaan. Sisällön tuotannossa Suomella on hurja kiinniottaminen johtaviin maihin nähden.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelma on niin pyöreä, että jos siinä sanotaan panostettavan lastenpsykiatriaan, niin se tarkoittaa ilmeisesti vain selvittämistä. Ongelmakohtia, joihin voisi puuttua heti, jos olisi tahtoa, on monia. Alaikäisten pakkohoito puhuttaa. Tässä asiassa ei puhe eikä hurskastelu auta. Jos ei ole päihdeongelmaiselle alaikäiselle paikkaa eikä auttavaa hoitoa, ei ole pakkohoidon oikeutustakaan. Kaikkein vaikeimmille lapsille lastenpsykiatrian kentässä tarvitaan oma yksikkönsä hoidon ja lasten oman turvallisuuden takaamiseksi. Toivottavasti asianomainen ministeri kiirehtii tätä valmistelua.

Pirkanmaalla lastenpsykiatria on erittäin korkeatasoista, mutta tilat uupuvat. Seinät eivät ketään paranna, mutta seinät ja katto täällä Pohjolassa tarvitaan. Pirkanmaan lastenpsykiatrian tilakysymys ei ole hallitukselta saanut kuin enintään sympatiaa osakseen, ja kirjallisella kysymyksellä olenkin lähestynyt ministeriä kysyen, aikooko hallitus panostaa kyseiseen tilaongelmaan vai ei.

Työttömyys on yhä polttava pulma, ja EU-maiden vertailussa Suomi on valitettavasti yhä siellä huonommassa kastissa. Siis aihetta ylenmääräiseen tyytyväisyyteen ei meillä kenelläkään eikä erityisesti hallituksella ole. Työttömyys on sitä rakenteellista, ja vaaditaan erityistoimenpiteitä, jotta tietyt henkilöt työllistyisivät, ja totta kai kysytään valmiutta ottaa uusia keinoja käyttöön.

Tässä asiassa keskusta haluaa olla vauhdittamassa eteenpäin muutoksia, jotka auttavat työllistymään. Kaikki pyörii tällä hetkellä vain sen 500 päivän säännön ympärillä, ja nyt totisesti tarvitaan muutakin kuin almanakkaa päivien laskemiseksi. Tarvitaan niitä erityistoimenpiteitä. Voisi oikeastaan kysyä, miten ihmeessä työministeri suurena viisautena puhuu työvoimakapeikoista ja erityistoimenpiteistä. Tuntuu, että kaikki muut ihmiset paitsi poliitikot ovat tämän tienneet jo kautta aikain, ja pelkkä puhe ei auta.

Valtion velka ja sen takaisinmaksu ovat budjettiesityksen pääteema. Hallitusrintama puolustaa linjaansa sillä, että ei voi omille lapsilleen jättää tällaista velkaa maksettavaksi. Arvoisa puhemies! Lapsemme maksavat nytkin, vuonna 2000, hintaa arvovalinnoista, joita budjettiin sisältyy. Kehitys kehittyy ja tällä esityksellä kehitys keskittyy. Toivottavasti lopputulos tämän asian käsittelyssä on parempi kuin nyt edessämme oleva budjettiesitys.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Valtion talousarvioehdotuksen päätavoitteet ovat talouden yleisen vakauden ylläpito, työllisyystilanteen parantaminen ja tuotantorakenteen monipuolistaminen. Talousarvioesityksessä elinkeinopolitiikan painopisteet ovat tutkimuksessa ja kehityksessä ja kehittämisessä, pk-yritystoiminnan lisäämisessä, palvelusektorin kehittämisessä, kilpailun edistämisessä, julkisen erityisrahoituksen kehittämisessä, yritysten kansainvälistymisen edistämisessä sekä energian saatavuuden turvaamisessa kansainvälisesti kilpailukykyiseen hintaan. Budjettiesitys ei tällä kertaa sisällä veroratkaisuja, vaan työmarkkinajärjestöjen tulopoliittisella kokonaisratkaisulla lyödään lukkoon ensi vuoden verot.

Ellei matalaa inflaatiokehitystä tukevaa maltillista palkkaratkaisua voida saada aikaan, seurauksena on työpaikkojen syntymisen hidastuminen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentamisen vaikeutuminen. Mielestäni tulopoliittisella kierroksella tulisi laventaa yrityskohtaisen sopimuksen mahdollisuuksia. Tuposta on kuitenkin pidettävä kiinni ja sillä tavalla, että yleissitovuutta koskevan sääntelyn muuttaminen erillään on mahdotonta.

Vaikka työpaikkojen määrä on talouskasvun myötä lisääntynyt, on työttömyysaste mielestäni edelleenkin liian korkea. Suomen työllisyys- ja taloustilannetta ei voida parantaa ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä. Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä pidän arvonlisäverotuksen alentamista työvaltaisilta aloilta. Kun arvonlisäveroa lasketaan, hyödykkeen hinta laskee. Tämä puolestaan nostaa hyödykkeen kysyntää ja johtaa tuotannon kasvuun. Tuotannon kasvusta seuraa työllisyyden paraneminen.

Verotuksesta päätettäessä palvelujen kehittäminen kuitenkin usein unohdetaan. Arvonlisäverotuksessa voitaisiin ottaa käyttöön pienyrityksille asteittain aleneva perusvähennys. Vähennystä voitaisiin pienentää asteittain yrityksen arvonlisäverojen määrän kasvaessa. Tällöin perusvähennystä ei enää myönnettäisi, kun maksettavat arvonlisäverot ylittävät perusvähennyksen määrän. Erityisesti pienemmissä yrityksissä perusvähennys lieventäisi arvonlisäverolisän rasitusta. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos on laskenut, että toimialoittain porrastetun arvonlisäverokannan työllistämisvaikutus olisi 5 500 uutta työpaikkaa 2,9 miljardin markan arvonlisäverotuksen alennuksella.

Yrittäjyydelle on erittäin tärkeää, että yrittäjiä löytyy maastamme. Viime vuonna 13 000 menestyvää yritystä lopetti yritystoiminnan Suomesta. Tämä on tällä vuosisadalla ensimmäisen kerran tapahtunut tässä valtakunnassa. Yritykset katsovat, että liiketaloudellisesti ei ole mahdollista jatkaa yritystoimintaa. Pk-yritykset perustavat toimintansa yleensä pääasiallisesti paikallisiin tai alueellisiin markkinoihin, minkä johdosta ne ovat tärkeitä työllistäjiä omilla alueillaan. Pk-yritysten kehittämispolitiikalla onkin pyrittävä alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja elinkeino-olojen, erityisesti tuotannon keskittämiseen sekä pk-yritysten yleisten toimintapuitteitten parantamiseen.

Pienten yritysten näkökulmasta toimintaympäristö on usein turhan monimutkainen ja edellyttää erityisasiantuntemusta. Työnantajamaksubyrokratiaa onkin kevennettävä. Keventämisen kohteina tulee olla kaikkien työnantajan ominaisuudessa maksettavien sosiaalivakuutusten, ennakkopidätysten ja yritysten tuloverojen sekä arvonlisäverotuksen. Mielestäni byrokratian keventämistä koskeva valmistelu tulee aloittaa pikaisesti siten, että muutosten toteuttaminen voidaan aloittaa jo heti ensi vuoden aikana. Onhan työn verotuksen, erityisesti työn sivukulujen keventäminen nykyisen hallitusohjelman keskeisin tavoite. Tehokkaana keinona tähän on työnantajien kansaneläkevakuutusmaksun ensimmäisen maksuluokan puolittaminen. Tämä tukee erityisesti matalapalkka-alojen työllisyyttä.

Lisäksi pääomaverotus pienyrityksissä tulisi saattaa valinnaiseksi ansiotuloverotuksen kanssa alle 100 000 markan tulojen osalta. Alun perin ajatuksena oli verottamalla osa yritystulosta pääomatulona palkita yrittäjää siitä riskistä, jonka hän ottaa käydessään yrittäjäksi. Kaavamainen jako ansio- ja pääomatuloihin kuitenkin usein johtaa siihen, että yrittäjää, jonka tulo verotetaan pääomatulona, verotetaankin ankarammin kuin jos tulo olisi verotettu pelkästään ansiotulona. Tällä hetkellä noin 100 000 markan tuloilla on sama veroaste niin pääomaverotuksessa kuin ansiotuloverotuksessakin. Tätä alemmilla tulotasoilla on yrittäjälle edullisempaa saada tulonsa kokonaan ansiotulona.

Pienituloisilla verovelvollisilla ei kuitenkaan ole oikeutta kieltäytyä pääomatuloverotuksesta. Jotta verotus vaikuttaisi myös vähäisemmillä tuloilla kannustavasti investointeihin ja työllistämiseen, tulisi yrittäjälle antaa mahdollisuus valita pääomaverotuksen sijasta ansiotuloverotus. Pääomaverotusuudistuksessa otettaisiin lakiin säännös pitkäaikaisten velkojen puolittamisesta. Kyseinen huojennus vahvistaisi yrityksen nettovarallisuutta. Pitkäaikaisten velkojen puolittaminen tulisikin säätää pysyväksi pienyrityksissä, jotta niiden kyky investoida ja työllistää säilyisi edelleen.

Rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla nostavat erityisesti pk-yritysten kehittämisessä entistä tärkeämmiksi kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU-rahoituksen hyödyntämisen. Innovaatioiden kehittämisestä tulee tulla päivittäinen tapa, jolla parannetaan niin tuotannollista kuin kaupallista hyödynnettävyyttä. Uuden teknologian ja tiedon levittämiseen sekä käytäntö- ja kehittämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota pk-yrityksissä.

Tutkimuksen ja koulutuksen lisäksi talousarvioesityksessä on aivan oikein panostettu tuotteistamiseen, tuotteiden kaupallistamiseen sekä yritysten kansainvälistämiseen. Tutkimus- ja kehitysrahoja suunnataan myös palvelualoille. Se on mielestäni aivan oikein.

Energiapolitiikalla tulee luoda talouspolitiikan tueksi sellaiset olosuhteet, joilla turvataan energian saatavuus ja sen kilpailukykyinen hinta. Syntyvien ympäristöpäästöjen tulee täyttää kansainväliset sitoumukset.

Pidän tärkeänä saattaa loppuun valmistelussa olevat esitykset työsopimuslain uudistamisesta sekä pienyhtiöitä koskevien osakeyhtiölain säännösten uudistamisesta unohtamatta tarpeellista hallituksen esitystä lainmuutoksiksi, jotka ovat tarpeen yrittäjien työttömyysturvassa olevien ongelmien korjaamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen on vastattava yhä paremmin työelämän tarpeita ja nopeita muutoksia. Työttömille järjestettävällä koulutuksella tulee olla päämääränä työn saanti eikä pelkästään ajankulu tai mielialan ylläpito. Tämä asettaa oman haasteensa koulutuksen järjestäjille. Koulutuksella täytyy olla valmiudet seurata kehitystä, ja sen on kyettävä nopeammin vastaamaan työelämän tarpeisiin ja muutoksiin. Panostus tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen auttaa huomattavasti elinkeinorakenteen monipuolistumista ja kansainvälisiin haasteisiin vastaamista.

Uudet työpaikat ovat syntyneet yhä useammin tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen, siirtämiseen ja hyödyntämiseen liittyvissä tehtävissä. Koulutuksen tulisi luoda paremmat edellytykset kansainväliseen koulutukseen myös maamme rajojen ulkopuolella ja kielitaidon vankempaan kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Valtion talousarvioesityksessä esitetyt päätavoitteet, talouden yleisen vakauden ylläpito, työllisyystilanteen parantaminen ja valtion velkaantumisen kääntäminen laskuun, on jo kuluneena vuonna aika hyvin saavutettu. Tällä uralla meidän on hyvä jatkaa.

Ed. Kurvinen: Arvoisa rouva puhemies! Melkein vuosikymmen on kulunut siitä, kun eduskunnalle edellisen kerran esiteltiin ylijäämäinen valtion talousarvioesitys. Pitkäjänteisellä kasvupolitiikalla ja julkisten menojen säästöillä on päästy tilanteeseen, että valtio pystyy lyhentämään ensi vuonna velkataakkaansa 6 miljardilla markalla.

Mihinkään menneiden aikojen rahanjakopolitiikkaan ei kuitenkaan ole aihetta, sillä vielä ensi vuoden jälkeen velkaa on reilut 400 miljardia markkaa, jonka takaisinmaksu tällä vauhdilla kestää lähes 70 vuotta. Yksistään valtionvelan korkojen maksuun käytetään ensi vuonna yhtä paljon rahaa kuin koko opetusministeriön hallinnonalan menoihin. Toivottavasti lyhennystahtia voidaan nopeuttaa tulevina vuosina etenkin, kun korkokulut pienentävät jokaisen lyhennyksen jälkeen menoja ja rahaa jää enemmän varsinaiseen toimintaan.

Nyt käsiteltävänä olevaa talousarvioesitystä voidaan aiheesta nimittää turvallisen tulevaisuuden budjetiksi. Hallitus on ottanut vakavasti eduskuntavaalien aikaan kansalaisten esille nostaman turvallisuuden parantamisen vaatimukset. Tämä näkyy selvimmin poliisi- ja puolustusmäärärahojen lisäyksenä. Poliisin toimintamenot lisääntyvät tulevana vuonna lähes 100 miljoonalla markalla viime vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Tämä toivottavasti näkyy käytännön kenttätyössä ihmisten turvallisuudentunteen lisääntymisenä kaduilla ja rikosten vähentymisenä.

Turvallisuutta parannetaan myös Puolustusvoimien osalta lisäämällä kertausharjoitusten määrää asteittain laman edeltävälle tasolle.

Turvallinen tulevaisuus luodaan jo lapsena. Hallitus esittääkin, että kaikille 6-vuotiaille taataan mahdollisuus maksuttomaan esiopetukseen ensi vuoden elokuun alusta.

Tulevaisuuteen panostamista on myös koulutus- ja tutkimusmäärärahojen pitäminen korkealla tasolla ja niiden suuntaaminen kasvualoille ja -alueille.

Koulutusjärjestelmämme on pystyttävä entistä nopeampaan reagointiherkkyyteen ja joustavuuteen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusvoimavarat tulee turvata myös tulevaisuudessa.

Erityisesti on kyettävä kaikilla koulutusasteilla vastaamaan määrä- ja laatutarpeisiin. Näillä panostuksilla ollaan luomassa turvallista ja menestyksellistä tietoyhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Valtionvelan lyhentämisen ohella toinen tärkeä asia hallitukselle on yhä edelleen työttömyyden vähentäminen. Uusia työpaikkoja on syntynyt, mutta samalla työmarkkinoille on tullut runsaasti lisää työntekijöitä. Tämä on syynä siihen, että työttömyys ei ole laskenut samassa suhteessa kuin uusia työpaikkoja on tullut.

Hallituksen tavoitteena on nostaa työllisyysaste 70 prosenttiin. Tavoite on haasteellinen, mutta realistinen. Huomattakoon, että Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelmassa puhutaan työttömyysasteen sijasta työllisyysasteesta. Vastaavasti on syytä siirtää panostusten painopistettä työttömyyden hoidosta työllisyyden edistämiseen.

Työllisyyttä edistetään parhaiten terveellä talouspolitiikalla. Valtion on luotava sellaiset olosuhteet, että yrittäjällä on mahdollisuus ottaa ihmisiä töihin. Tämä edellyttää paneutumista ongelmiin konkreettisella tasolla eikä vain ohjelmissa.

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu yrittäjyyshanke, jonka tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti poistaa esteitä yritystoiminnalta ja kannustaa hallinnon eri aloja uusien yritysten perustamista edistäviin toimenpiteisiin. Hankkeen tarkoitus on selvittää muun muassa edellytyksiä eri alojen yritysten tasapainoiselle kohtelulle verojen, maksujen ja yritystukien kannalta. Yrittäjien sukupolvenvaihdosongelmat tulisi selvittää samassa yhteydessä. Tätä hallitusohjelmassa olevaa kirjausta on syytä ryhtyä pikaisesti toteuttamaan. Hallituksen periaatepäätöksen linjauksen mukaisesti lainvalmistelijoiden ohjeet tulee uudistaa siten, että pienyrittäjän näkökulma tulee kaikessa lain valmistelussa selvästi esille.

Maailma muuttuu kiihtyvällä vauhdilla ympärillämme, niin myös työelämä. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että myös työelämää uudistetaan ja joustavoitetaan. Puheet työelämän jäykistämisestä eivät ole tästä maailmasta. Vaatimus yleissitovuuden laajentamisesta merkitsee harvainvallan lisääntymistä työelämässä, koska silloin entistä pienempi vähemmistö voisi muodostaa niin sanotun kattavimman työehtosopimuksen ja siten vaikuttaa yleissitovuudella työehtosopimuksen määräyksin enemmistön työehtoihin. Nämä asiat kuuluvat eduskunnan lainsäädäntötehtäviin, eikä niitä saa eikä niitä voi siirtää muihin pöytiin.

Muistettakoon tässäkin yhteydessä, että pk-yrityksille ei ole vieläkään varattu paikkaa tupopöydästä, vaan pk-yrityksille työehtosopimukset tuodaan valmiina määräyksinä, joiden sisältöön he eivät ole voineet mitenkään vaikuttaa. Nykyisellään yrittäjä joutuu sitoutumaan sopimukseen, jonka toiset ovat laatineet ja sopineet hänen puolestaan.

Arvoisa puhemies! Parhaillaan käynnissä oleva massamuutto on mittava haaste hallitukselle ja kunnille. Ihmisellä on toki oikeus valita asuinpaikkansa, mutta tähän liittyen hänellä tulisi olla myös mahdollisuus valitsemallaan asuinpaikalla tehdä työtä ja saada riittävät peruspalvelut itselleen ja perheelleen. Kukaan ei saa syrjäytyä sen vuoksi, mistä päin Suomea on itselleen kodin löytänyt tai perustanut.

Muuttoliikkeessä ei voida varmasti puhua voittajista, koska kasvukeskuksilla on muuttoliikkeen seurauksena ongelmia tarjota kaikille tulijoille tarpeeksi asuntoja ja peruspalveluja, kun taas muuttotappiokunnissa kärsitään ja taistellaan, jotta pystytään jatkossa tarjoamaan yhä vähenevälle veronmaksajakunnalle peruspalvelut. Kokoomuksen aluepolitiikka korostaakin maan tasapainoisen kehittämisen, oikeudenmukaisuuden, kokonaisvaltaisuuden sekä omatoimisuuden merkitystä.

Yritysten keskittäminen kasvukeskuksiin kiistatta aiheuttaa muuttoliikettä, mutta kääntäen massamuutto aiheuttaa myös niiden yritysten toiminnan vaikeutumista, jotka pyrkivät toimimaan kasvukeskusten ulkopuolella. Yrityksiä on vaikea perustaa alueille, joista on voimakas muuttoliike muualle Suomeen. Harvaanasutuilla alueilla toimivien yritysten on ongelmallista löytää asiansa osaavaa työvoimaa, samoin on yrittäjän vaikea perustaa palvelualan yritystä alueelle, mistä ei löydy tarpeeksi ostovoimaa. Aluepolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee olla maan kaikkien osien tasapainoinen alueellinen kehittäminen, kuten ryhmäjohtaja ed. Ben Zyskowicz kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa totesi.

Esimerkkinä eri alueiden tasapainoisesta kehittämisestä on laki kuljetusten alueellisesta tukemisesta. Nykyisessä muodossa laki mahdollistaa kaukana markkinoilta toimivien yritysten tuotteiden kilpailukykyisen markkinoille pääsyn. Pitkien matkojen maassa kuljetustuki on tarjonnut pk-yrityksille mahdollisuuden harjoittaa toimintaansa myös kaukana markkina-alueesta tasoittaen hiukan etäisyyksien aiheuttamaa kilpailukyvyn heikkenemistä.

Vuoden 1998 aikana kuljetustukea sai 403 pk-yritystä hyvin eri aloilta yhteensä 16, 2 miljoonan markan edestä, mikä tekee noin 40 000 markkaa yritystä kohti. Tuki perustuu siihen, että se maksetaan kuljetussuoritteesta kohdistuen suoraan syntyneisiin kustannuksiin. Ruotsissa vastaava kuljetustuki on Suomeen verrattuna 15-kertainen. Ruotsalainen yritys voi saada tukea myös maan rajojen ulkopuolelle suuntautuviin kuljetuksiin Pohjoiskalotin alueella. Toivon, että hallitus antaa pikaisesti eduskunnalle lakiesityksen kuljetustuen jatkamisesta ja tarvittava määräraha varataan ensi vuoden talousarvioon.

Arvoisa puhemies! Arvokeskustelua on peräänkuulutettu Suomessa eri yhteyksissä viime vuosina. Valtiovarainministeri Sauli Niinistö totesi tiistaina budjetin lähetekeskustelun aluksi kuultujen ryhmäpuheenvuorojen jälkeen, etteivät ryhmäpuheenvuorot tarjonneet uusia linjatai arvovalintoja. Valtiovarainministerin ehdotus, että eduskunta kävisi jo keväällä ennen kehysneuvotteluja keskustelun talousarvion linjauksista, on erinomainen esitys. Tämä toisi eduskunnalle mahdollisuuden linjata suuntaa ja

evästää hallitusta myös ministeriöiden välisissä painotuksissa. Toivon, että löydettäisiin sopiva menettely, jolla eduskunnalle jo ensi keväänä tarjoutuisi tilaisuus käydä tällainen linja- ja arvokeskustelu. Tämä keskustelu ei saisi kuitenkaan poistaa kansanedustajien valmiutta ottaa kantaa ja tarvittaessa muuttaa hallituksen varsinaista talousarvioesitystä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys valtion ensi vuoden talousarvioksi antaa selkeän suunnan kansakuntamme taloudenpidolle lähdettäessä uudelle vuosituhannelle. Talousarvio luo kansalaisille hyvän perustan suunnitella omaa talouttaan ja tulevaisuuttaan pitkäjänteisesti.

Ed. Lax: Fru talman! Jag skall i det här sammanhanget begränsa mig till två saker som jag själv upplever som både principiellt och praktiskt viktiga.

Diskussionen, t.ex. när det gäller hälsovården, men också många andra former av produktion av samhällstjänster har nästan enbart gällt frågan om resurserna skall räcka till, om pengarna skall förslå. Det är förståeligt, men det är en olovligt smal infallsvinkel på problemet. Jag försökte själv redan innan jag var riksdagsman väcka debatt i samhället om möjligheterna att skapa fungerande styrsystem och en fungerande ledarskapskultur inom den offentliga sektorn. Jag försökte också göra det i början av min tid i riksdagen, tyvärr med mycket måttlig framgång. Jag hoppas tiden är mogen nu.

Den andra frågan som jag tänkte gå in på har också att göra med det som föregående talare var inne på, en värdediskussion, en fråga om möjligheten att justera prioriteringsområdena för statens, samhällets insatser, en omprioritering. Den frågan skall jag närmast närma mig i egenskap av ordförande för lagutskottet.

Arvoisa rouva puhemies! Rajoitun puheenvuorossani oikeastaan vain kahteen kysymykseen. Edellisissäkin puheenvuoroissa on peräänkuulutettu arvokeskustelua ja tällaiseenkin keskusteluun liittyen on haluttu keskustella valtion toimien uudelleensuuntaamisesta ja rahankäytön painopistealueiden tarkistamisesta.

Ensin julkisten palvelujen osalta muutama näkökohta.

Esimerkiksi tässä keskustelussa, kun on ollut puhetta terveydenhuollosta, arvon kollegojen ja ministereiden päällimmäisenä huolena on ollut se, riittävätkö resurssit. Tämä on ollut miltei ainoa tapa lähestyä kysymystä. Se on ymmärrettävää, mutta luvattoman yksipuolista.

Pari kolme viikkoa sitten teknillisen korkeakoulun tuotantotalouden professori Paul Lillrank kirjoitti kolumnin Talouselämä-lehdessä. Otsikkona oli "Politiikan kustannukset". Hän halusi juuri avartaa näkökulmaa tältä osin. Ensin hän toteaa muun muassa Ruotsiin vedoten, että erinäiset selvitykset osoittavat, että yksityisesti ja julkisesti tuotettujen palvelujen kustannusten välillä on huomattavia eroja. Hän mainitsee 20 prosenttia. Siinä yhteydessä hän nimenomaan arvostelee sitä lähtökohtaa tai sitä jollakin lailla pinttynyttä mielikuvaa, ettei julkisten palvelujen laatua ja tuottavuutta julkisella sektorilla voitaisi parantaa kustannuksia välttämättä nostamatta. Hän sanookin: "Vaikka lääkäreiden suorittamat kliiniset interventiot ovatkin huippuhyviä ja opettajat ovat pedagogisesti päteviä, merkittävä osa julkisista palveluista tuotetaan hirvittävän huonoilla ohjausjärjestelmillä." Suomen oloihin viitaten hän toteaa, että eräs tutkimus osoittaa, että jos leikkaussalien tarvitsema verenhankinta hoidettaisiin samalla tehokkuudella kuin yksityisen vähittäiskaupan tuoretuotteiden logistiikka, pelkästään kuljetuskustannuksissa voitaisiin säästää 100 000 markkaa per leikkausosasto per vuosi.

Tämän suuntaisia esimerkkejä voidaan löytää monta, myös toisen suuntaisia. Sitä ei pidä tässä kiistää. Mutta olennaista on, että todella poliittiset päättäjät kiinnittäisivät tähän asiaan huomiota. Itse törmäsin kesällä mielestäni hirvittävään esimerkkiin, joka pelkästään sinänsä osoittaa, että johtamisjärjestelmissä on varsin vakavia puutteita.

Eräs tuntemani raskaana oleva nainen kävi Jorvin sairaalassa. Sairaalan oma lääkäri totesi, että synnytys on käynnistettävä aivan lähipäivinä, ettei tämän naisen terveydentila vaarannu. Hän lähti sitten jonottamaan, kolme päivää istui siellä sairaalassa jonossa ennen kuin tärppäsi. Kaikkein kauheinta oli se, että oliko se ensimmäisenä vai toisena päivänä, kun iltapäivällä tulee hoitaja paikalle, hölmistyy ja sanoo, etteikö teille jo aamulla kerrottu, ettei tänään voida tehdä. Ei tällainen vetele! Tämä ei ole rahasta kiinni. Se on mahdottomista johtamisjärjestelmistä kiinni.

Minä väitän, että tätä järjestelmää eivät lääkärit tai hoitohenkilökunta pysty sisältä päin murtamaan eikä korjaamaan. Tämä on ainoastaan poliitikkojen vallassa. Jos he suhtautuvat tähän lepsusti taikka jos he eivät ymmärrä tätä ongel-

mana, se käy kyllä kalliiksi. Tällaisia esimerkkejä me tunnemme kaikki. Ne tietävät myös sitä, että nämä huonot johtamisjärjestelmät ovat maksaneet ja maksavat miljardeja ja jälleen miljardeja markkoja. Tähän pitää kiinnittää huomiota.

Itse yritin sitä jo ennen kuin minut valittiin eduskuntaan. Siviilikokemusteni perusteella olin varsin monessa yhteydessä törmännyt tähän ja nähnyt mahdollisuuksia puuttua siihen. Yritin myös virittää keskustelua eduskuntatoimeni alkuvaiheessa valitettavan huonolla menestyksellä. Minä toivon, että aika nyt on otollinen ja meidän hallituksemme ymmärtää toden teolla tarttua asiaan.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, liittyy toimeeni lähinnä lakivaliokunnan puheenjohtajana. Se koskee oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Haluaisin tähän vähän suhteellisuutta ja perspektiiviä luoda.

Suomalaisen yhteiskunnan jälleenrakentaminen sotien jälkeen on ollut mahtava urakka. On selvää, että infrastruktuuriin, koulutukseen, sosiaaliturvaan ja kaikkeen tähän on kiinnitetty ensisijaisesti huomiota. On myös voitava tunnustaa, että vuosikymmenien aikana oikeusjärjestelmän ja oikeuslaitoksen kehittäminen jäi tämän muun rakennustyön jalkoihin. Kaksi tekijää herättivät meidät asiantilan toivon mukaan tajuamaan, mutta ilmeisesti ei vielä toimimaan. Lama konkursseineen ja ennennäkemättömine työttömyyslukuineen osoitti, että tavallisen kansalaisen arkielämän kannalta hyvin toimiva oikeuslaitos myös on tärkeä puhumattakaan elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien kannalta.

Toinen asia, joka pakostakin herätti suomalaisen yhteiskunnan muutostarpeeseen, oli Suomen liittyminen Euroopan neuvostoon ja se, että vuonna 1990 meillä tuli voimaan Euroopan ihmisoikeussopimus, joka velvoittaa meidän viranomaisiamme, tuomioistuimiamme, jopa silloin, kun Suomen laki säätää toisin kuin ihmisoikeussopimuksessa määrätään.

Laman kourissa ja jälkihoitotilanteessa on meidän maassamme toteutettu muutamassa vuodessa oikeuslaitostamme koskevia varsin syvällekäypiä uudistuksia, jotka itse asiassa olisivat edellyttäneet ainakin toistakymmentä vuotta aikaa, parempaa valmistelua ja myös varmasti resurssien kohdentamista vähän eri lailla. Mainitsen vain muutaman esimerkin tästä jäävuoren huipusta.

Tunnemme kaikki velkajärjestelyt, joita on jouduttu aika vaillinaisten neuvontavalmiuksien vallitessa toteuttamaan. Korkeat oikeudenkäyntikulut puhuttavat tavan takaa kansanedustajia. Tiedämme, että syyteharkinnassa olevien juttujen määrä kasvaa kasvamistaan, ja tiedämme myös, että ainakin joissakin suurissa tuomioistuimissa uhkaa varsin paha ruuhkautuminen. Sääliksi käy tuomarikuntaamme ja syyttäjiämme.

Totean vain, että järjestelmällistä tuomarin koulutusta maassamme ei vieläkään ole olemassa toisin kuin yleensä muualla Länsi-Euroopassa. Aika lailla kylmiltään myös syyttäjämme ovat joutuneet uuteen prosessijärjestelmään, joka heiltä edellyttää monen näköisiä uusia valmiuksia ja taitoja. Läntisessä naapurimaassamme samanlaista kuormaa vetää suurin piirtein kaksinkertainen joukko verrattuna meidän syyttäjäkuntaamme.

Oikeuslaitoksen piirissä toimivien järjestelmällinen kouluttaminen, sen varmistaminen, että myös keskituloiset rikkaiden ja vähävaraisten ohella voisivat turvautua tuomioistuinmenettelyyn oikeuksiensa toteuttamiseksi, nuorten ja ehdollisessa vapaudessa olevien tuomittujen valvonnan varmistaminen, mainitakseni vain muutaman esimerkin, ovat keskeisiä ongelmia, ja nämä voitaisiin huomattavasti paremmin hoitaa ja korjata näitä asioita jo muutaman sadan miljoonan markan määrärahan varassa. Silloin puhumme vuosikymmenien jälkeenjääneisyydestä. Silloin meidän täytyy verrata asioita myös niihin suuriin panostuksiin, joita on tehty ei vain sosiaalisektoriin vaan myös yhteiskunnan aineelliseen infrastruktuuriin.

Täällä kyllä tiemäärärahat ja muut puhuttavat, ja ne ovat yleensä aivan eri suuruusluokkaa. Samoin oli lamavuosien useita kymmeniä miljardeja olevat säästöluvut ja muut. Puhumme siis aika lailla vaatimattomista summista, jotka kuitenkin edustavat valtiovallan aivan perimmäisiä tehtäviä, joita ei voi yksityistää, ei voi siirtää kenellekään muualle.

Nyt olisi vihdoin aika tunnustaa, että on oikeuslaitoksen vuoro. Erinomaisen ikävä symboli sille, että hallitus ilmeisesti vähättelee oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen edellytyksiä, on se, ettei ylimpien oikeuksien tuomareiden palkkausta nytkään ole suostuttu korjaamaan, vaikka edellinen eduskunta viime vuonna jo hyväksyi lain ja sen yhteydessä esitti varsin selkeän ponnen sen asiantilan korjaamiseksi, joka syntyi vuosia sitten, muistaakseni vuonna 1996: Valtionhallinnossa toteutetut eräät muutokset siirsivät korkeimpien oikeuksien tuomarit alempaan kastiin, koska epähuomiossa uudistuksia valmisteltaessa

ei ollut pystytty ennakoimaan tällaista. Minusta tämä on todella surkea symboli. Toivon, että tällä puheenvuorolla voisin edesauttaa painopisteen muuttamista.

Fru talman! Vi måste slå vakt om Finland som en rättsstat. Vi måste inse att det är decennier av försummelser, eller skall vi säga snarare efterblivenhet, som har sin naturliga förklaring. Efter kriget gällde det att bygga upp ett land från noll på många områden. Det har gällt att satsa på utbildning, det har gällt att satsa på socialskydd och materiell infrastruktur osv. Men nu har vi kommit till ett skede då vanliga medborgare och vårt näringsliv lider om vi inte satsar på vårt rättsväsende.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Lipposen hallitus tuntuu yrittävän tässä budjettiesityksessä syöttää meille rotanmyrkkyä malliin "syö tai itke ja syö". Nimittäin ilmiselvästi tuntuu myös siltä, että Lipposen budjettiesitys pettää ne lupaukset, jotka hän ja hänen hallituksensa ovat hallitusohjelmassa nimenomaan eläkeläisten ja veteraanien kohdalta antaneet.

Hyvät kansanedustajat, meidän ei ole kyllä syytä syödä tällaista myrkkyä, vaan tehkäämme jotain.

Arvoisa puhemies! Ei muuta.

Ed. E. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Jos olisin tiennyt, että kaima puhuu lyhyeen, olisin varautunut tulemaan vähän lähemmäksi.

Ed. Oinonen sai viime yönä täällä varsin sävyisän moitteen siitä, että hän ylitti oleellisesti sovitun ajan puhua. Se ei kuitenkaan himmennä sen eettisen ja moraalisen pohdiskelun arvoa, joka ed. Oinosen puheeseen, varsinkin sen alkupuolelle, sisältyi. Toivon, että kaikki, jotka ovat täällä kauhistelleet kasvavaa rikollisuutta ja peräänkuuluttaneet pitempiä pamppuja, hakevat tuon puheen ja tutustuvat siihen.

Arvoisa puhemies! Arvelin vielä keskiviikkona eduskunnan kahvilassa kokeneelle kansanedustajalle, että jätän koko budjettipuheen. Tuntuu, että kaikki se, mistä pitäisi sanoa, on sanottu jo ainakin viiteen kertaan. Sanoin, että puhun pyhänä tyttären hevosille. Ne varmasti kuuntelevat. Sanon tämän sen vuoksi nyt, että saman kokeneen edustajan mukaan tämä talo laitostaa vuodessa. Sen jälkeen minulla ei nähtävästi ole enää edellytyksiä arvioida budjettiprosessiakaan.

Toivon, että kevättalvella, kun keskustelemme seuraavan vuoden budjetin raameista, keskustelu on sillä tavalla aitoa, että se todella vaikuttaa ohjaavasti budjetin raamiratkaisuihin, joihin tässä vaiheessa on turha enää puuttua. Raamien pitää joustaa käytävän keskustelun esiin tuomien painotusten mukaisesti. Ymmärrän toki senkin, että helmikuusta heinäkuuhun maailma muuttuu, mutta sitä varten keväällä ennen istuntotaukoa on varattava riittävästi aikaa mahdollisesti tarpeelliselle purjeitten reivaamiselle.

Nyt vaalivuonna niin hallitusohjelma kuin budjettiesityskin olivat eräänlaisia ilmoitusasioita. Ajattelen niin, pantakoon tämä nyt vaikka kokemattomuuden piikkiin, että jos keskustelemme budjettiesityksestä riittävästi etukäteen, tähän ajankohtaan kasaantuvat tarpeet purkaa paineita ovat oleellisesti pienemmät.

Budjettiesityksen peruslinjoihin, siis työllisyyden hoitoon ja valtion velan lyhentämiseen, sitoutuneenakin tahdon nostaa esiin muutamia budjetin kokonaisuutta ajatellen kieltämättä marginaalisia kysymyksiä ja saatella niiden käsittelyä seuraavin ajatuksin.

Ymmärrän hallituksen aluepolitiikan uskoakseni suurin piirtein niin kuin hallitus toivoo sen ymmärrettävän. Se on jossain määrin rinnastettavissa kehitysmaapolitiikkaan ja lännen suhteeseen Venäjään. Meidän siellä Pohjois-Karjalassakin on opittava tulemaan toimeen omine vahvuuksinemme, joita toki on. Rahan lähettäminen on periaatteessa tilapäisratkaisu, vaikkakin on tunnustettava, että sillä vanhallakin aluepolitiikalla on saatu paljon aikaan. Siitä, mitä on saatu aikaan — yliopistot, ammattikorkeakoulut, sosiaali- ja terveyshuollon perusrakenteet jne. — on nyt otettava tähänastista enemmän irti. Mutta vanhasta pois oppiminen vie aikansa.

Kuljetustarve ja sen aiheuttamat kustannukset ovat Itä- ja Pohjois-Suomessa koko näköpiirissä olevan tulevaisuuden vallitseva realiteetti, johon ei vielä ole muuta alueiden välistä eriarvoisuutta tasoittavaa ratkaisua kuin kuljetustuki. Toivon, että täällä lukuisissa puheenvuoroissa myönteisen vastaanoton saanut kuljetustuen jatkaminen saa vastaavan sisältöisen käsittelyn.

Tuhansien järvien maaksi mainitussa Suomessa kuljetetaan vesitse oleellisesti vähemmän kuin Manner-Euroopassa, jopa vähemmän kuin Ruotsissa. Vesikuljetusta on kuitenkin sen verran, että vertailuja sen ja muiden kuljetusmuotojen välillä voidaan tehdä. Saimaan altaassa toimivan monitoimialuksen yksi kuljetussuoritus

Joensuusta Lappeenrantaan vastaa runsaan 300 000 ajokilometrin matkaa raskaimmalla mahdollisella kuorma-autoyhdistelmällä. Vesiteiden kehittäminen saattaa olla ainakin osaratkaisu Itä- ja Keski-Suomen kuljetuskustannuksiin. Saimaan kanavan vuokrasopimus päättyy 13 vuoden kuluttua. Jo nyt juoksee Mäntyharjun kanavan etsikkoaika, ja jos ympäristöasiat periksi antavat, on myös Kymijoen kanavien rakentamisen selvittämisen etsikkoaika. Näennäisselvitykset eivät riitä, vaan meillä tulee olla valmiit reaaliset suunnitelmat silloin, kun Saimaan kanavan vuokrasopimuksen jatkamisesta aletaan neuvotella.

Jos meillä nyt olisi rohkeus katsoa muutama vuosikymmen eteenpäin, tutkisimme myös mahdollisuuden rakentaa Saimaan altaan ja Laatokan välinen kanava. Muutaman kymmenen kilometrin etäisyydellä Saimaan altaasta avautuu reitti maailman merille.

Arvoisa puhemies! Pari asiaa sosiaalipolitiikasta. Edellinen päivähoidon maksuremontti aiheutti esimerkiksi 50 000 asukkaan kunnassa noin miljoonan markan tulonmenetyksen kunnille. Se raha jäi maksukykyisimpien lapsiperheiden taskuun. Subjektiivinen oikeus päivähoitoon aiheutti samanaikaisesti saman suuruisen menoerän, joka sinänsä on kyllä monellakin tavalla perusteltavissa heillekin, joille kaikki kunnan sosiaalimenot ovat liikaa. Nyt budjettiin sisältyvä päivähoitomaksujen ylärajan korottaminen on kuntatalouden kannalta tervetullut ratkaisu eikä missään tapauksessa kohtuuton maksajaakaan kohtaan.

Täällä on puhuttu opiskelijoiden asumisen tukemisesta ja monessa puheenvuorossa torjuttu siihen kaavaillut leikkaukset, joiden markkamääräkin on toistuvasti mainittu. En tartu siihen, mutta ottamatta kantaa, miten opiskelijoiden asumisen tukeminen eri tapauksissa olisi järjestettävä, totean, että koko opintososiaalinen tukijärjestelmä olisi joka tapauksessa järjestettävä niin, että jatkuva rajankäynti sen ja toimeentulotuen välillä loppuu. Kunnissa, joissa on yliopisto tai ammattikorkeakoulu tai molemmat, käydään viikoittain keskusteluja siitä, missä kulkee opintososiaalisen tuen ja toimeentulotuen raja. Näitä rajanvetoja on varsinkin kesän aikana kohtuuttoman paljon. Niitä tutkitaan virastoissa, lautakunnissa, lääninoikeuksissa massiivisin kustannuksin. Siitä, tekisi mieli sanoa ja sanonkin, tarpeettomasta työstä on päästävä eroon.

Opintososiaalisten tukien ja toimeentulotuen välinen rajanveto on tehtävä säädösteitse selväksi. On kaikkien kannalta kohtuutonta, että kaikissa opiskelukunnissa pohditaan esimerkiksi nostamatta jätetyn opintolainan tai vähäisen maksuhäiriön vuoksi evätyn opintolainan suhdetta toimeentulotukeen.

Esitettyä terveydenhuollon asiakasmaksua on perusteltu sillä, että maksuja ei ole korotettu kuuteen vuoteen. Kysyn: Miksi olisi pitänyt korottaa? Maksuja on perusteltu sillä, että Kuntaliitto vaatii niiden korottamista. Vaatiiko todella? En tiedä ainuttakaan jäsenkuntaa, joka olisi tällaisen vaatimuksen esittänyt. Kauniaisista tai Helsingistä en tosin ole kysynyt.

Tuloihin sitomaton porrastamaton terveydenhuollon maksujen maksukatto ei ole mikään ratkaisu siihen rasitukseen, jonka terveydenhuollon maksut vähävaraiselle väestölle aiheuttavat. Kun ynnätään terveydenhuollon maksujen katto, lääkehuollon maksujen katto, liikkumiseen liittyvien maksujen katto, se merkitsee kansaneläkkeen perusosalla toimeentulevalle kahden kuukauden eläkettä. Se aiheuttaa vaaran, että varojen puutteessa terveydenhuolto ja lääkkeet laiminlyödään kohtalokkain seurauksin. Aktiiviväestöä terveydenhuollon maksut koskevat varsin vähän. Meillä työelämässä mukana olevilla on työterveyshuoltomme ja meille sen enempää asiakasmaksuilla kuin maksukatollakaan ei ole erityistä merkitystä. Kun esitettyjen terveydenhuoltomaksuratkaisujen vaikutusta kuntatalouteen ei ole selvitetty, emme tiedä, onko vaikutus plus- vai miinusmerkkinen. Koko maksuremontista voitaisiin luopua.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi yksi asia. Me kävimme täällä keväällä hyvän keskustelun ylivelkaantuneiden asemasta. Siinä keskustelussa saimme lupauksen, että ongelmalle tehdään jotakin varsin pian. Haluan kiirehtiä näitä ratkaisuja. Ylivelkaantuneiden monenlaisen ahdistuksen ratkaiseminen, vaikka osittainkin, tulee säästämään merkittävästi sosiaali- ja terveysmenoja, ja se tulee ratkaisemaan työttömyysongelman tuhansien henkilöiden kohdalta. Jos ylivelkaantuneiden alistaminen saa jatkua, keräämme joka päivä tämän yhteiskunnan rakentamiseen tarvittavaa osaamista ja henkistä pääomaa kansakunnan kaatopaikalle.

Ed. B r e m e r : "Saa'ani sanelemahan", rouva puhemies! Budjettiesityksestä pari asiaa, joita edeltäneet 185 puhujaa eivät ole huomanneet.

Jos Suomen yli 200 000 pk-yrittäjää hoitaisivat talousasiansa samalla taidolla kuin Suomen

valtio, Suomessa ei olisi ainuttakaan yrittäjää jäljellä. Joka ikinen olisi konkurssissa. Pk-yrittäjän selviytymisen ehto on näet, että hän hallitsee kokonaistaloutensa. Hänen pitää nähdä jokaisen talouteen vaikuttavan valintansa myös kielteiset seuraukset. Kyvyttömyys nähdä taloudellisten ratkaisujen kokonaisvaikutukset on pk-yrittäjän surma. Valtiontaloudelle se ei ole surma. Veronmaksajilta vain puristetaan vähän lisää rahaa aina tarpeen mukaan. Se on helppoa, mutta hyvin vastuutonta talouspolitiikkaa.

Taloudellisen kokonaisnäkemyksen johdonmukainen puuttuminen on yhteinen nimittäjä Suomen valtion talousarvioesityksille. Se on hallitseva piirre myös nyt käsiteltävänä olevassa budjettiesityksessä, sen sanelemassa taloudenhoidossa. Pyrin todistamaan ja otan esimerkin.

Auto- ja liikenneverotuksella kerätään arvonlisäveroineen liki 30 miljardia markkaa valtion kassaan. Summaa on korottamalla korotettu, ja ainahan verotulot ovatkin vastaavasti lisääntyneet. Valtiovarainministeriön liikenneverotusosastolla sanotaankin, että jos verotulot jossain laskevat, antakaa meidän korottaa, me otamme omamme. Auto- ja liikenneverot tulevat täysimääräisinä valtion kassaan kuin aamen kirkossa. Ei nähdä, että kun yhä enemmän markkoja yksityistalouden, perheen, kukkarosta on pantava bensaan, jää perheeltä kierros kenkiä tai paitoja ostamatta tai kodin remontti tekemättä tai lomamatka kotimaassa tekemättä. Kun tuhannet perheet tekevät samoin, jossainpäin Suomea kenkätehdas kaatuu tai paitatehdas kaatuu, remonttifirmoja kaatuu, matkailuyrittäjiä kaatuu, ja näin syntyy kulutusketjun toisessa päässä konkursseja ja työttömyyttä, mutta niitä menetyksiä ei nähdä. Nähdään vain veronkorotuksista koituva tulon kasvu ja lyödään rintoihin, että taas tuli sisään rahaa niin kuin arvioitiin.

Kenen pitäisi Suomessa nähdä veronkorotusten taloudelliset seurannaisvaikutukset? Kenen pitäisi hallita kansantaloudellinen kokonaiskuva? Onko se valtiovarainministeri Niinistö, vai onko se herra Sailas? Kun kysyn tätä ministeri Niinistöltä, hän kääntyy ympäri ja kävelee pois. Ei hän juristin koulutuksellaan olekaan saanut kansantalouden hallintaan johtavaa koulutusta. En minä tiedä, kenellä Suomessa pitäisi olla valtion talousarvion edellyttämä kansantalouden kokonaishallinta vastuullaan, mutta ei se ole valtiovarainministerillä eikä se ole nähtävästi kellään muullakaan.

Samalla junavuoroja leikataan, linja-autovuoroja leikataan, koska kuvitellaan saavutettavan kansantaloudellisia säästöjä. Kyläpostit saneerataan, ja kyläkaupat katoavat, ja bensa-asemat kylmenevät ja sitten katoavat. Kyläkouluja lakkautetaan, kun muka säästetään. Seurauksena väki pakenee, maaseutu tyhjenee ja ne harvat, jotka jäävät, eivät enää tule toimeen alati kasvavista välimatkoista yhdellä autolla, vaan perheen toimeentulo edellyttää kahden auton pitämistä. Yhä vähemmän rahaa jää kulutukseen. Yhä useampi kulutustuotteen valmistaja ja myyjä menee sen seurauksena konkurssiin. Samalla maaltapako kaupunkikeskuksiin kasvaa. Kaupungeissa joudutaan hätätilaan, kun asuntojen, koulupaikkojen, sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve kasvaa hallitsemattomaksi. Rahaa palaa, mutta valtiovarainministeriössä auto- ja liikenneverotuksesta vastaavat virkamiehet Arvela ja Kuitunen hykertelevät tyytyväisyyttä ja tuikkaavat uusia sulkia hattuunsa. Heidän laatimansa liikenneveropolitiikka tuo yhä enemmän veromarkkoja heidän tiliinsä. Onhan tämä hölmöläisten politiikkaa.

Kuka on se, jonka pitäisi nähdä kansantaloudellinen koko kuva tässä asiassa? Ekonomistit, jotka osaavat, eivät istu valtiovarainministeriössä. Jos sellaisia olisi valtiontalouden palveluksessa, heidät ostettaisiin pois yksityisen elinkeinoelämän palvelukseen Veli Sundbäckin ja Matti Vuorion tapaan. Jäljelle jääneet valtiontaloutemme pyörittäjät menisivät yksityisyrittäjinäkin konkurssiin alta aikayksikön. Ja keulalla paistattelee valtiovarainministeri, joka kehuu olevansa kokenut myös yksityisyrittäjänä. Onko kukaan koskaan kuullut juristista, joka on mennyt konkurssiin, jollei ole täysin juoppo tai muuten rappiolla? Ei sellaista olekaan. Pelkällä juristin koulutuksella en kauhiasti kehuisi kansantalouden hallintataidoilla.

Kansantalouden kokonaishallinnan puute on tämänkin valtion talousarvioesityksen suurin puute ja ongelma. Muuten viime eduskuntakaudella valtiovarainvaliokunta teki nykyisen ministeri Sasin johtaman verojaoksen toimesta lausuman, jonka eduskunta yksimielisesti hyväksyi omakseen, jonka mukaan hallituksen tuli tuoda eduskunnalle selvitys auto- ja liikenneverotuksen kansantaloudellisista seurannaisvaikutuksista. Eipä ole sen koommin kuulunut mitään siitäkään eduskunnan edellyttämästä. Ehkä siinä kävi, kuten eilen kuulimme kyselytunnilla ministeri Siimeksen lausumana sanasta sanaan. Hän sanoi näin: "Hallitus ottaa silloin, kun se ohjelmaan sopii, eduskunnan lausumia ilolla huomioon."

Että kukahan se taas tässä talossa onkaan isäntä ja kuka renki, kysynpähän vain?

Vielä, arvoisa puhemies, eräitä hajahavaintoja valtion talousarvioesityksestä ensi vuodelle. Asuntopulaa on käsitelty täällä niin monen toimesta, että siihen en puutu, mutta pitäydyn, kun kaikki muu arvosteltava on jo edeltäneiden puhujien toimesta paljastettu, maamme kansainväliseen kilpailukykyyn kuljetusalalla liittyvään ja samalla maanpuolustukselliseen tyhmyyteen, joka vielä lienee tässä salissa paljastamatta.

Talousarvioesityksessä ilmoitetaan selvästi, että ilman säännöllistä reitti- ja kevytreittiliikennettä olevien lentokenttien tuki loppuu. Kyseiseltä momentilta on vuodesta 72 jaettu muille kuin reittiliikennekentille kunnostus- ja perusparannustöihin noin 24 miljoonaa markkaa, vuositasolla 1—1,7 miljoonaa markkaa. Nämä lentokentät sijaitsevat lähes poikkeuksetta puolustusministeriön mailla, ja ne on annettu harrastajien käyttöön edellytyksellä, että kentät pidetään lentokenttinä ja operointikunnossa. Näillä kentillä syntyy se ilmailuharrastajien pohja, josta nousevat sekä liikenne- että sotilasilmailumme kipeästi kaipaamat ammattipilotit, lennonjohtajat ja lisäksi myös mekaanikot ja huoltohenkilöstö.

Olen jotenkin ollut huomaavinani, että juuri näistä vallitsee jo nyt aivan huutava pula tässä maassa. Tällaisia uhanalaisiksi joutuneita ilmailuharrastuskeskuksia on, rouva puhemies, olenpahan ehkä onneksi ne unohtanut; muistan, että siellä muun muassa oli Immola, joka putoaa pois. Siellä oli 32 lentokenttää, jotka nyt sitten putoavat pois, muun muassa Utti, Menkijärvi, Kauhava, tärkeitä sotilaskenttiä. Näihin kenttiin luetaan myös maanpuolustuksemme, Ilmavoimiemme, tärkeät avainkentät, kuten Halli ja Pudasjärvi, missä muuten tuoreeltaan on tehty mahtavat investoinnit Hornetien suoja- ja rullausteihin sekä rullaustieltä tehty yhteys viereiselle Ranualle johtavan tien varalaskupaikalle. Malmin kenttä on sellainen, jonka Helsingin kaupunki haluaa häätää, mutta se on Rajavartiolaitoksen ja Leka-pelastuslaitoksen päätukikohta jne. Puolustusvoimille myös monet edellä luettelemani ilmailuharrastuskeskukset ovat erittäin tärkeitä harjoitus- ja kriisivarapaikkoja. Valtion tuen lakkauttamisella on tässäkin asiassa paljon suuremmat miinusmerkkiset kansantaloudelliset seuraukset, kuin mihin valtiovarainministeriön virkamiesekonomistien näköalat yltävät.

Monet kunnat ovat pitkän tähtäyksen ohjelmassaan sijoittaneet suuriakin panostuksia lentokenttiinsä synnyttäen suunnitelmallisesti niiden tuntumaan sellaista pk-yritystoimintaa, jolle erityisesti lentokuljetukset tulevat olemaan elintärkeitä. Jos valtion tuki jää pois, katoaa myös kuntien kiinnostus panostaa kenttään. Esimerkiksi Pudasjärvellä sillä on lisäksi kohtalokkaat seuraukset koko kunnan matkailuvaltaiselle elinkeinorakenteelle ja sillä on kielteisiä vaikutuksia aina naapurikuntaa, köyhää ja työttömyyden riivaamaa Taivalkoskea myöten. Tässä on taas veret seisauttava esimerkki valtiovarainministeriön virkamiesekonomistien kansantalouden kokonaishallinnasta.

Toteanpahan samalla, että puolustusministeriön hallinnonalan määrärahojen arvioidaan olevan hieman alle 300 miljoonaa markkaa pienemmät kuin eduskunnan hyväksymä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko linjasi vain pari vuotta sitten. Lisäksi puolustustarviketeollisuutemme taloudellista nollalinjaa selvittänyt toimikunta, joka luovutti raporttinsa loppukesällä, totesi yksimielisesti, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden alhaisesta tilauskannasta johtuva ratkaisu edellyttäisi kotimaiselle teollisuudelle 200—300 miljoonan markan lisärahoitusta vuositasolla sekä tänä että myöskin ensi vuonna. Sitä lisärahoitusta tämä talousarvioesitys ei kuitenkaan myönnä. Ei se mitään. Ostetaan sitten sekin välttämätön puolustusvälineistö, joka voitaisiin Suomessa valmistaa, huomattavasti kalliimmilla kokonaiskustannuksilla vaikkapa Ruotsilta ja menetetään samalla siltäkin osin kotimaahan kertynyt osaaminen. Ei vain tälläkään ratkaisulla osoiteta kansantaloudellisen kokonaisedun hallinnan häivää, mikä oli todistettava.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! "Oudot päiväntasaajat jäävät ylittämättä, jos oikeassa olemisen vimma kahlitsee meidät. Ylimielisyys sokaisee ja kaikkitietävyys vie kyvyn kuulla. Intohimoihimme ei kuulu suodattaa mistä tahansa sitä hyvää, mitä siinä on." Näin on kirjoittanut entinen kollegamme Aino Suhola ja varmasti saanut aineksia tähän runoonsa myös tämän salin iltapuhteista.

Olen mielenkiinnolla kuunnellut keskustelua ja erityisesti ensimmäisen kauden edustajien puheenvuoroja. Teatteria vai demokratiaa? Teki mieli kaivella esiin se oma viime kauden ensimmäinen budjettipuheenvuoro, jossa pohdin ilmeisesti ihan samoja asioita. Mutta laitostumista vai ei, ajatukset kuitenkin ehkä hieman muuttuvat neljän vuoden kuluessa. En tiedä, onko se hyvä suunta vai huono suunta, mutta sellaisen

viestin haluan ensimmäisen kauden edustajille sanoa, että kun käy paljon herra ja rouva Kentän luona, maa pysyy jalkojen alla yhä edelleen.

Tähän liittyy myös keskustelu kehysbudjetoinnista ja siitä, missä vaiheessa eduskunnan pitäisi puuttua tuon keltaisen kirjan laadintaan. Tämä vaihe tässä on ehkä liian myöhäinen. Kevään kehysvaihe voisi olla riittävän aikainen, jos sitä ei oteta sellaiseksi raamiksi, että muutaman kuukauden aikana tapahtuneet muutokset eivät saisi enää heijastua siihen, ja jos budjettiriihelle kuitenkin jäisi vielä oma roolinsa.

No, haluan ihan muutamiin asioihin, jotka tässä budjettikirjassa ovat mielestäni tärkeitä, puuttua.

Yksi tärkeimmistä on kuntien tilanne, ja miksi se on tärkeä? Siksi, että kunnissa tuotetaan valtaosa niistä palveluista, joita kansalaiset tarvitsevat. Ongelma on se, että kuntien tilanne on hyvin erilainen ja myös palveluiden tuottamiskyky on hyvin erilainen. Käytän esimerkkinä kotikaupunkiani Kajaania. Mietin kauan tuossa iltapuhteella, haluaisinko oikeastaan kertoa niin negatiivisia asioita kotikaupungistani, mutta haluan tuoda ne esimerkkinä siitä, että kaikilla tosiaankaan ei mene hyvin ja että joitakin ratkaisuja näihin asioihin pitää tehdä.

Ensinnäkin tilastotietona sen verran, että vuodesta 94 lähtien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionavut ovat alentuneet 50 prosentilla. Samanaikaisesti kunnille on tullut hyviä velvoitteita. On tullut lasten päivähoito-oikeus, ja nyt on tulossa esiopetus ja monia muita sellaisia asioita, mitkä kansalaisten kannalta ovat erittäin tärkeitä. Mutta se yhtälö, että valtionavut ovat pienentyneet 50 prosentilla, mutta verotulot eivät ole täyttäneet tätä vajetta, on johtanut siihen tilanteeseen, että perusturvan rahoitus ei mitenkään riitä. Sen vuoksi — tai se oli sitten poliittinen päätös — tänä vuonna Kajaanin kaupunki lomauttaa koko perusturvan henkilöstön kahden viikon — neljän kuukauden ajaksi. Muun muassa lastenpsykiatrian osastolle jonot vain kasvavat ja moneen muuhun todella tärkeään paikkaan.

Miksi perusturvan puolelta leikataan? Siksi, että muuten joutuisimme lakkauttamaan kokonaan vapaa-aikatoimen, teatterin ja muut sivistyspuolen harrastetoiminnat ja virkistystoiminnat. Tilanne on todella hankala. Tämän vuoden loppupuolella joudumme tekemään päätökset sadan henkilön irtisanomisista, mikäli mitään muuta ratkaisua asiaan ei löydy. Toivomme tietysti harkinnanvaraista valtionapua, mutta sekään ei lämmitä kuin yhden vuoden ajan, ja pitäisi tehdä niin sanottuja rakenteellisia muutoksia. Mitä ne rakenteelliset muutokset voivat olla, jos olemme lakkauttaneet koululaisten iltapäivähoidon jo 90-luvun alussa, järjestäneet terveydenhuollon porrastuksen ensimmäisenä koko maassa ja tehneet monia sellaisia ratkaisuja, jotka ovat olleet järkeviä ja tuoneet taloudellisia säästöjä, mutta hyvin monia sellaisia ratkaisuja, jotka eivät ole olleet kokonaistaloudellisesti järkeviä, niin kuin ed. Bremer äsken valtiontalouden kannalta luetteli.

Toivon, että me näkisimme tämän kuntien tilanteen ihan oikeasti niin, että hakisimme siihen sellaista ratkaisua, joka olisi kestävä pitkällä tähtäimellä. Se, että me nostamme terveydenhuollon maksuja tai kiinteistöveroa, perimme sen asiakkailta ja monesti vielä sairaiden kohdalla juuri köyhimmiltä asiakkailta, ei voi olla kestävä ratkaisu pitkällä tähtäimellä, koska sen joutuu sitten kunnan toimeentulotukiluukku osittain maksamaan. Yritän uskoa kuitenkin vielä parempaan huomiseen ja niin toivovat tietysti kaikki kajaanilaiset. Mutta tällainen epätoivon tunnelma lomautuksineen ja irtisanomisuhkineen on vaikuttanut siihen, että yhä useampi työttömänä oleva henkilö ja myös työssä oleva henkilö on päättänyt muuttaa kaupungista pois, koska tulevaisuudenuskoa ei ole riittävästi, ja se vain hankaloittaa tilannetta.

Aluepolitiikasta en käy nyt käyttämään sen kummempaa puheenvuoroa. Totean vain, että keskustan ed. Lehtomäki, joka on myös Kainuusta, käytti erittäin hyvän ja rakentavan puheenvuoron, joka poikkesi aika lailla monista muista, pitkään täällä istuneiden puheenvuoroista.

Haluan kuitenkin mainita, että kannatan 16 miljoonan markan kuljetustuen palauttamista budjettiin. Se on pieni raha valtiontaloudessa, mutta sillä on erittäin suuri merkitys esimerkiksi nyt orastavalle kiviteollisuudelle ja puuteollisuudelle, joka on ollut jo pitkään.

Vielä yhden asian haluan sanoa aluepolitiikkaan liittyen. Marjateollisuus on tuonut Kainuuseen 40—50 miljoonaa markkaa, joka on noin 300 henkilötyövuotta. Se on ollut erittäin merkittävä työllistäjä Kainuussa. Nyt näyttää siltä, että sekin joudutaan ajamaan alas osittain sen vuoksi, että marjojen kuljetustukea ei makseta Suomessa mutta Ruotsissa maksetaan. Myös muutamia arvonlisävero-ongelmia siinä on. Toivoisin, että marjoja ei jätetä metsään, mutta jos niitä eivät kotimaiset jalostajat pysty ostamaan, ikävä kyllä, ne sinne jäävät ja pelkästään kotitalouksiin niitä sen jälkeen käytetään.

Lisäksi haluaisin puuttua EU:n aluetukiasiaan, josta pääministeri Lipponen keskiviikkona sanoi, että eräs Itä-Suomen kaupunginjohtaja oli kehunut, miten heidän kaupunkiinsa suorastaan ryöppyää rahaa. Kylläpä voin arvata, kuka tämä kyseinen kaupunginjohtaja voisi olla. Nimittäin jos asukaspohjaisella perusteella jaetaan EU:n aluetuet, silloin käy niin, että Kuopion kasvukeskukseksi havitteleva alue saa valtaosan näistä tuista ja nimenomaan ykköstueksi tarkoitetut EU-tuet, rakennetuet, eivät tule siihen tarkoitukseen, mihin EU on ne alun pitäen tarkoittanut. Siksi rahoitusperusteen pitäisikin olla asukasluvun lisäksi bruttokansantuote ja työttömyysaste.

Työllisyydestä pari sanaa vielä. — Anteeksi, rouva puhemies, että puheeni jatkuu vielä. — Työttömyyden rakenne ei ole juurikaan muuttunut, oikeastaan se on pahentunut sen jälkeen, kun työttömyys on laskenut. Erityisen ongelmallista se on yli 50-vuotiaiden työttömien osalta. Toivoisin, että uusia työllisyyskokeiluja voitaisiin panna liikkeelle. Esimerkiksi Lex Kainuusta voin mainita seuraavat mielenkiintoiset aiheet kuin Mestari — kisälli-malli, Etsijänuorten työpajat, Lentäen duuniin -hanke, Sosiaalisten yritysten verkosto, Sosiaalinen tase, Integroivan työllistämisen palvelukokonaisuus, Esiyrittäjyys ja Yhteisötyö. Nämä ovat Kainuussa kehitettyjä malleja, ja kolme niistä on lähtenyt eteenpäin, mutta muut etenevät hyvin nihkeästi.

Olisi ollut vielä paljon sanottavaa, mutta lopuksi haluan vain kiittää siitä, että monet kansanedustajat ovat tuoneet täällä näkemyksiään esille. Ei se ole teatteria, että kerromme, mitä mieltä olemme budjetista. Siinä kerromme toisillemme, mitkä asiat meille ovat tärkeitä, ja se kuvastaa myös meidän omaa arvomaailmaamme.

P u h e m i e s : Saanko pyytää seuraavia puhujia puhumaan minusta oikealta puolelta, sillä toinen mikrofoni on jollain lailla viallinen ja vika korjataan ensi viikoksi.

Ed. N e i t t a a n m ä k i : Arvoisa rouva puhemies! Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen budjettiesitys on 6 miljardia markkaa ylijäämäinen. Tämä on maamme viime vuosien suotuisan talouskehityksen ansiota. Syistä, jotka ovat siihen johtaneet, voidaan olla tietysti monta eri mieltä, mutta tämä tosiasia on meidän kaikkien syytä tunnustaa.

Tästä huolimatta uskon, että toisenlaisilla painotuksilla valtion budjetissa hallitus ja eduskunta olisivat voineet vaikuttaa nykyistä tehokkaammin muun muassa alueelliseen kehitystasapainoon ja maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseen. Toivottavasti näin tulee jatkossa tapahtumaankin.

Keskityn puheenvuorossani kuitenkin tarkemmin vain yhteen asiaan, täälläkin paljon puhuttaneeseen opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmän kehittämiseen. Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa luvataan yhtenäistää opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä perusteiltaan. Hallitus esittää ensi vuoden talousarvioesityksessä kaikkien yleistä asumistukea saavien lapsettomien opiskelijoiden siirtämistä opintotuen asumislisän piiriin. Samalla esitetään asumislisän korottamista aiemmasta 67 prosentista 70 prosenttiin. Vuokrakatto säilyisi esityksen mukaan 1 275 markassa.

Opintoni juuri päättäneenä, opiskelijoiden toimeentulotason hyvin tietävänä, en voi hyväksyä tätä hallituksen esitystä. Opiskelijoiden tulee päästä vihdoinkin suomalaisessa yhteiskunnassa samaan asemaan kuin muutkin kansalaispiirit. Hallituksen esitykseen sisältyy erityisesti kaksi asiaa, jotka toteutuessaan mielestäni eriarvoistaisivat kansalaisia kohtuuttomasti.

Opiskelijoiden tukitaso olisi edelleen 10 prosenttia alhaisempi kuin yleinen asumistuki. Tämän lisäksi kaavailtu nykyisen tasoinen vuokrakatto on aivan liian alhainen, koska monet opiskelijat joutuvat hankkimaan asuntonsa kalliilla hinnalla vapailta markkinoilta halpojen opiskelija-asuntojen riittämättömän tarjonnan vuoksi. Hallitus ei aio myöskään poistaa asumislisäjärjestelmään liittyvää opiskelukytkentää, jonka mukaan opiskelijoiden tulee opiskella ympärivuotisesti saadakseen asumiseensa tukea. Sen sijaan hallitus aikoo siirtää lisää opiskelijoita tämän järjestelmän piiriin.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitystä tulee mielestäni korjata ainakin näiltä osin. Mielestäni useiden eri asumistukimuotojen ylläpito ei ole ylipäätään tarpeellista. Siksi on perusteltua, että kaikki opiskelijat siirrettäisiin yleisen asumistuen piiriin ja koko asumislisäjärjestelmä lakkautettaisiin. Tällöin myös opiskelijoiden tukitaso nousisi samaksi kuin muidenkin tukeen oikeutettujen kansalaisten: 80 prosenttiin kohtuullisiksi katsotuista asumiskustannuksista. Jos tämän kaltainen uudistus toteutettaisiin, poistuisi myös toinen nykyiseen asumislisäjärjestelmään liittyvä epäkohta. Opiskelijat saisivat asumiseensa tukea ympärivuotisesti, siis myös kesä-, heinä-

ja elokuussa, vaikka eivät silloin opiskelisikaan. Tietysti myös nykyistä byrokraattista yleistä asumistukijärjestelmää tulee uudistaa ajan henkeä paremmin vastaavaksi. Tässä suhteessa opintotuen asumislisäjärjestelmän yksinkertaisuudesta tulisi ottaa oppia yleistä asumistukijärjestelmää uudistettaessa.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Lindén vastasi asiasta tekemääni kirjalliseen kysymykseen seuraavasti: "Tämän vuosikymmenen aikana on useassa työryhmässä selvitetty edellytyksiä opiskelijoiden asumisen tukemisen yhtenäistämiseen. Epäkohtina on pidetty toisaalta sitä, että opiskelijoiden tuki asumistavasta riippuen on määräytynyt erilaisin perustein, ja toisaalta opiskelijoiden ja muun väestön asumistuen tukiprosenttien eroa. Kun opiskelijoiden siirtäminen asumistukijärjestelmän piiriin olisi merkinnyt tuntuvaa valtion menojen lisäystä, johon ei ole nykytilanteessa edellytyksiä, päädyttiin esittämään ratkaisua, jossa kaikki vuokralla asuvat opiskelijat lapsiperheitä lukuun ottamatta siirretään opintotuen asumislisäjärjestelmän piiriin ja asumislisän tukiprosenttia samalla korotetaan. Kysyjän esittämällä tavalla opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmää ei ole suunniteltu uudistettavaksi."

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys ei yhtenäistä opiskelijoiden asumistukijärjestelmää, toisin kuin ministeri Lindén väittää. Sen sijaan esittämäni uudistus sen tekisi. Mutta ymmärrän sen, jos esittämääni, kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaavaan uudistukseen ei olla vielä valtiontaloudellisten syiden vuoksi tässä vaiheessa valmiita siirtymään. Vähintä, mitä tulee nyt tehdä, on opintotuen asumislisän korottaminen 80 prosenttiin ja tuen irrottaminen opiskelukytkennästä niin, että se tulee ympärivuotiseksi.

Ed. L e h t i m ä k i : Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan mallin mukaisesti rakennettu, erilaisiin subjektiivisiin sosiaalietuuksiin ja kansalaisten tasa-arvonäkökulmaan perustuva rahanjakojärjestelmä on osoittautunut haavoittuvaksi. Kansainvälisessä vertailussa järjestelmä menestyy hyvin kattavuudessaan ja anteliaisuudessaan, mutta on samalla paitsi kallis myös passivoiva eikä kannusta riittävän tehokkaasti työllistymään.

Velalla ja huippukireällä verotuksella ylläpidetyn hyvinvoinnin perusta ei ole pitkän päälle kestävä. Aito hyvinvointi syntyy työn tekemisen ja yritteliäisyyden kautta. Velkavetoisuus ei kuulu terveeseen taloudenpitoon. On siirryttävä kantamaan huolta tuloksen tekijöistä eikä pelkästään tuloksen hyödyntäjistä. Miten varmistetaan, että tuloksen tekijöiden ja veronmaksajien supistuvalla joukolla riittää motivaatiota kantaa vastuuta yhteiskunnan tulonmuodostuksesta ja turvata alati kasvavan työelämän ulkopuolella olevan kansanosan hyvinvointi? Unohtaa ei myöskään pidä, että keskustelu suomalaisten ikääntymisestä ja varhaisesta eläköitymisestä on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle.

Talouskasvu ei yksin riitä korjaamaan yhteiskuntamme vaikeinta ongelmaa, massiivista työttömyyttä. Tarvitaan konkreettisia ja täsmennettyjä toimia työelämän rakenteiden sekä yritysten työllistämisedellytysten korjaamiseksi. Hallitusohjelmassa sovittu ja myös tässä keskustelussa useaan otteeseen mainittu Yrittäjyys-hanke on todellakin käynnistettävä välittömästi. Kuten ed. Kantalainen aikaisemmin totesi, haluaisin myöskin nähdä, että tässä hankkeessa muun muassa selvitetään työnantajamaksujen porrastaminen, yritysten verotilin käyttöönotto, pienyritysten suhdannepuskuri sekä myöskin sukupolvenvaihdosten järkevä toimittaminen.

Vielä haluaisin itse nähdä, että yrittäjähankkeen yhteydessä selvitettäisiin yrittäjä-käsitettä. Pk-yritysten yksi ongelma on yrittäjä-käsitteen, yrittäjäperheen roolin ja niihin liittyvän sosiaaliturvaproblematiikan kehittyminen. Kun palkansaaja siirtyy yrittäjäksi, hänestä tulee oman onnensa seppä eikä hänellä enää ole samanlaista turvaverkkoa kuin ollessaan vieraan palveluksessa.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaisesti talousarvioesityksessä on tavoitteena myös maan eri alueiden tasa-arvon edistäminen. Erityisesti hallitusohjelma korostaa kasvukeskusten ohella maakunta- ja seutukuntakeskusten kehittämistä. Vuoden 2000 talousarvioesityksessä hallitusohjelman linjaukset eivät kuitenkaan vielä ole nähtävissä. Käytännössä budjetin linja on edelleen keskittävä, mikä näkyy erityisesti hankkeiden kohdistumisena kasvukeskuksiin ja asuntomäärärahojen linjauksena. Ilman merkittäviä alueellisia tulonsiirtoja ja määrärahojen suuntaamista taantuville alueille ei muuttoliikettä pystytä hidastamaan. Budjetti ei tässä muodossaan muuta harjoitettua aluepolitiikkaa.

Hallituksella on tosin mahdollisuus arkipäivän päätöksenteossa korjata budjetin vääristymiä. Kuntien talouden kannalta harkinnanvaraiset valtionosuudet sekä asuntomäärärahojen ja työllisyysmäärärahojen jako ovat kysymyksiä,

joilla vaikutetaan alueelliseen kehitykseen. Alueiden ja maakuntien kehityksen tulee perustua niiden omiin vahvuuksiin. Aluepolitiikka ei saa olla vain rahan jakamista vaan sen oikeaa kohdentamista. Tässä työssä maakuntien liitoilla ja te-keskuksilla on merkittävä rooli. Samaan aikaan on kuitenkin todettava, että ilman merkittäviä voimavaroja ei alueellisesta kehityksestä voi kuitenkaan ottaa vastuuta.

Erityisen tärkeää on, että aluepolitiikan välineenä käytetään osaamisen ja teknologian tason nostoa. Uusia korkeakouluja ei välttämättä tarvita, mutta niissä maakunnissa, kuten Satakunnassa, joissa ei ole omaa tiedeyliopistoa, kehitetään yliopistojen sivutoimipisteitä, kehitetään osaamiskeskuksia ja kehitetään ammattikorkeakouluja. Myös tutkimus- ja teknologiahankkeita tulisi edistää taantuvilla alueilla. Satakunnassa toteutettava makropilottihanke on tästä yksi erittäin oivallinen esimerkki.

EU-osarahoitteisten ohjelmien osalta talousarvioesitys takaa kansallisten hankkeiden vastinparirahat, ja EU-ohjelmien hallintojärjestelmien muutos taannee tehokkaamman hankepolitiikan maakunnissa. Tärkeää olisi nyt ohjata alue- ja rakennepolitiikkaa suurempiin hankekokonaisuuksiin sekä tehostaa hankkeiden vaikuttavuutta työllisyyden ja muun aluekehityksen kannalta.

Osaamiskeskusten rahoitus on budjetissa myös turvattu. Osaamiskeskukset tulisi verkottaa yhä tiiviimmin kansallisesti ja ylikansallisesti. Kun osaaminen on kapea-alaista kärkiosaamista, on tärkeää, että uudet innovaatiot myös leviävät ja samalla edistävät työllisyyden kasvua.

Sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyä luvataan tehostaa. Se on lupaus, joka lunastetaan vasta konkreettisten määrärahojen jaon yhteydessä, ja se koskee erityisesti te-keskuksille suoritettavaa alueellista määrärahojen jakoa.

Oman maakuntani Satakunnan kunnallistalouden kannalta yhteisöveron kuntien jakoosuuden pienentäminen heikentää maakunnan kuntien taloutta. Erityishuomio on kiinnitettävä siihen, että maakuntaan saataisiin oikeudenmukainen ja kunnallistalouden tunnuslukuihin perustuva osuus harkinnanvaraista valtionavustusta.

Aluepoliittisesti budjetissa on vielä paljon korjattavaa. Uskon kuitenkin, että käytännön päätöksenteossa hallitusohjelman mukaisesti jatkossa tullaan vahvistamaan maakunta- ja seutukuntakeskuksia. Hajakeskitetty aluerakenne on ainoa mahdollisuus hillitä muuttoliikettä ja edistää tasapainoisempaa aluekehitystä.

Arvoisa puhemies! Satakunnan kannalta valtion talousarvioesitys on myönteisimmillään siltä osin, että siinä on turvattu maakunnan varuskuntien rakennushankkeiden eteneminen. Niinisalon varuskunnan muonituskeskuksen 14,5 miljoonan määräraha sekä Säkylän varuskunnan koulutusrakennuksen 18 miljoonan markan määräraha ovat Satakuntaan kohdistettuja investointimäärärahoja. Satakunnan kannalta on merkittävää myös telakkatuen jatkuminen.

Lopuksi on todettava, että panin lämmöllä merkille sen, että hallitus ehdotusta laatiessaan osoitti tuntevansa vanhoja suomalaisia iskelmiä. Nimittäin "ainahan on maksettava, eikös juu, mitä tässä maailmassa velkaantuu".

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Budjettia varsin hyvällä syyllä voisi luonnehtia terveen talouspolitiikan budjetiksi. On kai kymmeneen vuoteen ensimmäinen kerta, kun lyhennämme velkaamme, ja se on arvo sinänsä. On helppoa olla samaa mieltä edellisen puhujan puheen lopetuksen kanssa, juuri niin se on.

Ensi vuoden talousarvioesitys nojaa suhteellisen nopean kasvun varaan. Kokonaistuotannon ennakoidaan lisääntyvän noin 4 prosenttia ja työttömyyden arvioidaan laskevan alle 10 prosentin. Kun budjettia aikoinaan kaavailtiin ja kun näillä olettamuksilla lähdettiin liikkeelle, oli epäilyksiä, ovatko nämä olettamukset liian positiivisia, liian myönteisiä. Elämä on toiminut toisin. Muun muassa Merita tarjoaa vielä suurempia kasvulukuja, Etla vihjailee samaan suuntaan, ja kasvuluvuista seuraa tietysti pienentyvät luvut työttömyyden puolella.

Eli lähtökohta ei ollut mitenkään ylioptimistinen tosiasioiden valossa, oikeastaan vähän päinvastoin. Kun kaikki asiat loksahtavat oikein kohdallensa, mahdollisuudet jopa ennakoitua parempaan kehitykseen ovat olemassa. Tässä mielessä myös ensi vuoden jälkeinen aika näyttäisi tämänhetkisen tietämyksen valossa melkoisen mukavalta.

Tämä kehityskulku edellyttää tietysti sitä, että kansainvälisen talouden kehitys kulkee sillä tavalla ilman katastrofeja kuin nyt näyttäisi ja että myös muut kotimaiset tekijät osataan hoitaa hyvin. Tämän päivän tiedot kertovat, että Aasian taloudellinen kehitys olisi nytkähtänyt eteenpäin aika olennaisesti. Amerikkalaiset väittävät, että Aasian kehitys tulisi näkymään Euroopassa plusmerkkisenä kehityksenä.

Ehdottomasti tärkein kotimainen tekijä on uuden, itse asiassa jo kolmannen pitkän tulopo-

liittisen sopimuksen solmiminen. Tässä asiassa hallitus on osaltansa pedannut jo aika paljon asioita. Nyt on muiden vuoro, eikä ole syytä epäillä, etteivätkö muut eli siis etujärjestöt tuntisi vastuutaan. Kokonaisratkaisu tässä tilanteessa on välttämätön yksinkertaisesti Suomen talouden ennustettavuuden takia. Talouden ennustettavuudella on entistä olennaisempi merkitys, kun pääomat liikkuvat sitä vauhtia kuin ne nykyisin liikkuvat.

Puhemies! Tällä vaalikaudella yhden tärkeimmistä toiminta-alueista muodostaa kuntatalous ja sen kehittyminen, ja niinpä onkin tärkeätä, että kuntatalouden tilaa seurataan erityisen tarkasti. Kehitys on jossain mielessä ollut johtamassa vähän huolestuttavaan suuntaan, kun yhä enenevä määrä kuntien tuloista tulee hyvin suhdanneherkästä yhteisöverosta. Toistaiseksi tilanne on edennyt suhteellisen hyvin, kun kerta toisensa jälkeen yhteisöveron tuotto on yllättänyt kasvullaan. Se on ollut hyvä merkki talouden toimintakyvyn palaamisesta lamavuosien jälkeen.

On avoimesti myönnettävä, että yritysten tulosten nopea heikkeneminen vaikuttaisi kielteisesti koko kuntasektoriin. Tämä on syytä pitää mielessä, kun veroratkaisuista lopullisesti päätetään ensi vuoden osalta. Tulee olemaan hyvin mielenkiintoista kuulla, mitkä ovat valtiovarainministeri Niinistön terveiset Turun valtiovarainministerikokouksesta, joka parhaillaan on koolla. Minulla ei ole tietoa, mitä siellä on tapahtunut, mutta olen ymmärtänyt, että minkäänlaisiin suuriin läpimurtoihin siellä ei näy päästävän. Mutta, kuten sanottu, Niinistö varmasti kertoo tälle salille, mikä henki siellä oli. Yhdenmukaistaminen on edessä myös verotuksen suhteen muiden EU-maiden kanssa. Missä tahdissa se tapahtuu, se on eri asia, mutta kehityksen suunta on aivan selvä.

Puhemies! Tämä Lipposen hallituksen hallitusohjelma korostaa osaamista ja tietoa, ja tarkoitus on kyllä muistaa koko maata ja kaikkia alueita tasapuolisesti. Tavoitteena on tietoon ja osaamiseen perustuvan tietoyhteiskunnan rakentaminen. Suomalaisten osaaminen ja kyky hyödyntää tätä osaamistaan on entistä tärkeämpää myös Suomen kilpailukyvylle edelleen kansainvälistyvillä markkinoilla. Ensi vuoden budjetissa satsaukset suomalaisten osaamisen vahvistamiseen jatkuvat. Erityisesti ammattikorkeakoulutoimintaa kehittämällä vahvistetaan ammatillisen koulutuksen yhteyksiä työelämään. Varsinaisen ammatillisen koulutuksen lisäksi budjetissa painotetaan oppisopimuskoulutusta ja muuta työssä oppimista. Oppisopimuskoulutus on ollut jossain määrin ikuisuusaihe tässä salissa. On erinomaisen hyvä, että se saa vankkenevaa jalansijaa myös valtiollisissa dokumenteissa.

Merkittävää tulevien sukupolvien osaamisen kannalta on myös alle kuusivuotiaiden esiopetus. Hallitusohjelman mukaisesti budjetissa on varattu tarvittavat varat alle kuusivuotiaiden maksuttoman esiopetuksen toteuttamiseen. Tältäkin osin hallituksen budjettiesitys on vahvistamassa suomalaisen yhteiskunnan osaamista sekä kykyä vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Täällä on perätty esimerkiksi arvokeskustelua. Yksi keskustelu täällä on käymättä, ja se koskee kuusivuotiaita. Ovatko kaikki kuusivuotiaat kypsiä koulun penkille? Tuleeko ihmisestä tasapainoinen aikuinen, jos hän ei saa viettää rauhallista lapsuutta? Olen amatööri tässä asiassa. En pysty ottamaan siihen kantaa. Mutta olen ollut aistivinani eräistä kasvattajien, opettajien, puheenvuoroista, että on epäilyksiä siitä, onko kuusivuotias kykenevä vielä kouluun, onko siitä hänen myöhemmälle kehitykselleen myös joitakin haitallisia vaikutuksia. Kuten sanottu, arvoisa rouva puhemies, en tiedä, mutta olen odottanut ja toivonut sellaista keskustelua. Toivottavasti se tullaan käymään.

Yhtä kaikki, esiopetus on pantu käyntiin, ja jatkossa on pidettävä huoli siitä, että nyt luotavan järjestelmän rahoitus turvataan, kun järjestelmä kerran käynnistetään. Yritys on liian iso jätettäväksi vain hetken kokeiluksi. Kyllä sillä tiellä edelleen on edettävä, mutta niillä varauksilla, jotka liittyvät siihen, ovatko kaikki lapset kypsiä opetuksen vastaanottamiseen.

Toisen puolen tietoyhteiskuntastrategiaa muodostavat tutkimus- ja kehitystyö sekä siihen suunnatut resurssit. Tältäkin osin hallituksen budjettiesitys vahvistaa osaamistamme. Ensi vuoden budjetissa teknologiapolitiikkaan suunnataan aikaisempaa enemmän määrärahoja. Tehdyt päätökset ovat myös sopusoinnussa hallitusohjelmaneuvotteluissa tavoitteeksi asetetun tutkimus- ja kehitysmäärärahojen turvaamisen kanssa. Kannattaa panna merkille myös se, että tutkimus- ja kehityspanoksia suunnataan aineettomiin investointeihin sekä osaamisintensiiville palvelualoille. Se on uutta aikaa.

Puhemies! Vuoden 2000 talousarvioesitys muodostaa hyvän pohjan alkavalle vuodelle, vuosikymmenelle, vuosisadalle ja vuosituhannelle. Se sisältää joitakin markkamääriltään suhteellisen pieniä muutospaineita. Näistä on hallituk-

sen ja vallankin valtiovarainministerin ymmärtääkseni aivan turha intoutua liikaa missään mielessä. Ei tätä budjettia auki revitä. Korjaukset, muutokset, mitä siihen tehdään, ovat korkeintaan kosmeettista luokkaa. Ne eivät millään tavalla vaaranna budjetin ylijäämäistä yleislinjaa.

Arvoisa rouva puhemies! Minulla oli tänään tilaisuus olla eräässä ympäristökokouksessa, jossa käsiteltiin Itämeren tilaa. Käytin siellä puheenvuoron, jonka olen havainnut saaneen jonkinlaista ihmettelyä ja myös kommentteja, jotka ovat ulottuneet minulle saakka. Tämäkin asia liittyy budjettiin, ei välittömästi, mutta välillisesti.

Itämeri ja sen mukana Suomenlahti voivat huonosti. Tutkimustieto Itämeren tilasta on kuitenkin hämmentävän hajanaista. Yksimielisyyttä ei ole edes siitä, mitkä maat kuormittavat Itämerta raskaimmin, mistä seuraa, ettei voi olla myöskään johdonmukaista toimenpideohjelmaa Itämeren pelastamiseksi. Tässä katson ed. Pulliaiseen, jonka ryhmä on minusta kiitettävästi puuttunut tähän Itämeri-kysymykseen ja hyvin elegantilla tavalla vielä kaiken lisäksi.

Olisi korkea aika perustaa kansainvälisellä pohjalla toimiva Itämeren tutkimuslaitos, jossa osallisina olisivat kaikki ne valtiot, jotka nyt kuormittavat Itämerta. Tutkimuslaitoksen perustaminen velvoittaisi samalla rantavaltiot sitoutumaan suojelutoimiin. Tosiasia nimittäin on, että tällä hetkellä kaikki Itämerta kuormittavat valtiot eivät kanna vastuutaan Itämeren pelastamiseksi. Sopivin paikka kansainväliselle tutkimuslaitokselle olisi tietysti keskellä Suomenlahtea sijaitseva Suursaari. Hankkeelle olisi epäilemättä saatavissa huomattavaa tukea myös EU:sta.

Ed. Akaan-Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen otti esille minusta ihan hyvässä puheessaan yhden erittäin tärkeän asian, jossa hän käsitteli lapsen kehitykseen liittyviä asioita. Se on tosiaan monimutkainen ja ihan elämän perusteita pohjustava kysymys.

Minä sen takia pyysin tämän puheenvuoron, että haluaisin vain sanoa, että tokkopa lapsen kehitys niin kovasti on kiinni esiopetuksen vaiheesta. Nykytiedon mukaan se alkaa jo äidin kohdussa. Jos siinä vaiheessa, kun nainen on raskaana, kotiolot ovat meluisat tai hankalat tai äiti kokee negatiivisia asioita, niin se jo voi vaikuttaa huonolla tavalla lapsen kehitykseen, ja koko varhaislapsuus tietenkin tukee tätä samaten. Niin kuin ed. Kekkonen itsekin tietää, niin äiti—lapsi-suhde on erittäin tärkeä ihan synnytyksestä lähtien ja samaten isä—lapsi-suhde tietenkin niissä puitteissa kuin se suinkin on mahdollista. Tästä kaikestahan rakentuu voimakas psyyke myös lapselle.

Jos esiopetus onnistuu, niin kuin sen pitäisi onnistua ammattihenkilöiden toimesta, niin kyllä minä näkisin, että se pikemminkin on rikkaus ainakin normaaleille, terveille lapsille. Voi olla, että siinä täytyy käyttää harkintaa silloin, kun on tietynlaisista poikkeavista marginaaliryhmistä kysymys, mutta olen ymmärtänyt, että Suomessa pedagogiikka on sillä tasolla, että on ihan oikean suuntaista puuhaa, että aloitetaan varhaisopetus jo lapsille.

Tämä puheenvuoroni, ed. Kekkonen, tarkoittaa sitä, että kyseessä on hyvin monitekijäinen, monipuolinen, monen vuoden aikana tapahtuva kehitys, ettei nyt eduskunnan pöytäkirjoihin jäisi semmoista käsitystä, että tämä on ainoa uhka meidän nuorisollemme. Luulisin, ettei ed. Kekkonenkaan sitä tarkoittanut.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhuessaan Itämeren tilasta ed. Kekkonen osui varsin naulan kantaan. Hän olisi voinut täydentää puheensa johdanto-osaa näiltä osin sillä toteamuksella, että Itämeren pohja on Euroopan laajin aavikko tällä hetkellä, siis täysin kuollut alue. Kysymys on siitä, että aavikko vallattaisiin jälleen elämälle. Ed. Kekkonen oli aivan oikeassa siinä, että tavallaan ei ole päästy sopimukseen — onko sopimus nyt oikea sanakaan tässä — siitä, kuka missäkin määrin kuormittaa ja pilaa Itämerta.

Mutta se minusta on vähän toisarvoinen asia sillä tavalla, että jos käännämme sen niin, missä ovat ne resurssit, joilla voitaisiin tämä parannus saada aikaan, kiusallinen yksityiskohta on se, että ne ovat näissä niin sanotuissa läntisissä valtioissa. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että olipa syyllinen kuka tahansa, ne nappulat, joilla tämä temppu tehdään taloudellisesti, ovat rikkaissa läntisissä valtioissa: Suomi, Ruotsi, Tanska, Saksa. Niitten rahoilla tämä tehdään, ja kiire todellakin on. Minulta ilmestyy muutaman viikon päästä opus, joka koskettelee Itämeren kalojen lisääntymishäiriöitä, ja se tilanne on äärimmäisen vakava.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen kiitollinen, että ed. Akaan-Penttilä tarttui tähän lapsikysymykseen. Itse asiassa tuo puheenvuoro oli juuri sitä, mitä peräänkuulutin. Minusta tämä keskustelu on käymättä, ja noilla tasapainoisilla äänenpainoilla, mitä ed. Akaan-Penttilä edusti, saisimme mekin, jotka emme ole perehtyneet asiaan niin pitkälle kuin te, sellaista kokonaisnäkemystä lapsen, nuoren, kehityksestä, että voisimme ehkä vähän itsevarmemmin puhua vaikkapa esiopetuksen puolesta. Olen toki sitä tekemässä nyt kaiken aikaa, mutta minulla kaiken aikaa väijyvät nämä pienet varaukset yksinkertaisesti sen takia, että olen keskustellut muun muassa eräiden lastenlääkärien kanssa tästä asiasta.

Ed. Pulliainen, tiedän ihan täsmälleen ne samat asiat, mitkä tekin mainitsitte puheenvuorossanne. En häveliäisyyssyistä ryhtynyt luettelemaan niitä maita, jotka joutuvat tämän lystin maksamaan, koska silloin olisivat käyneet selväksi nekin maat, jotka tähän maksuhommaan eivät kykene, mutta älykkäänä miehenä ed. Pulliainen varmaan havaitsee, että kun otin Suursaaren eteemme esiin, niin Suursaarella yritän nyt hiukan indikoida tätä problematiikkaa jatkamatta keskustelua asiasta tämän enempää.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston mielestä eduskunnalle ei anneta luotettavaa kuvaa eikä riittävää tietoa valtion talousarviosta ja sitä koskevasta päätöksenteosta. Tarkastusvirasto toteaa, että tulot on toistuvasti arvioitu pienemmiksi kuin ne ovat lopulta olleet. Tämä tosiasia kaventaa eduskunnan mahdollisuutta laatia sellaista talousarviota, joka pohjautuisi oikeisiin johtopäätöksiin. Edustajille on luotu tietoisesti tilanne ja tunne siitä, ettei ole resursseja kantaa huolta täysipainoisesti esimerkiksi vanhuksista, eläkeläisistä, sairaista, köyhistä, opiskelijoista tai työttömistä. Valtiontalouden todellisuutta synkempi, tietoisesti väärä kuva on antanut valtiovarainministeriölle perusteet vaatia suurempia leikkauksia kuin olisi ollut tarpeen. Esimerkkinä tästä olkoonpa vaikka kansaneläkkeen pohjaosan kahteen kertaan tapahtunut leikkaus.

Tarkastusvirasto huomauttaa raportissaan: "Kun eduskunta on saanut valtiontalouden tilasta väärän kuvan, virheet ovat johtaneet vääriin ratkaisuihin finanssipolitiikassa. Virheratkaisut eivät ole vain koetelleet finanssipolitiikan yläkieltä vaan niiden takana olevien ihmisten elämäntilanteita."

Arvoisa puhemies! Kuntatalouden paikkaaminen sosiaali- ja terveysmaksuja korottamalla ei edusta sosiaalista lähestymistapaa. Vielä viime talvena arvioitiin, että kuntatalouteen syntyy noin 4 miljardin alijäämä. Nyt arvioidaan, että kuntatalous nousisi ylijäämäiseksi. Lukuisilla kunnilla on toki vakavia taloudellisia ongelmia. Ratkaisuksi ei kuitenkaan käy terveydenhoidon asiakasmaksujen korottaminen. Erityisen ongelmallista on laitoshoidon uuden 150 markan perusmaksun käyttöönotto.

Talvella kuntatalouden mustina hetkinä sovittiin, että vajetta paikataan korottamalla 350 miljoonalla markalla sosiaali- ja terveydenhoidon asiakasmaksuja. Budjettiriihessä sovittiin ja toki myönteisesti, että aikaistetaan 3 500 markan terveydenhuollon asiakasmaksukaton käyttöönottoa. Maksukatto on erityisen tärkeä asia. Sen tulisi olla tasolla, mikä aidosti tukee ihmisten selviämistä sairauskuluistaan. Nyt se on nostettu liian korkealle, ja nyt jälleen vaikuttaa epäselvältä, mitä maksukatto merkitseekään, ja sosiaali- ja terveysministeriössä varsin finanssisuuntautuneesti ollaan jälleen niin kutsutusti rukkaamassa tätä maksukattoa.

Eduskunta voi vaikuttaa hallituksen sopimaan laitoshoidon perusmaksuun ja sosiaali- ja terveydenhoidon asiakasmaksukattoon. 150 markan laitoshoidon perusmaksu, joka maksettaisiin siis aina uuden laitoshoitojakson alkaessa, heikentää yhdessä muiden maksukorotusten kanssa sairastavien ihmisten asemaa. Tämän maksun käyttöönotto on siis syytä hylätä.

Sosiaali- ja terveydenhoidon tarve kasautuu samoille ihmisille. Usein he ovat myös taloudellisesti muita ahtaammassa asemassa: Eläkeläiset, vanhukset, työttömät joutuvat käyttämään palveluja keskimääräistä enemmän. Lasketaankin, että 15 prosenttia käyttäjistä käyttää noin 80 prosenttia kaikista sosiaali- ja terveydenhoidon palveluista.

Terveydenhoidon maksut ovat maassamme Oecd-maiden korkeimpia. Eurooppalainen asiantuntijaryhmä arvioi Suomen terveydenhuollon toimivuutta ja ihmetteli sen kalleutta. Suomalaisille lääkkeet ovat kalleimpia Euroopan unionissa. Sairastaminen on siis Suomessa kallista, liian kallista. Vanhusväestön, joka on jo oman elämäntyönsä tehnyt ja tämän maan rakentanut, harteille kasataan entisestään lisää kuormaa. Pitäisi toki edetä päinvastoin.

Terveydenhuoltoa arvioinut eurooppalainen asiantuntijaryhmä otti esille myös sen, mistä useat meistä ovat toistuvasti puhuneet. He epäilivät

kuntien varojen riittävyyttä vanhustenhoidon tarpeisiin. Valtion onkin puututtava terveydenhoidon ja sairaanhoidon tilaan entistä voimakkaammin, voimakkaammin kuin vuoden 2000 budjetissa. Potilaan oikeuksia poljetaan jatkuvasti ja asia selitetään käytettävissä olevilla voimavaroilla ja niiden puutteella. Ellei kunnissa ole rahaa tai sitä ei osata kohdentaa välttämättömään hoitoon, on rahoitus turvattava kansallisin toimin. Ongelmat on nähty usean vuoden ajalta. Asiaa ei voi lykätä tuonnemmaksi.

Arvoisa puhemies! Perustuslain mukaan kansalaiset ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia, mutta käytännössä lakisääteisten oikeuksien ja palvelujen toteutuminen riippuu pitkälti siitä, missä kunnassa asuu, onko kunta rikas tai niin kutsutusti köyhä, ymmärtävätkö sen kunnan päättäjät sairaaloiden arkea, onko kunnassa lomautettu tai irtisanottu hoitohenkilökuntaa, onko jätetty sijaisia palkkaamatta, onko sairaanhoitopiiri rajoittanut loppuvuodesta hoitojaksojen määrää, koska budjetissa arvioidut hoitojaksot on jo ylitetty jne.

Potilaiden hoitoonpääsy on vaikeutunut, ja leikkausjonot kasvaneet. Esimerkiksi Kymenlaakson sairaanhoitopiirissä odottaa noin neljätuhatta ihmistä jonoissa hoitoonpääsyä. Tämän seurauksena myös diagnoosit viivästyvät ja sairaudet sekä niiden hoitoisuus vaikeutuvat. Tämä lopulta lisää kustannuksia. Tämä on potilasta ja hänen omaisiaan kohtaan väärin ja inhimillisesti tuomittavaa.

Jokapäiväinen kiire, työsuhteiden epävarmuus ja vaatimukset supertyöntekijöistä ovat johtaneet työuupumukseen ja henkilöstön pahoinvointiin. Työnsä osaavan ja vastuunsa tuntevan hoitajan ja lääkärin kannalta on turhauttavinta, kun työtään ei saa tehdä laadukkaasti. Potilaan ja häntä hoitavan väliin tunkeutuu terveyskeskuksen talousjohtaja tai sairaalan talousjohto.

Maan hallituksen olisi syytä miettiä toimivan ohjauksen ja valvonnan palauttamista, ainakin sen kehittämistä. Paluuta korvamerkittyihin, kohdennettuihin valtionosuuksiin ei pidä automaattisesti tyrmätä. Se olisi parempi vaihtoehto kuin nykyinen tempoileva käytäntö eri kuntien välillä. Arvoisa puhemies! Valtiovallan ja Kuntaliiton tulisikin tehdä sopimus terveyden- ja vanhustenhoidon laadukkaasta takaamisesta. Kansalaisten arvot asettavat terveyden- ja sairaanhoidon ja vanhuksista huolehtimisen etusijalle. Nyt tämä ei toteudu.

Asuntojen hintojen nousu kertoo kysynnän ja tarjonnan välisestä kuilusta. Kohtuuhintaisten vuokra- ja opiskelija-asuntojen pula on useissa kasvukeskuksissa. Asuntorakentamisen tarpeita on muuallakin. Arava- ja korkotukilainoituksella turvattu rakentaminen uhkaa pääkaupunkiseudulla jäädä tonttipulan ja kaavoituksen ongelmien sekä korkeiden rakentamiskustannusten seurauksena suunniteltua pienemmäksi. Pääkaupunkiseudulla laiminlyötiin maanhankinta- ja tonttipolitiikka 90-luvun laman aikana. Jotta tuhansia arava-asuntoja ei jäisi kohonneiden kustannusten takia rakentamatta, on tuotantoa hallitusohjelman mukaan kohdennettava muille tarvealueille. Hallitusohjelman mukaisesti yhteiskunnan tukemaa asuntorakentamista on kohdistettava myös niin kutsutusti muille tarvealueille.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelualueiden hoitomenoihin ei ole osoitettu riittävää määrärahaa. Määräraha kasvaa vain miljoonalla markalla, kun budjetin kehysneuvotteluissa oli esillä tasokorotus. Retuperälle jäävä suojelualueiden hoito merkitsee, että suojelualueet eivät vastaa sitä tarkoitusta, miksi ne on perustettu. Hallitusohjelmassa todetaankin suojelutarpeiden selvittäminen kansallisen metsäohjelman puitteissa Etelä-Suomessa.

Myös uusien alueiden hankintaan pitää samaan aikaan pystyä panostamaan. Maamme kansallispuistoverkosto on keskittynyt liiaksi Pohjois- ja Itä-Suomeen. Eteläisemmässä Suomessa luonnon monimuotoisuus sekä lajien ja erilaisten luontotyyppien lukumäärä on kuitenkin kaikkein suurin. Toisaalta alkuperäistä luontoa on siellä säilynyt keskimääräistä vähemmän. Esimerkiksi kaakkoisessa Suomessa on metsäpinta-alasta suojeltu vain puoli prosenttia.

Etelä-Suomen upeimpia luonnontilaisia alueita on Pohjois-Valkealassa ja Mäntyharjulla Repoveden erämaa- ja järvialue, joka on poikkeuksellinen koko Etelä-Suomessa, samoin on Suur-Saimaan alue. Repovesi ja Suur-Saimaa, molemmat kansallispuistoina, pystyisivät vahvasti toimimaan alueensa muunkin matkailuelinkeinon tukena ja olisivat arvokas lisä siinä välineiden arsenaalissa, minkä tarvitsemme tulevaisuuden haasteiden edessä.

Talousarviossa on varattu vain 300 000 markkaa itäisen Suomenlahden saaristoliikenteen tarpeisiin. Riittävän liikenteen järjestäminen Kotkan ja Pyhtään vakituisesti asuttuihin saariin vaatii kuitenkin noin 1,5—2 miljoonaa markkaa. Liikenneministeriö on tunnustanut, että järjestämisvastuu kuuluu valtiolle, mutta riittävää rahoitusta ei kuitenkaan budjettiin ole kirjattu.

Saaristolaki toki velvoittaa valtion järjestämään liikenteen vakituisesti asuttuihin saariin.

Arvoisa puhemies! Edelleenkin Kaakkois-Suomen työllisyyskehitys on jäänyt 5 prosenttia jälkeen valtakunnallisesta kehityksestä. Kaakkois-Suomen työllisyysaste on 60,2 prosenttia, kun vastaava luku koko Suomessa on 65,4. Voimakkaasta kasvusta huolimatta työttömyys on 18 prosenttia. Kaakkois-Suomi vaatii oman erityisen kehittämisohjelman, joka ohjaa ulos nykytilanteesta. Kaakkois-Suomi on otettava valtiovallan erityiskohteeksi. Valtion keskushallinnon on yhdessä alueen yritysten, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan liiton, te-keskusten jne. kanssa luotava tähän resurssit.

Etelä-Karjalassa on teknillinen korkeakoulu ja Kymenlaaksossa ammattikorkeakoulu. Valmistuttuaan kuitenkin oppilaat siirtyvät muualle. On etsittävä keinoja, joilla kyetään juurruttamaan alueelle uusia yrityksiä. Alueiden nousu voi tapahtua vain osaamisen kautta. Perinteiseen suurteollisuuteen, logistiikan ja suurten satamien varaan ei voi pelkästään laskea. Tarvitaan uutta suuntautumista teknologiaan ja palvelualoille. Samalla kun jarrutetaan taantuvaa kehitystä, on etsittävä uusia vahvuuksia ja avauksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 veroasteikkolaiksi

Hallituksen esitys HE 38/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 39/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 2000

Hallituksen esitys HE 41/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkkinavirastosta

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 21.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen